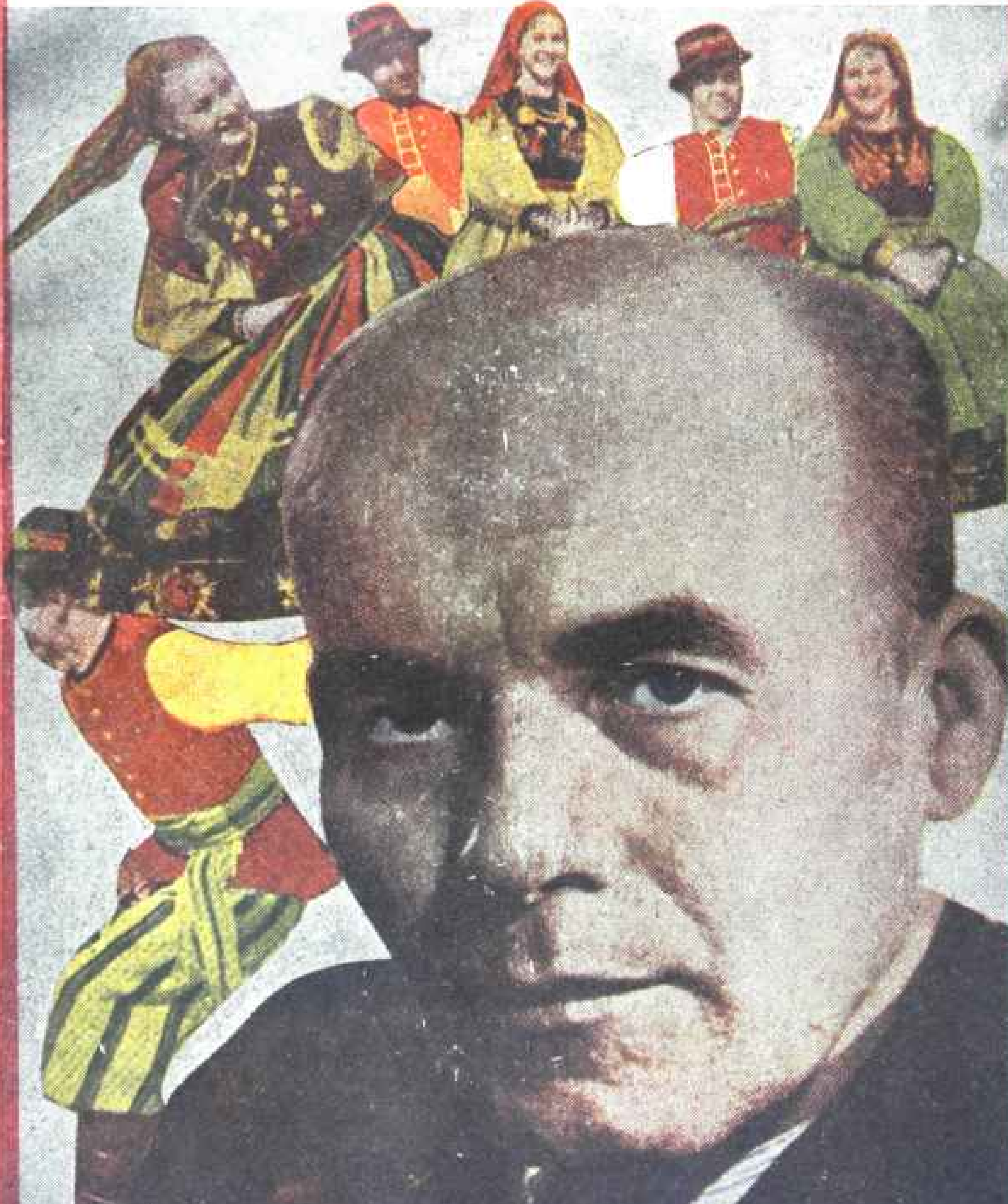
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 3, Cilt: VIII, Sayı: 130
Rüzgârlı Sok.- Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P.K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)
Fiatı: 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :
Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen İdare eden Mes'ûl Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN
*

Umumi *Neşriyat Müdürü*
Hamdi AVCIOĞLU
*

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ
*

Karikatür :
TURHAN
*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSİ
*

Klişe :
Doğan Klişe ATELYESİ
*

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER
*

Abone Şartları :

8 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

İlân Şartları :
3 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira
Kapak İçi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.
*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 1.11.1956

Kapak resmimiz :

V. Gomulka

Hürriyet folunda

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Demirperde gerisindeki bir memlekette, Polonyada; Polonyanın isyan çıkmış bir şehrinde, Poznanda; hem de halkı bilfiil ayaklandırmış bulunanlar; hem de bunu tabanca ve tüfekle yapıp polis karakollarını basanlar muhakeme ediliyorlar. Nasıl? Açık kapıların arkasında.. Üstelik sadece Polonyalılara ve Polonyalı basın mensuplarına açık tutulan kapılar değil, batılı müşahidlere, hukukçulara, gazetecilere açık kapılar arkasında.. Sanıklar vardır, gizli polisin karargâhına ateş açmıştır; sanıklar vardır, ordunun bir tankını ele geçirmiştir.

Savcı sanıkların çok sert şekilde cezalandırılmasını istiyor. 1946'da çıkarılmış bir kanun yürürlüktedir; gayesi rejimi himayedir ve rejimin aleyhine işlenmiş suçların failleri hakkında ağır hükümler ihtiva etmektedir. Asilere o tatbik olunmalıdır. İsyanın, ona tekaddüm eden grevle bir alâkası yoktur. Grev işçi sınıfının memnuniyetsizlik işaretidir, isyan ise bir takım serserilerin marifetidir. Zaten bu, Poznan hadiseleri hakkında hükümetin resmî görüşüdür. Bu bakımdan serseriler merhamete lâyık değildir.

Duruşma uzun sürüyor, sanıklar açık kapılar arkasında müdafaalarını yapıyorlar. Avukatları memleketin en iyi avukatlarıdır. Müdafaalar sırasında rejimin bir çok noktası merhametsizce tenkid olunuyor; asiler ayaklanmalarının sebebini hükümetin berbat idaresi olarak gösteriyorlar. Bu müdafaaları gazeteler yazıyor ve Varşova radyosu aynen yayınlıyor. Hüküm günü geliyor; hakimler heyeti kararını tefhim ediyor; sanıklar sadece bir kaç sene hapse mahkûm olunmuşlardır. Mahkeme, savcının 1946 kanununa tatbik talebini reddetmiş, isyanı grevle alâkalı görmüştür. Böylece devrilen, savcının iddianamesi olduğu kadar hükümetin Poznan hadiseleri hakkındaki resmi görüşüdür de.. İki sanık, suçlulukları savcı tarafından ispat edilemediğinden, aleyhlerinde kâfi delil bulunmadığından ademi takip kararı alıyor. Bir Demirperde gerisi memleketinde ilk defa olarak batı hukuk anlayışı iltifat görüyor, "tereddüt" sanıkların lehinde bir husus addediliyor.

Bunun sebebi nedir?

Bunun sebebini, muhakemeyi yerinde takip eden Fransız gazetecisi Philippe Ben meşhur Le Monde'da çıkan makalesinde anlatıyor. Hakimler muhakeme esnasında hükümetten ve İdari makamlardan korkmakta devam etmişlerdir. Fakat kalplerinde başka bir korkunun yer aldığı görülmüştür: Umumî efkâr korkusu. Fransız gazetecisi şöyle diyor:

"— Halen hakimler bir çıkmazın içindedirler: Umumi efkârın nefretini üzerlerine celbetmemek için ağır cezalar vermek istememektedirler, zira umumi efkâr sanıkların tarafındadır. Fakat çok da hafif cezalar verirlerse, parti ileri gelenlerini ve gizli polisi kızdıracakları endişesi mevcuttur. Şimdi umumi efkâr korkusunun idare adamları korkusunu bastırdığı anlaşılmaktadır. Hakimler birinciden gelecek belânın, ikinciden gelecek belâdan ağır olacağını hissetmişlerdir".

Gerçi gazeteciye göre verilen cezalar âdildir; dünyanın hiç bir yerinde ordunun tanklarım ele geçiren sanıklara bir kaç sene hapis cezası verilmesi çok görülmez. Ama Polonya adliyesinin bu hesaplı kitaplı iğrenç hakimleri karşısında şerefli bir insanın mide bulantısı duymamasına imkân var mıdır? Ya O savcılar!.

Buna mukabil, takdir edilecek oku Polonya umumi efkârıdır. Düşününüz, memleketin adı Polonya.. İşgal ordusu kumandanı mevkiindeki Rus mareşali Rokossovski Varşovanın iki adım ötesindeki bir sayfiye mahallesinde oturuyor; Rus pençesi Polonya ordusuna hakim bulunuyor; gizli polis amansızdır. Bir rejim değişikliği ihtimali pek cılızdır. Buna rağmen, umumi efkâr, kendi korkusunu vicdansız hakimlerin yüreğine düşürmüştür. İhtimal ki bugün elindeki ekmekten olmamak lebi parti İleri gelenlerine kölelik eden, onların arzularım işgal ettikleri kürsüden "hukuki karar" diye tefhimi kabullenen Polonyalı hakimler masumları tecziye etmenin cezasını çok daha vahim şekilde çekeceklerini görmektedirler. Hakikaten dünyanın her yerinde bu neviden mahlûklar umumi efkârın öyle sillesini yemişlerdir ki, gün gelmiş öylesine darbeye maruz bırakılmışlardır ki "ekmeğini kaybetmek" tehlikesi hiç mesabesinde kalmıştır. Polonyalı hakimlerin de o akibeto bir gün uğrayacaklarından şüphe etmemek lâzımdır. Umumi efkâr korkusunun, bir değişiklik ihtimali az olduğu halde hakimlerin yüreğine serpilmiş olması bunun en güzel delilidir. Ya değişiklik zor bir isyandan beklenilmeyip, seçim sandıklarının kaderine bağlı bulunsaydı.. Ta seçimlere kısa bir zaman kalmış olsaydı. O umumî efkârla Polonyalı hakimler, dünyanın en dürüst hakimleri olurlardı.

Hürriyete aşık bir milletin umumi efkârı toptan da, tüfekten de, tanktan da kuvvetli oluyor.

Saygılarımızla AKİS

Millet

Tehlike çanları

Bu haftayı milletçe dünya ve bilhassa bölgemiz için son derece tehlikeli bir siyasî konjonktür içinde bitiriyoruz. Bütün memleketlerde olduğu gibi faizde de dış politika hadiseleri her türlü diğer meşgalenin üzerinde bir ehemmiyet kazanmış bulunuyor. Çarşamba gününden beri Süveyş, mevzuundaki İngiliz - Fransız ültimatomu ve onu takip eden askeri harekât harbi sadece hudutlarımızın civarına getirmiş olmuyor, aynı zamanda ön safında bulunduğumuz her cepheyi alevlerin yalamasına yol açıyor. Bu, 1945'ten bu yana ilk defa cereyan ediyor.

Haftanın sonunda Ankarada bütün kkat beynelmilel hadiselerin gelişmesine teksif edilmişti. Alınan haberler ve elçiliklerimizden gelen ralar süratle Cumhurbaşkanına ve başbakana ulaştırılıyordu. Hükümet adamlarımız arasında istişareler, devam ediyordu. Siyasî çevrelere hakim olan kanaat son derece dikkatli, ihtiyatlı ve basiretli hareket etmemiz lüzumu, adımlarımızı tartarak almâmız temennisiydi. Ateşten -hüryetimiz ve istiklâlimiz hariç- her ne pahasına olursa uzak kalmamız, kendimizi maceralara atmamamız bir zaruret halinde ortadaydı. Türk milletinin harbi katiyyen arzulamadığı biliyordu ve tahrik sayılacak her hangi hareketten dikkâtle sakınmamız arttı.

İşimizi kolaylaştıran, Amerikanın bizim görüşümüze uyan bir vaziyet takınmasıydı." Türkiye -bu tamamile AKİS'in fikridir- İngilterenin ve fransanın hareket tarzlarını ancak bih edebilirdi.. Milletlerarası münasebetlerde, haklı olanların dahi zor kulllanmalarını tasvip edemezdik. Kaldı ki İngiltere ve Fransa haklı da değildi ve İsrailin mütecaviz olduğu ortadaydı. Küçük milletlerin, toprağına, topraktaki geçitlerin masuniyetini muhafaza etiketi altında tecavüz etmeyi bizim tasvip etmemize imkân elbette ki yoktu ve Amerikayı desteklememiz bir politika değil, sadece zaruretti. Bu meselede Amerika Rusyanın -başka maksadlar altında dahi olsa- eş görüşe sahip olmaları bizi ancak memnun edebilirdi ve hiç kimseye karşı mütecaviz emeller beslenmesini beğenmeyen bir devlet olarak yerimiz bu iki büyük kuvvetin yanıydı. İngilteredeki ve Fransâdaki temlekeci çevrelerin tahriklerine takılamazdık. Nasırın rejimini beğenmeyebilirdik, hattâ bu zatın politikası iyi idare edemediğini kabul da bilirdik. Ama inkâr edemezdik ki İngilterenin ve Fransanın hareketi sırın hareketinden bin defa daha imdir ve mensubu bulunduğumuz camiası için bir yüz karasıdır.

Cumhurbaşkanından beklediğimiz

Tehlike günlerini nasıl karşılayacağımız, bu haftanın sonunda milletçe merak mevzuuydu. Demokratik teamülü terketmemiz bahis konusu olamazdı. Herkesi susturmaya kalkışmak ve politikayı bildiğimiz gibi idare etmek, modası çoktan geçmiş bir usûldü ve sadece milli birliği ortadan kaldırabilirdi. Buna mukabil milleti yekvücud hale sokmak Ve kuvveti tesanüdden almak, muhtelif partilere ayrılmış vatandaşların yüreklerinde kırgınlığın, infialin, haksızlık yapıldığı .endişesinin zerresini bırakmamak herkesten çok Devlet Başkanına düşüyordu. Çetin anlarda birlik kurmak, Devlet Başkanlarının vazifesi değil miydi? Bu bakımdan en kısa zamanda Mecliste temsil edilen bütün partilerin Başkanlarını Çankayada bir toplantıya çağırmak, sonra da görüşülenlerden elbette' ki bahsetmeden bunu vatana duyurmak ve -eğer varılırsa- varılan mutabakatı bildirmek bundan sonra cereyan edecek hadiselerde sesimizin kuvvetini artırırdı. Siyasi şahsiyetlerimiz arasında bir husumetin hüküm sürdüğünü İnkar etmek imkânsızdı. Ama memleketin menfaatleri bahis mevzuu olduğuna göre, bunların hepsi ikinci plânda kalmalıydı. Şimdilik bir harp en yalan ihtimal değildi; ama öyle bir ihtimal karşısında bile nasıl hareket edeceğimiz siyasî liderlerin mutabakatı ile tesbit edilmeliydi. Bunca kan, bunca emek, bunca ıstırap pahasına kurduğumuz Türkiye Cumhuriyetinin birbirlerine karşı kırgınlıklarını bir türlü unutamayan politikacılar yüzünden tehlikeye düşmesine gönül hiç şüphe yok razı olamazdı, iç politika endişelerinin dış politika meselelerindeki tutumumuza, tesir etmeye başladığı gün dâvayı kaybetmemiz elbette mukadder hale gelirdi. Bu tehlikeyi önlemek içinse, aklın bulabildiği başka bir yol yoktu ve batı demokrasilerinin hepsi böyle anlarda böyle hareket ediyorlardı.

Refik Koraltan
Ebedi başkan

D.P.

Statüko

Bu haftanın ortasında, çarşamba günü gazetelerini açıp ta D.P. Meclis grubunun tebliğini okuyanlar ne Nedim Ökmenin, ne de Fuad Köprülünün adına rastladılar. Buna mukabil tebliğde, bir tek değişiklikle statükonun muhafaza edildiği açıklanıyordu. Bir gün evvel D.P. Meclis grubunda Meclis ve Grup Başkanlık divanlarının seçimi yapılmıştı. Grup Başkanlığında Namık Gedik, başkan vekilliğinde Muzaffer Kurbanoğlu bırakılıyordu. Öteki Başkan Vekilliğine Halûk Şamanın yerine Abidin Potuoğlu getiriliyordu. Meclis Başkanlığı gene Refik Koraltanın uhtesindeydi. Başkan Vekilleri de -en büyük sürpriz, aynen ipka olunmuşlardı. Meclisin yeni devresinde de müzakereleri Fikri Apaydınla beraber İhsan Baç ve Agâh Erozan idare edeceklerdi. Tebliğde bildirilen bundan ibaretti. Seçilenlerin karşısına kimselerin çıkmış olup olmadığı, çıkmışlarsa seçimlerde ne miktar rey alındığı bildiriliniyordu. Geçen sene olsaydı gazeteler, buna rağmen seçimlerin cereyan tarzı hakkında etraflı malûmat verirlerdi. Fakat yeni Basın Kanunu bu imkânı ortadan kaldırmıştı. Zira gizli celselerde olup bitenleri yazmak yasaktı.

Meclis Başkanlığı için bundan bir hafta evvel eski Maliye Bakanı Nedim Ökmen harekete geçmiştir. Nedim Ökmenin sık sık Meclise geldiği, orada Demokrat milletvekilleriyle temas ettiği görülüyordu. Bunların bir kulis faaliyeti olduğunu anlamak zor değildi. Eski Maliye Bakam D.P. grubu içinde iyi isim bırakmış bakanlardandı. Maliyenin başında bulunduğu sırada herkesin gönlünü almaya muvaffak olmuştu. Bu bakımdan bir çok kimse kendisine şans veriyor ve her şeyin, D.P. Genel Başkanlığı adayının şahsiyetine bağlı kalacağım ileri sürüyordu. Nedim Ökmenin Prof. Köprülü tarafından da desteklendiği söyleniyordu. İki sabık bakanın temas ettikleri tesbit olunmuştu.

Fakat geçen haftanın sonunda eski Maliye Bakam. Meclis Başkanlığına namzetliğini koymayacağını bildirdi. Adnan Menderese taraftar tanınan çevrelerde belirtildiğine göre Nedim Ökmen seçim şansına malik bulunmadığını anlamış, milletvekillerinin

EKMEKTEN VE HER ŞEYDEN EVVEL HÜRRİYET

Metin TOKER

Uzun asırların dergine göz kapayanların, tarihin binbir ibretinden nasip almayanların, saat İbrelerinin daimi bir istikamette gittiğini farketmek istemeyenlerin akıllarım başlarına getirmek için önümüzde bir fırsat daha belirmiş bulunuyor. Macar ihtilâlcilerinin on altı maddelik programlarını okuyanlar arasında hayrete düşenler çıkabilir. Macaristan!. Bir memleket ki yabancı istilâ altındadır. Macarlar!. Bir millet ki sefalet ve sıkıntı çekmektedir. Bu millet o memlekette ayaklanıyor. Ayaklanma yer yer muvaffak da oluyor. Bir İcra Komi tesi kuruluyor. Bu İcra Komitesinin Budapeştedeki hükümete verdiği muhtıranın bir girizgâhı, on altı da maddesi var. On altı madde, on altı taleptir. Birincisi İstiklâl midir? Hayır. Birincisi ekmek midir? Hayır. Girizgâh şudur: "Birleşmiş Milletler Anayasasında belirtildiği şekilde hür bir demokratik hayat istiyoruz". İlk talep "Birleşmiş Milletlerin kontrolü altında serbest ve demokratik seçim" yapılmasıdır. Ondan sonra "Bütün siyasi partilere derhal faaliyet serbestliği verilmesi" geliyor. Müteakiben istenen ise "Basın ve toplanma hürriyetedir. "Rus işgal kuvvetlerinin derhal memleketi terketmeleri", maddelerin ota altıncısıdır. Kim demiş ki insanlar için ekmek her şeyden mühimdir, kim demiş ki insanlar için İstiklâl her şeyden mühimdir? Hürriyetsiz ekmeğin tadı mı olur ve hür olmayanların istiklâli mana mı ifade eder? Bütün batı âleminin ve bizlerin kalbimizin Macarlarla beraber olmasının sebebi, işte budur. Poznanda, sefaletlerine karşı işçiler ayaklanmışlardı. Sefaletlerinin hakiki sebebinin hürriyetsizlik olduğunu, zira hürriyetsizliğin bütün tarih boyunca her yere sadece dert, sadece ıstırap, sadece göz yası getirdiğini belki de ancak şuurlarının altında hissediyorlardı. Ama Tunanın iki kıyısında kıyam edenler, fikrin tepesine inen yumruğa tahammül edemeyen aydınlardır. Bir memlekette fikrin tepesine yumruk indi mi, düşüncelere suçlu elbisesi giydirildi mi, partilerin faaliyetleri kayıt altına alınıp basın susturuldu ve halk toplanmaktan menedildi mi orada iyi iş yapmanın imkânı kalmaz. Her felâketi mutlaka bir ucundan hürriyetsizliğe bağlamak kabildir ve bu teşhis, bütün teşhislerin eh sıhhatlisidir. Hürriyetin kendilerini iş yapmaktan alakoyduğunu, iyi niyetle dolu olduktan halde bu yüzden zaman, para, emek kaybettiklerini, halbuki bir istikbalde erişilecek nimetleri kazanmak için hürriyete şal örtmenin pek yerinde olduğunu söyleyenlerin hepsinin birer büyük sahtekâr olduğuna tarih şahittir. Böyle düşünen, böyle konuşan, böyle hareket eden bir tek adam yoktur ki sonunda memleketini uçuruma atmış olmasın. İşte, dünyanın en güzel yollarıyla Almanyayı süsleyen Hitler; ister şehirleri eserlerle donatan Mussolini; işte, İspanyol hazinesinin bütün altınlarını asfalt haline getiren Primo de Rivera; işte, diktatörlerin en tipiği, Arjantin işçilerinin siyanet meleği Peron.. Nihayet, işte diktatörlüklerin en zalimi komünizm.

Birinci Cihan Harbinden Rusya mağlûp çıktı, bolşeviklik ise perişandı. Ama Almanyada, ama Macaristanda, ama Finlandiyada komünist liderler komünist hükümetler kurdular. Zira Mantın müridleri milletlere bir gayrı muayyen istikbalde cennet vaad ediyorlardı. Mesut ve bahtiyar olunacaktı, herkesin her şeyi bulunacaktı, göz kamaştırıcı bir kalkınma gerçekleşecekti, insanlar iktisadî esaretten kurtulacaktı, her yerde abideler yükselecekti Aradan yirmi sene geçti. İkinci Cihan Harbinden Rusya galip çıktı, bolşeviklik ise muzafferdi. Ama dünyanın, Rus ordusu girmeyen tek bir noktasında dahi komünizm yerleşemedi. Zira vasıtaların gayeyi mubah kılmadığı hakikati çoktan anlaşılmıştı ve doğrusu istenilirse görülmüştü ki bolşeviklik bir büyük sahtekârlıktır. Rusyanın 1917'e nazaran kalkınmadığını kim iddia edebilirdi? Rusyanın 1917'e nazaran mamureler diyarı olduğunu kim görmemezlikten gelebilirdi? Rusya kendisine yetiyordu; hem de öylesine yetiyordu ki dünyanın iki büyük devletinden biri olmuştu. Ne var ki koca yeryüzünde ona. gıpta eden, Rus süngüleri olmaksızın komünizmi benimseyen tek millet çıkmadı. Zira tarihin seyir istikameti hürriyete doğruydu.

Birinci Cihan Harbinden İkinci Cihan Harbine geçen çeyrek asır hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde gösterdi ki devlet adamları memleketlerine asıl iyiliği hürriyet rejimi içinde yapabilirler ve hürriyetin kalkınmaya engel teşkil ettiği bir yerde müşahede olunmamıştır. Stalinin hiç bir barajının, Hitlerin hiç bir otostradının, Mussolininin hiç bir fabrikasının tek damla hürriyet yerine geçmediği, hürriyetsizlik pahasına yapılan o barajların, o otostradların, o fabrikaların memlekete sadece felâket getirdiği 1918 .1939 devresinin insanlığa en büyük dersidir.

Bugün ayaklanan Macar aydınlan ve onların sürüklediği kütlelerdir. Yarın Rumen aydınları ayaklanacaklar ve kütleleri peşlerine sürükleyeceklerdir. Onları başka peyk memleket vatanseverleri, başka diktatörlük sakinleri takip edeceklerdir ve diktatörlerin, diktatörlük sevdalılarının kanaatlerinin aksine bu rejim çok kısa bir zamanda artık hortlayamayacak şekilde tarihin malı olacaktır. Başarısızlıklarını tenkidleri yasak etmekle örtmek isteyenler, basını susturup halkı toplanmaktan men edenler, şaşaa ve "Don - Volga kanalı" nevinden muhteşem eserlerle göz kamaştırmaya çalışanlar, Kızıl Meydan mitingleri cinsinden tertipli tezahüratı reklam edenler bütün bunlara karşı milletlerine hürriyetsizliği lâyık gördüklerinden bir gün mutlaka ve mutlaka Macar ihtilâlcilerin sembolü oldukları ruhla karşı karşıya geleceklerdir. Bu akibeti beklemeleri gerekenlerin başında Rus liderler vardır. Kırk senelik emekleri boşa gidecek, "bir nesil yetiştirdik" ümidleri heba olacaktır.

Zira Tanrı ve tarih şahiddir ki insanları hürriyetsizliğe alıştırmak bugüne kadar hiç kimseye nasip olmamıştır.

Ama Macaristan hadiselerinden ders almaları gerekenler ders almayacaklardır. Her diktatör kendisinden evvelki diktatörün bazı hatalar yüzünden devrildiğine inanır, kendisinin o hataları yapmamak suretile payidar olacağım sanır. Hata! Hem ne büyük hata!. Napolyonu iki cephe yıkmıştı. Hitleri da o yıktı. Çan-Kay-Şek'i hırsızlık mahvetmişti. Peronu da o mahvetti! Şimdi Rus imparatorluğunun yıkılmasını Krutçef'in dizginleri gev şetmesine bağlayacaklar çıkacaktır halbuki bir evvelki Rus imparator luğunu da Nikola'nın dizginleri gev şetmemesi yıkmıştı.

Hürriyetsizlik getirerek iş yap maya kalkanların milletlerini saa dete kavuşturdukları şimdiye kadar görülmemiştir. Ekmek, hattâ istik lâl.. İşte Macaristanda, bütün bun lar ikinci plâna düşüyor. "Birleşmiş Milletler Anayasasında belirtildiği şekilde hür bir demokratik hayat' Macar , ihtilâlcilerinin ve bugünkü insanlığın istediği budur. Hakikate iyi niyetli olanların, hakikaten ide al sahihi olanların, hakikaten ka biliyetli devlet adamlarının basın hürriyetini kaldırmalarına, toplar mâyı yasak etmelerine ve nihayet memleketlerini yabancı işgali altın da tutmaya ihtiyaçları yoktur. Hür riyet iyi iş görmeye hiç bir yerde mani olmamıştır.

Bunu Macar ihtilâlciler anlamış lardır ve Macar hürriyetçiler bunun için ayaklanmışlardır. Kalbimizin onlarla beraber olmamasına imkanı mı var?

F. Köprülü N. Ökmen C. Baban O. Turan M. Obuz

Sükût gümüşse söz altındır.

le halinde Genel Başkanı desteklemelerini görerek teşebbüsünden vaz geçmişti. Fakat hakikat bu değildi. İki ihtimal daha kuvvetli görünüyordu: Eski Maliye Bakanının kulağına bir tavsiye fısıldanmıştı. Nedim Ökmenin kabineden istifası da böyle bir fısıldaşmayı müteakip sessizce gerçekleşmişti. Her halde gerek Maliye Bakanı, gerekse eski Dış İşleri bakanı hareketsiz kalmayı, beklemeyi tercih etmişlerdi.

mlerin manası

Gruptaki seçimlerin manası, Halûk Şaman ile gecen sonbaharın hatıralarının da temizlenmiş olduydu. Abidin Potuoğlu bunun olarak ortadaydı. Halûk Şaman kendisini yeni şartlara uydurmak için çok fedakarlık yapmıştı, fakat muvaffak olamadığı anlaşılıyordu. Tek Grup Başkanlık divanına, ge- Meclis Başkanlık divanı adaylarına seçilenler Genel Başkanın komitesinin tam olduğunu gösteriyordu. D.P. Grubunda daima hadiselere "hava" hâkim olmuş, istikamet etmişti. Geçen sonbaharda bu "hava" Genel Başkanın, daha doğrusu otoritenin aleyhindeydi. Bu sene tamamile aksi manzara gösteridu. D.P. milletvekillerinin Genel Başkana baktıkları, Abidin Potuoğlunun Grup Başkan vekilliğine getiişiyle daha iyi anlaşılıyordu. Bilhassa Muhalefet partilerinin gerek cephe halinde ortaya çıkamamaları, bilakis hataları yüzünden memleket içindeki itibarlarının çok lması D.P. iktidarı için yakın isde bir tehlikenin mevcut olmadığı hissini milletvekillerine vermişti. Adnan Menderes duruma hakim döndüğüne göre, ona bakmak yasak işlerin en iyisiydi. Kütle şuuşahsi şuuru bastırıyordu. Üstelik

ZAFERİN HİDDETİ

Muteber Zafer gazetesi, mutadı veçhile ateş püskürüyor. Muhalefet protokola riayet etmemiş, Cumhuriyet bayramı günü Meclisteki muayedede kendisini temsil ettirmemiş! Şimdi Zafer "Devlet nizamı ile geleneklerini haybahasıl boykote etmek demek olan şu son hareketlerini millet huzurunda alenen izah etmelerini" Muhalefetten bekliyormuş. "Zira, üzerinde durulacak, halledilecek ve Türk milletine bildirilecek bir hadise karşısında bulunmakta" imişiz..

İşte, bu Zafer gazetesi hep böyle ateşlidir. Bilmez misiniz, İktidar büyüklerinin devlet narasile tertipledikleri resmî kabullere, ziyafetlere, suvarelere protokola ve geleneklere rağmen Muhalefetleri çağırmayı asla düşünmemeleri karşısında da ne heyecanlı, ne şiddetli yazılar yazmıştır!

D.P. Genel Başkam bir nutkunda geçen sonbahardaki vaziyetin tekerrürüne müsaade olunmayacağını açıkça ifade etmişti. Elbette ki bu, sadece bir nisbet dahilinde elindeydi. Fakat Grup seçimlerinin neticesi şimdilik Adnan Menderesin şahsen kuvvetli olduğunu gösteriyordu.

Şahsî propaganda

Gerçi bir çok D.P. çevresi Genel Başkanın son seyahatim "şahsi propaganda" olarak vasıflandırıyordu. Yaptırılan tezahürat, toplattırılan alkışlar ve bilhassa bunların radyolar vasıtasıyla memlekete duyuruluş tarzı Genel Başkanın partisi içindeki vaziyetini göz önünde tuttuğu zehabım uyandırmıştı. Bundan başka bir Anayasa değişikliğinde Amerikan sisteminin yani, icra kuvveti başkam olan Cumhurbaşkanı sistemi- bazı kimselere çok sempatik geldiği evvelden beri biliniyordu. Öyle bir İhtimalin gerçekleşmesi halinde, tıpkı Eisenhower ve Stevenson gibi partiler adaylarının halk huzuruna şahsen çıkmaları gerekecekti. Bizde de maçın bir Fenerbahçe - Galatasaray maçı olacağı, yani ikili cereyan edeceği muhakkaktı. Bu bakımdan toplanılan her prestij, bir envestisman teşkil edecekti.

İşte bu yüzdendir ki bahis mevzuu Demokratik çevreler, şalisi gayelerle partisin menfaatine zarar getirecek hareketler yapıldığı itirazını ileri sürüyorlardı. Bilhassa Ege bölgesindeki taktik hataları bu çevreleri düşündürüyordu. Fakat Grup seçimleri göstermişti ki meşhur "hava"nın değişmesi için daha mühim vakaların D.P. milletvekillerinin karşısına çıkması şarttır. Bunların, elle tutulur vakalar olması da lâzımdır.

D.P. iktidarı zamanında Grubun uzun vadeli düşünmediği, kısa hesapların tesirini göz önünde tuttuğu hakikati ortaya çıkmıştı ve Genel Başkan da şimdi o yolda yürüyordu. Grubun içinde mevcut kıymetlerin bir kenarda kalmayı tercih etmeleri ve ikaz vazifesini gerektiği şekilde yapmamaları bu durumu devam ettiriyordu. Gerekmez miydi ki Adnan Menderes Egede önümüzdeki yıl bütçenin dört milyar olacağını, sadece bir milyarın Nafiaya ayrılacağım söylediğinde mesela bir Nedim Ök-

men bu tasavvur hakkında ne düşündüğünü şahsi dostlarından başkasına da anlatsın. Bu işin kâfi ağırbaşlılıkla ve zamanında yapılmaması Grup içinde simaların sivrilmesine mani oluyordu. Herşey bir "ton" meselesiydi. Tenkidlerin, hatta en sertinin, zamanında ve usulü dairesinde yapılması D.P. grubunda bugün mevcut ve parti için hakikaten zararlı, şahıslara tapınmayı pek andıran havayı dağıtabilirdi.

Ama bu yapılmadığı için başka vakalara intizar gerekiyordu. O vakalar, idare tarzının neticesi olarak daima ortaya çıkıyor, havayı değiştiriyor. Grupta uzun vadeye ehemmiyet verilmediğinden kısa vadeli taktikler statükoyu iade ediyordu. Sonra statüko bir müddet muhafaza ediliyordu, arkadan yeni bir dalga geliyordu.

Adnan Menderes rahatsız

Başbakanı Cumhuriyet Bayramı merasiminde görmeyenler, Cumhurbaşkanı ile arasında bir ihtilâfa ihtimal vermişlerdi. Halbuki Adnan Menderes bir gün evvel İstanbuldan döndüğünde hava meydanında Celâl Bayar tarafından karşılanmıştı. Başbakan o gece, şehrin muhtelif semtlerinde -meselâ Dışkapı taraflarında- imar mevzuu ile alâkalı tetkikler yaparken görülmüştü. Bu tetkikler çok geç vakte kadar devam etmişti. Adnan Menderes o sırada soğuk almıştı. Zaten Ankaraya geldiğinde pek iyi olmadığı hissedilmişti. Başbakan buna rağmen bilhassa gecekondu mevzuunda yerinde tetkikler yapmayı arzulamıştı. Hükümet işlerinin yanında Belediye işleri bu "yalnız adam"ı yormuştu. Rahatsızlığı siyasi değil, tıbbi idi. Zaten Cumhurbaşkanı

Nusret Kirişçioğlu

Sal Şal

Murad Âli Ülgen

Şa!

ile ihtilâfa düşmesine de bir sebep mevcut değildi.

Muhalif hizip

Fakat "hava"mn Genel Başkan lehinde olmasına rağmen D.P. grubunda tenkitkâr bir zümrenin bulunduğu biliniyordu. Milletvekillerinin bir çoğu şahıs be şahıs vaziyetten huzur duymadıklarım ifade ediyorlardı. Fakat bu hisler, açığa vurulmuyordu. Daha doğrusu kapalı kapılar arkasında kalıyordu. Tenkitkâr hizip, bunlardan müteşekkil değildi. Fikirlerini reyleriyle belli etmek isteyen milletvekillerini ihtiva ediyordu. Meselâ Fuad Köprülünün, meselâ Nedim Ökmenin, Cihad Babanın, Muammer Obuzun, Turhan Akarca veya Osman Turanın, Kemal Baltanın buna hazır oldukları biliniyordu. Bunlar meseleleri partinin menfaati bakımından mil lâhaza ediyorlardı. Partinin menfaatini anlayışları ise Murad Âli Ülgen, Süleyman Çağlar veya Nusret Kirişçioğlunun anlayışından hayli farklıydı. Kalkınmayı lüzumlu buluyorlar,, fakat huzursuzluğun sebebini bu kalkınmayı batılı manasile demokratik yollardan yapmamakta görmeye başlıyorlardı. Fuad Köprülünün nüfus suiistimali meselelerindeki hassasiyeti biliniyordu. Nedim Ökmen mali politikada Başbakandan ayrılmıştı. Her halde Genel Başkanın aksi kanaatte olanlar işlerin başka türlü yürütülmesinin uzun vadeli olarak hem memlekete ve hem de D.P. ye daha hayırlı olacağı fikrindeydiler.

Bunlar Meclisin yeni çalışma devresi içinde tenkid vazifelerini yapabilecekler miydi? Henüz söylenecek bir şey yoktu. Her halde bir fasid dairenin mevcudiyetinin Genel Başkan için avantajlı olduğu muhakkak Havanın vaziyeti, tenkidi güçleşti yordu, fakat tenkid yapılmaması vanın ağırlaşmasına yol açıyordu.

Hükümet meselesi

Meclisin açıldığı şu günlerde zerinde durulan bir mesele hükümetteki münhallerle alâkalıy Bazı çevreler Menderes IV. kabine nin toptan istifa edip Menderes V. ninesinin kurulması ihtimalind bahsediyorlardı. Ancak bunun gi çekleşmesi pek vara olmamak ge kirdi. Yeni kabine demek Meclisi yeni güven oyu istemek, yeni güv oyu istemek ise Muhalefetin hücul lârına zemin hazırlamak demekti bakımdan bazı tayinlerin yapılın ihtimali daha kuvvetli görünüyor Hükümette aylardan beri münhal lundugundan, aylardan beri yakıştı ma tahminler yapılmıştı. Fakat doğrusu hangi bakanlığa kimin gel rileceğini şu anda Başbakanın tesbit etmemiş olduğuydu, Tayinle zamanı meselesi de muallâktay Her halde başkente avdet eden bakanın rahatsızlanmış bulunması isi biraz geciktirecekti. Buna mul bil münhal elçiliklerin bugünle doldurulacağı anlaşılıyordu. Bak lıklar içinde en fazla alâka topla

Dış İşleri Bakanlığıydı. Maliyi Başbakanın bütçeye kadar üzeri tutması ihtimali vardı.

Hükümet meselesinin milletvekil rini çok alâkalandırdığı biliniyor Gönüllerde daima aslanlar yatmı ve bundan tabii bir şey olamazdı. zı çevreler hükümetteki münhalle tayinle doldurulamayacağı, kah

Süleyman Çağlar

Şa! Şa! Şa!

içinde de değişiklikler olacağını ileri sürüyorlardı. Fakat D.P. Genel Başkanı bugünkü şartlar altında kendisini hiç bir zora sokmadan işleri idare etmek imkânına malik görünüyordu, lira tesirli bir tenkid henüz ufukta yoktu.

Teşkilâttaki durum

Demokratların memleket içindeki teşkilâtlarında da hakim olan Adnan Menderesti. Zaten bu parti için teşkilât mefhumu, 1950'ye nazaran sok değişmişti. Bunu kaale almak lâzımdı. Teşkilatı evvelce halk ayakta tutuyordu, bugün ise bir kaç şahıs ortadaydı. Bu şahıslar ise, aralarındaki ihtilâfa rağmen Genel Başkanın etrafında birleşiyorlardı. İhtilâfların en vahimi İstanbuldaydı. İstanbulda kuvvet olarak Dr. Sarolun ve Necmi Ateşin taraftarları vardı. Kongreler Sevam ederken Dr. Sarolun İstanbulda bulunmasını istemeyen Genel Başkan kendisini Almanyaya göndermişti. Fakat eski Devlet Bakanı giderken teşkilâtını sabık rakibi ve yeni dostu Hüsnü Yamana bırakmıştı. Şimdi İstanbulda Sarolist kuvvetlere Hüsnü Yaman kumanda ediyordu. Fakat kumandan artık ihtiyarlamış bulunduğundan Dr. Sarolun taraftarları en kuvvetli oldukları yerlerde bile kongreleri kaybetmeye başlamışlardı. Vaziyet eski Devlet Bakanına bildirilmişti ve Dr. Sarolun normal müddetten bir ay evvel memlekete avdeti bekleniyordu.

Necmi Ateşin taraftarlarına gelince, bunlar şimdi zahiren Köprülü bayrağı altına sığınmışlardı ve orada çalışıyorlardı. Ancak içlerinden büzük çoğunluğu doğrudan doğruya Şenel Başkanın taraftarıydı. Genel Başkan da bunun böyle olmasını işediğinden Ege seyahatine Orhan Köprülüyü davet etmiş ve onunla birlikte görünmüştü. Köprülülerin İstanbuldaki kuvveti bundan ileri geliyordu. Yoksa aslında Adnan Menderes vaziyete tamamile hakimdi. Orhan Köprülü, başkanlıkta bulunmasında Genel Başkanın kazancı bulunduğundan dolayı başkanlıkta kalıyordu, Üstelik Köprülülere İstanbulda müstakil Olarak kuvvetli oldukları hissinin verilmesi de ihmal edilmiyordu. Genel Başkan, Fuad Köprülünün parti ile iplerini tamamile koparmasını faydalı görmüyordu. Eski Dış İşleri Bakanı bir tehlike olduğundan değil.. Zira Kurucu profesörün sessiz geçirdiği aylar kendisini büsbütün zararsız hale sokmuş, şartlar değiştiğinden bir huruç ihtimali daha da güçleşmişti. Ama yeni ihtilâtlara ne lüzum vardı?

Teşkilâtta Genel Başkanın taraftarı olmayanlar saten ayrılmışlardı. Bunlasın bir çoğu başka partilere geçmişti. D.P. teşkilâtının son derece hafiflediği, bilinen bir hakikatti. Ama kalanların D.P. grubundan başka istikamette olduklarım sanmak sadece hayal mahsulüydü. Hele parti içinde bu teşkilatı ele geçirip ona dayanarak Genel Başkanın karşısına çıkmak düşüncesinde olanlar mevcutsa, bunların kendilerini hemen tedavi ettirmeye başlamaları lazımdı.

İşte Meclisin açıldığı bu haftanın sonunda iktidar partisinin iç manzarası buydu.

C. H. P.

Adamsız parti

Gecen haftanın sonunda cumartesi günü İstanbulda, Taksim gazinosunun önünde beklenilmeyen bir manzara mevcuttu. O gün sabahleyin gazinonun camlı kısmında C.H.P. nin İl Kongresi toplanacaktı. Aylar vardı ki "bir muhalefet partisinin il kongresi" denilince hatıra coplu polisler, jandarmalar, savcı muavinleri, sivil komiserler geliyordu. Bu bakımdan gazinoya yaklaşanlar, gayrı ihtiyari etraflarına bakmıyorlar ve bunların hiç birini görmediklerinden dolayı hayretler içinde kalıyorlardı. Taksim gezisinin gazinoya yakın ağaçları üzerine "C.H.P. Kongresine gider" ibaresini taşıyan oklar iliştirilmişti. Gelene gidene, girene çıkana karışan hiç kimse yoktu. Ortalıkta, üniformalı bir tek polise rastlanmıyordu. Her şey sakindi, yani her şey anormaldi.

İsmet İnönü kongrenin toplanacağı saat olan 9'dan bir çeyrek evvel salona girdi. Daha evvel yerlerini almış olan çok mahdut delegeler kendisim hararetle alkışladılar. Salonun kapıları, bacaları açıktı. Buna rağmen, alkışlara müdahale eden olmadı. Genel Başkan Parti Meclisine ayrılan masanın bir tarafına oturdu ve beklemeye başladı. Dışarda güneşli, sıcak bir hava vardı.

Saat 9 oldu. 9'u geçti. 9.30 oldu. 9.30'u geçti. İsmet İnönü ve herkes hala bekliyordu. Delegeler o kadar yavaş geliyorlardı ki.. Salonun ortasına iskemleler konmuştu ve her ilçe için yer ayrılmıştı. Bir tarafta dinleyiciler bulunuyordu. Basına masaların başı tahsis edilmişti. Fakat delegeler kısmında güve yemiş gibi boşluklar vardı.

Salon sıcak olmaya başlamıştı, zira dinleyicilerin sayısı hayli yüksekti. Bir yandan da güneş bilhassa Parti Meclisi azaları ile gazetecilerin sırtını ısıtıyordu. Saat ona geliyordu ki İl Başkanı Muhlis Sırmalı şu cümleyle kongreyi açtı:

"— 308 delegeden 200 tanesinin salonda bulunduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan ekseriyet vardır. Kongreyi açıyorum".

303 degeleden 200 tanesi.. Bu, toplantının heyecanlı olacağına alamet değildi. Hakikaten biraz sonra, heyecanın nebzesinin bulunmadığını herkes görecekti. Bazı delegeler Başkanın kongreyi açış şekline itiraz ettiler, "delegeler daha geliyorlar" diye bağırdılar. Hakikaten de nazlı olanlar, ihtimal sinek kaydı traşlarını henüz bitiremediklerinden yavaş yavaş teşrif ediyorlardı. Müteakiben anlaşıldı ki 260 kadar delege salondan içeriye girmiştir. Fakat müzakereleri, konuşanların ehemmiyetine göre, çok daha az sayıda delege takip etti. Hatta zaman zaman salonun boş kaldığı hissedildi.

Toplantıya İstiklâl Marşı plâğının çalınmasıyla başlandı. Delegeler, ihtimal ki sabah mahmurluğu içinde bulunduklarından buna iştirak etmediler. Plak, marşın belki de en ağır çalınmış şekliydi. İl Başkanlığı -Muhlis Sırmalı- tarafından tedarik edildiği için bunda şaşılacak bir şey de yoktu. Sonra Atatürk, şehidler ve vefat etmiş partililerin hatıralarım talim, için biraz ayakta kaimdi. Aman

İnönü İstanbul C.H.P. İl Kongresinde
Nutuktan sonra ter silme

yarabbi, salona nasıl durgun, nasıl uyuşuk, nasıl cansız bir hava hakimdi. "Ataryemez klübünün kongresi" dahi bundan çok daha ateşli cereyan ederdi.

Delegelerin büyük bir kısmını, ismi evvelden beri bilinen ve partinin seçimleri 1950'de kaybının âmili olan şahsiyetler teşkil ediyordu. Aradan geçen altı senenin sonunda insanın karşısında aynı zatları görmesi, doğrusu hayret uyandırıyordu. Eski partinin yüksek kadrolarında olduğu gibi teşkilât kademelerinde de değişiklik yok muydu? 1950'den evvel de C.H.P. denilince hatıra bu simalar gelirdi ve İstanbul halkı bu simalardan gına getirmişti. Eski İl İdare Kurulu üyeleri, eski Belediye Meclisi azalan, eski Daimî Komisyon mensupları.. . Üstelik bunlar altı sene de ihtiyarlamışlar, enerjilerinden biraz daha kaybetmişlerdi.

İlk bağırışmalar

Sıra Başkanlık divanı seçimlerine geldiğinde, hava ateşlendi. Her kafadan bir ses çıkıyordu ve bu sesler karşısında Muhlis Sırmalı otoritesiz kalıyordu. İstanbul C.H.P. lilerinin alameti farikası, "seçilme hevesi" olmalıydı. Yer yer delegeler ayağa fırlıyorlar, bağırıyorlar, çağırıyorlardı. Kâtiplerin seçimi' bile münakaşa mevzuu haline geldi. Maamafih karışıklıkta, il başkanının rolü de yok değildi. Nihayet Başkanlık divanı gelip yerleşti ve kongre işe başlayabildi. Saat 11'e geliyordu. Evvelâ Muhlis Sırmalı faaliyet raporunu okudu.

Bu sırada salonda bir çalışma devam ediyordu. Delegeler gazetelerde okudukları neviden polip; kordonuna rastlamadıklarından şaşırmışlardı. Acaba kordon öğleden sonra kurulur muydu ? Böyle bir ihtimal hatıra geldiğinden İnönünün derhal konuşması için takrir hazırlandı. Delegeler Genel Başkam arzuladıkları gibi alkışlamak istiyorlardı. Hazır alkış yasak edilmemişken...

Fâaliyet raporunu müteakip bu takrir okundu ve alkışlar içinde kabul edildi. Böylece 'programa göre nutkunu öğleden sonra okuyacak olan İsmet İnönü büyük tezahürat arasında Öğleden evvel kürsüye geldi ve 50 dakika müddetle konuştu. Konuşma, perişan manzaralı kongrenin Siyasi kıymet taşıyan tek kısmını teşkil etmişti.

Tatlı üslupla sert konuşma

İnönü aylardan beri umumi efkâra hitap etmemişti. Halbuki bu arada bir çok hadise cereyan etmişti. Hem iktidardan, hem de öteki Muhalefet partilerinden gelen hücumlara bir cevâp verilmesi bekleniyordu. Fakat C.H.P. Genel Başkanı o hücumların hücum mahiyetini bilmemezlikten geldi- ve muhtelif mevzularda partisinin görüşünü belirterek cevap değil, izahat verdi. Nutuk, AKİS'in daha evvel de belirttiği gibi C.H.P. çalışmalarında bir dönüm noktası teşkil ediyordu. İnönü, tıpkı D.P. Genel Başkanı

Muhlis Sırmalı
En az fena

gibi iki iktidarı eser bakımından mukayese etti. Böylece bir mukayesede C.H.P. ata kazanacağı muhakkaktı, zira sadece demiryolları D.P. iktidarının o kadar gürültülü şekilde övündüğü bütün fabrikalarından, barajlarından daha büyük bir kıymet taşıyordu. Buna rağmen eski iktidarın başkam mütevazi konuştu. Yalnız, iktidardan bir suali vardı: : Memlekette münakaşalar cereyan ediyor,' -iktidar yaptıklarının kıymetinin bilinmediğini ileri sürüyordu. Bu münakaşaları kesmenin son derece kolay bir yolu vardı. İktidar "yardım, ikraz, istikraz borç" olarak altı senede eline geçirdiği paraları bir kenara yazar, karsısına da aynı müddet zarfında kurduğu eserlerin listesini geçirir, millet de bakıp vaziyeti görür. Ama İsmet İnönü sözlerine ilâve etti: "Göreceksiniz ki bu kadar masum bir teklifimiz dahi iltifat görmeyecektir". Ne var ki C.H.P. Genel Başkam da gayet iyi biliyordu ki teklifin iltifat görmemesi, yani D.P. nin böyle bir bilanço çıkarmaya yanaşmaması bundan sonra ortaya atılacak bütün propaganda balonlarını iğne batmış hale sokacaktı.

İnönüye göre bu iktidarın başladığı her işi, bundan sonra gelecek iktidar tamamlayacaktı. C.H.P. yapılan her fabrikanın, atılan her köprünün minnettarıydı ve kalkınma hamlelerini takdir etmenin hasreti içindeydi. Ama bir takım eserler yükseltilirken öylesine emek, zaman ve para heba ediliyordu ki üzülmemek imkânsızdı. Bunun sebebi ise plânsız programsız hareket edilmesiydi. İşte, son imar yıkımları da ortadaydı. Her şeyi usûlü dairesinde, hukuka uygun yapmanın imkânı vardı. Hele hürriyetleri yok etmek asla bahis mevzuu olmamalıydı. İşbirliği bahsine gelince C.H.P. kapıları açık tutuyordu. Ama o kadar... Herkes evvelâ boyunun ölçüsünü almalıydı.

C.H.P. Genel Başkanı partililerin bu fikirleri en ücra köşelere kadar yaymaya davet etti. Köylere kadar gidilmeli ve orada anlatılmalıydı memleketin selâmeti, işlerin iyi git meal için demokratik, rejim tahakkul ettirilmeliydi.

Bir adam peşinde

Fakat bu isi kim yapacaktı? Kaca İstanbul ilinin kongresine bir gö atanların bu bakımdan fazla ümidi kapılmayacakları aşikârdı. İnönünü konuşmasından sonra faaliyet rapo ru tenkid edildi, İl Başkam hırpalan di. Sonra aynı İl Başkanı -Muhlis Sırmalı- yeniden seçildi. Üstelik ya tuna öyle simalar verildi ki bir eki çalışması imkânsız hale geliyordu Muhlis Sırmalı ile Oğuz Oranın ayn arabayı çekmeleri aklın kolay alacağ bir şey değildi. Muhlis Sırmalı "en fe na aday" olarak rey almıştı. Zira İl hami Sancar Başkanlığı reddedere Ekrem Özdeni destekledi, bir başk aday sıfatını ise Fehmi Atanç yük, lendi. Bu vaziyet karşısında, "en ad fena", delegelere göre gene Muhli Sırmalıydı. Düşününüz ki bu, İstan, bulda cereyan ediyordu.

C.H.P. sadece İstanbulda mı bu hal deydi, yoksa memleketin her tarafın da vaziyet aynı mıydı? Son iki se çimleri kaybetmiş bulunan, isimleri hemşehrilerine sevgi ilham etmeyen kütleleri cezbetmeyen simalar hâlâ her yerde partinin başına belâ mıydı Eğer böyleyse bir gençlik aşısına esk partinin şiddetle ihtiyacı vardı. Şart lar güçtü, baskı şiddetliydi, kanunla müsait değildi.. Bütün bunların doğ ruluğunu inkâra imkân yoktu. Ama ruh vermek, bir ateş, yakmak, canlı lık katmak bunlara rağmen, hattı bunlar sayesinde yapılabilirdi. Koca İstanbulda C.H.P. Başkan olarak iyiyi değil, en az fena olanı seçmeyi mecbur oluyordu. Halbuki yurttak seçimlerin İstanbuldan kazanıldığın herkes biliyordu.

Bir partinin, ne kadar güzel olurss olsun fikirlerini tahakkuk ettirmek için evvelâ seçimleri kazanıp iktida ra gelmesi lâzım değil miydi?

C. M. P.

Bir peynir gemisi

Geçen hafta, cuma günü Cebeci Sinemasında C.M.P. nin İkinci Büyük Kongresini takip eden basın mensuplarını ve salonda hazır bulu nan 1300 küsur delegenin çoğunu hayretler içinde bırakan bir hadise oldu: Bir kaç delege Genel Başkan Osman Bölükbaşı'yı âdeta sürükle yerek kürsüye çıkarmaya uğraşıyor lar, Genel Başkan da çıkmamak için ayak diriyordu. Bir diğer delege de bu esnada mikrofonu Osman Bölükbaşının ağzına uzatıyor, onu konuş-

maya zorluyordu. İnsan, "İstikbalin iktidar partisi" olduğunu ilân eden bir partinin kongresinde değil de bir futbol maçında bulunduğunu zannedebilirdi. Partisi iktidara geçtiği zaman en büyük mesuliyet mevkilerinden birini işgal edecek Genel Başkan da bu haliyle samimî bir toplantıda şarkı söylemeye teşvik edilen bir amatöre veya köy düğünlerinde oyuna davet edilen nazlı damatlara benziyor du.

Bütün mesele Osman Bölükbaşının Genel Başkanlık için adaylığını koymak istemiyor görünmesinden çıkıyordu. Bütün bu ısrarların ve nazlanmaların hakiki sebebi buydu. Mesele daha evvel C.M.P. nin Yenişehirde, Bayındır sokağındaki Genel Merkezinde konuşulmuş ve esasen görüş birliğine sahip bulunmayan C.M.P. li liderlerin arasındaki uçurum, büsbütün açılmıştı. Bu toplantıdan küskün

Osman Bölükbaşı zorla kürsüye çıkarılıyor

Nazlı damat

çıkmayan kimse yoktu. Nitekim ertesi gün Kongrede Genel Başkanlık seçimlerine sırrı geldiği zaman, bu makam için isimlen geçen kimseler arasında bir feragat yarışıdır başladı. Sadık Aldoğan mazur görülmesini rica etti. Tahtakılıç da adaylığını koymak arzusunda değildi. Bu arada Osman Bölükbaşının da adaylığını koymak istemediği duyuldu. Delegeler nelerin döndüğünü anlayamıyorlardı. Bölükbaşı zorla salona getirildi ve gene zorla kürsüye çıkarıldı, konuşmaya mecbur edildi. O zaman anlaşıldı ki Bölükbaşı' "muhterislerle çalışmak" istemiyordu. Bu muhterislerin kimler olduğu açıkça söylenmedi ve kimse tarafından da anlaşılamadı. Bölükbaşının bir köy damadı edasıyla nazlanması bir hayli uzun sürdü. Bu arada kendisine partinin "yüksek menfaatları" nın bahis mevzuu olduğu hatırlatıldı. İşte o zaman akan sular durdu ve Bölükbaşı Genel Başkanlığı kabul etti. Bu suretle salonu dolduran delegelerin yüreklerini ağızlarına getiren mesele de tatlıya bağlanmış oldu.

Suya düşen ümitler

Cebeci sinemasının salonlarında bu hadiseler olup biterken, bir çok delege, bu kongre için üzerlerine kuluçkaya yattıkları yumurtaların cılk çıktığını esefle görüyordu. Bu sebeple memleketin dört bir bucağından şevkle, imanla ve heyecanla gelenler, memleketlerine aynı şevk ve heyecanla dönmek imkânını bulamadılar. Hepsinin zihinlerini işgal eden İşbirliği mevzuunda bir karara varmak şöyle dursun, doğru dürüst bir müzakere imkânı bile bırakılmamıştı. Ne zaman söz bu mevzuya getirilse bir gürültücü ekalliyetin şamatası başlamış ve meselenin görüşülmesine fırsat verilmemişti. Hatta bir aralık Bölükbaşının başı sıkıştığı zaman sarıldığı silâh az kalsın elden çıkıyordu. Bilindiği gibi Genel Başkan İşbirliği mevzuunda daima bir aralık kapı bırakıyor ve "bu mevzuda karar verme selâhiyeti ancak Genel Kurula aittir" diyordu.

Bu keyfiyeti müşahede eden, fakat duruma uymayı da çok iyi bilen bazı delegeler, seslerini duyurmanın çaresini buldular. Madem ki işbirliğinden bahsedilmesi arzu edilmiyordu, onlar da Genel Sekreter Boyacıgillere hücum ederek maksatlarını anlatabilirlerdi. Bilindiği gibi, Boyacıgiller, işbirliğinin C.M.P. içindeki 1 numaralı aleyhtarıydı ve kongrede tenkit yıldırımlarının onun üzerine yağdırılmasının elbette' bir manası olmalıydı. Kongrenin bu kadar hırpaladığı bir liderin C.M.P. de faal bir mevki atmasına imkân kalmıyordu. Nitekim Kongreden sonra aralarında iş bölümü yapan yeni Genel İdare Kurulu azaları, Genel Sekreterliğe Boyacıgillerin yerine Ahmet Bilgin'i getirerek teşkilâtın kuvvetli arzusuna uydular.

Esasen Boyacıgillerin İşbirliği bahsindeki "şahsını ilzam eden" zamansız çıkışları olmasaydı bile mevkiini muhafaza etmesi gene Ur hayli güç olacaktı. Zira delegeler Büyük Kongre için yapılan hazırlıklardan memnun kalmamışlardı ve bunun mesûliyetinin Boyacıgillere ait bulunduğu kanaatına varmışlardı. Kongrenin açılacağının ilân edildiği saatta Cebeci sinemasına giden delegeler en ufak bir hazırlığın dahi tamamlanmamış olduğunu "yürekleri sızlıyarak" gördüler. Çağrıldıkları yere zamanında gitmek itiyadında olan delegeler Cebeci sinemasına geldikleri zaman hoparlör tesisatının kurulması şöyle dursun, akşam sinemayı seyredenlerin salonda bıraktıkları fıstık ve çekirdek kabuklarının bile süpürülmemiş olduğunu görerek üzüldüler. Hele C.M.P. programından bazı kısımların itina ile yazıldığı bir lâvha ite sinema salonunda teşhir edilen bir bankanın ikramiye plânının yanyana asılmaları en asık suratlı delegelerin bile tebessümünü uyandırdı.

İşbirliği ve C.M.P.

Osman Bölükbaşı'nın İkinci Büyük Kongrenin açılışında ve -kapanışında söylediği nutuktan anlaşıldığına göre, C.M.P. Muhalefet partileri arasındaki işbirliği mevzuunu sadece seçimler bakımından ehemmiyetli buluyordu. Ehh, seçimlere de vakit olduğuna göre bir müddet daha kulağının üstüne yatmakla ve kendini naza çekmekle bir şey kaybedilmiş olmıyacaktı. Osman Bölükbaşının "müstenkif" kalmak politikasının motörü belki de bu düşünceydi. İhtimal "müstenkif Genel Başkan" bir taşla iki kuş vurmayı da aklından geçiriyor olmalıydı: Cumhurbaşkanlarının tarafsızlığı münakaşa mevzuu olduğu bir sırada "iktidara namzet" bir partinin lideri olarak, hayati meselelerde bile ne derece tarafsız kalabildiğini âleme göstermenin bundan iyi fırsatı. aramakla bulunamazdı. Aramakla bulunamayacak birşey de şimdiye kadar yüzlerce defa tekrarlanmış sözleri bu kadar sabırla, dinleyen, bu kadar canü gönülden alkışlıyan disiplinli bir topluluktu. İhtimal ki, bir çok delege bir sürü masraf edip, Ankarada günlerce otel köşelerinde kalmayı bizzat Bölükbaşının ağzından defalarca dinledikleri sözlere bir kere daha muhatap olmak için mi katlandıklarını memleketlerine döndüklerinde kendi kendilerine sormuşlardır. Hele sadece basılan broşürlerden bahseden faaliyet raporu ile kongre esnasında liderler arasındaki ahenksizliği hatırlıyanlar kolay kolay kendilerini tatmin edilmiş hissedemeyeceklerdir.

BASIN

Gazetecilik

Meselenin esası

Bu haftanın başında C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönünün Taksim Gazinosunda verdiği nutku geniş şekilde yayınlayan İstanbul gazetelerinin bir çoğunda dahi "İnönü nutkunu basından bahsederek bitirdi" demliyordu. Haber doğruydu. Hakikaten İnönü C.H.P. İl Kongresindeki konuşmasının sonunda basından bahsetmişti. Ama bunu okuyanlar zannedebilirlerdi ki Demokrasi devrinin modası icabı olarak İsmet İnönü de basın hakkında bir kaç beylik, iltifatkâr cümle sarfetmiştir. Zira tam on seneden beri Muhalefete geçenler veya düşenler, daima basına kompliman yapmaya gayret etmişler, bunların bazıları ise ancak iktidara geldiklerinde başka tavır takınmışlardır. Halbuki C.H.P. Genel Başkanı, bütün Muhalefet liderleri içinde ilk defa olarak Türk basını için hakikaten hayati olan meseleye el koymuştu.

Nutkun a kısmından sadece Cumhuriyet bahsetti, nutkun o kısmını sadece Dünya ve Ulus aynen aldı. Öteki büyük gazeteler, meseleye bir kelimeyle temas edip geçmeyi tercih ettiler. Kim bilir, belki de o satırları okurken bir rahatsızlık hissetmişlerdi. İnönü şöyle diyordu:

"— Demokratik hayatın yürüyüşünde basınımızın başlı başına bir yer tuttuğu onbir seneden beri bizim memlekette de sabit olmuştur. Bugün basının cemiyete ne suretle örnek olabileceği bütün milletin ateşli güzleri önündedir. Türk basınının güçlükler», siyasi ve içtimai hastalıklara karşı maddeten, manen ne kadar dayanabileceği medeniyet âleminin de meraklı tetkiki altındadır. Türk basım demokratik nizamı korumakta büyük tesirlere henüz sahiptir kanaatindeyim. Siyasi hayatta fena bir gidişe mâni olamadığı zaman rıza ve kabul ifade eden açık veya kapalı bir yardakçı rolüne tenezzül etmemek, sadece bu bile, o gidisin cesaretini çok azaltabilir. Biz, basınımızın haysiyetini korumak gayretinde sebat edeceğine güveniyoruz. Basınımızın idealist, fedakar mücahidlerinin, halde ve gelecekte milletimizin gözünün nuru itibarını taşıyacaklarına aslâ şüphe yoktur."

Dünyanın gözü

Bu satırların bir gerçeği ifade ettiğinden şüphe edilemezdi. Hakikaten batı âleminde müşahidler Türk basınının hareket tarzına bakıyorlardı. İsmet İnönü ümidli olduğunu söylüyordu. Bunu haklı gösterecek emareler de mevcuttu. Basın mensuplarının bilhassa genç nesli, basın hürriyeti dâvasını yürekten benimsemişti ve bugün herkes biliyordu ki bir çok gazeteci gazete sahibinin tutumunu beğenmemekte, o tutumu haysiyetşiken bulmaktadır.

Ne var ki genç nesil, henüz Babıâlide tam manasıyla söz sahibi olamamıştı. Gazetelerini babalarından "büyük sermaye" olarak devralanlar ise şahsi emekle kurmadıkları bu sermayeye toz kondurmamaya, başka şeylere toz kondurmamaktan daha fazla itina gösteriyorlardı. Zira insanlar, ancak kollarım sıvayıp yaratmış oldukları eserleri yıkıp yeni baştan yapmaya cesaret edebilirler.

Eski nesle gelince, onların içinde kendilerine hayranlık duyulabilecek olanlar pek enderdi. Bir çoğunun başka işleri, başka ticaretleri, hatta başka meslekleri vardı. Basın hürriyeti çok zaman bir "tiraj temin eden etiket" mahiyetinde kalıyor, tiraj fazlasının saklayacağı menfaat başka taraftan geldiğinde o nimetlere hor bakamıyordu.

Ama işte, medeniyet âlemi Türk basınını "meraklı tetkik" altında bulunduruyordu. Basın Kanunu bütün dünya basınında büyük bir mesele olarak ele alınmıştı. Yabancı gazeteler bu ise sayfalar tahsis etmişler ve kanunu tenkidde Türk gazetecilerinden geri kalmamışlardı. Fakat "meraklı tetkik"in iyi netice vermediği endişesi tamamile yersiz sayılmamak gerekirdi yabancı basın Türkiyeden hiç bahsetmemeye başlıyor, alâkasızlık emareleri gösteriyordu. Bu ise, bir tek Şeyin deliliydi: Kendi haklarını bizzat savunmayanlar, o hakları baş kalarının kendi namına savunmasını talep edemezler.

Buna rağmen C.H.P. Genel Başkanuşmuştu. Kanaatince basın, haysiyetini korumak gayretinde sebat edecek" idi.

İnşallah!

Adalet

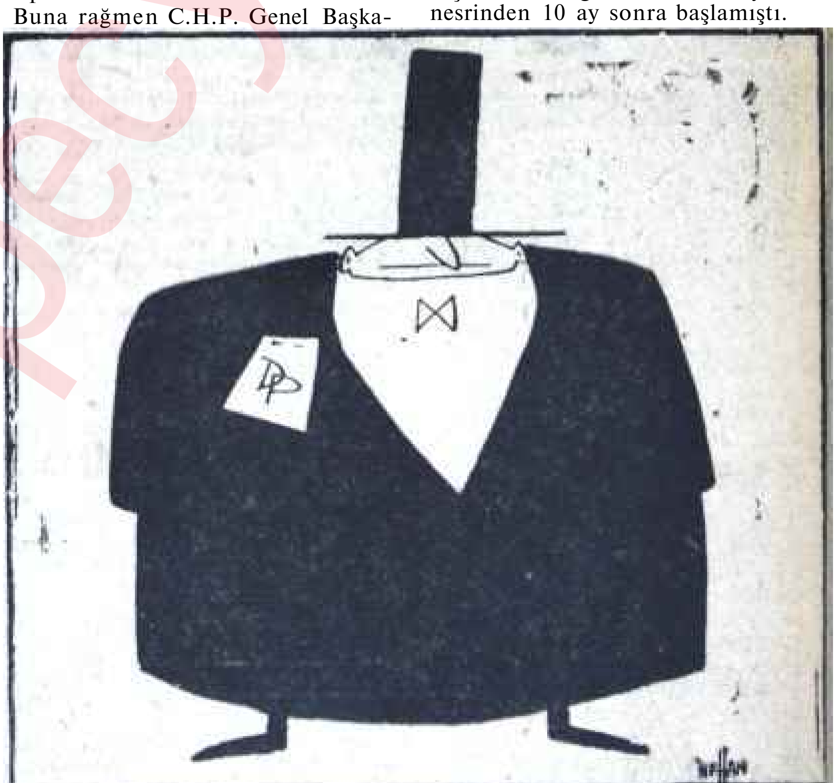
Biri daha

Geçen haftanın ortasında İstanbulda Toplu Basın Mahkemesinin huzurunda, ince, şık Ve zarif bir genç adam iki ellerini açmış, şöyle diyordu:

"— Muhterem hakimler, faraza ben daima kötü kararlar veren bir hakimi ismini hiç zikretmeden ele alsam ve gene faraza bu hakimin adı Sevfeddin olsa da desem ki: Efendim, adına bakarsanız din ile, vicdanla pek fazla alâkası var zannedersiniz; halbuki eline adalet terazisi hiç yakışmaz, çünkü amirlerine yaranmaktan ve emirlere riayetten başka hiç bir şey yapamaz.

Şimdi basın savcısı Hakki Müftüoğlu bu yazıyı ele alıp, kendisine hakaret edildiği iddiasile dâva mı açacak?"

Böyle konuşan Dünya gazetesinin sahiplerinden Bedîi Faikti. İddia makamında Hakkı Müftüoğlu bulunuyor du. Dâva, Urfa Milletvekili Aziz Özbay tarafından açılmıştı. Aziz Özbay Bedîi Faik tarafından 20 Ocak 1956 tarihinde yazılan "Üç tip" başlıklı yazıda zikredilen tiplerden birinin kendisi olduğu, bu yüzden hakarete uğradığı iddiasile kısa bir müddet evvel dâva açmıştı ve böylece duruşma suç ihtiva ettiği ileri sürülen yazının nesrinden 10 ay sonra başlamıştı.

"HÜKÜMET GİBİ ADAM"

O gün, aynı Toplu Basın Mahkemeli: Bedîî Faik hakkında altı aylık bir le hapis cezası vermiş, bu cezayı tecil etmişti. Ceza T.C.K. nun 158'inci maddesi gereğince verilmişti. Mahseme heyetine nazaran Bedîî Faik 1 Nisan 1956 tarihinde Dünya gazetemde neşredilen "Seyirciler dayananadı" başlıklı fıkrasında Cumhurbaşkanı hakkında "avukat" kelimesini kullandığı bir cümle ile "Cumhurbaşkanına karşı edebe ve hürmete mükafi" neşriyatta bulunmuştu. Mahkuniyet karan ittifaklaydı, tecil ise ekseriyetle.. Duruşma kapalı cereyan itmişti. Sadece kararın tefhimi açık elsede olmuştu.

Bu suretle Aziz Özbay dâvası, tecil dilmiş bir mahkûmiyete sahip Bedit Faik'in aynı günkü ikinci duruşması- teşkil ediyordu. Genç gazetecinin konuşmaya, başlamasından önce avukatı bir noktaya itiraz etmişti. Avukat Cehti Türelin bildirdiğine göre Aziz Özbayın muvafakati savcılığa telgrafla gelmişti. Bu ise, 6334 sayılı kanunun aradığı şekil değildi. Bu bakımdan dâvanın açılmasında usulsüzlük vardı. Fakat mahkeme heyeti itirazı varid görmemiş ve duruşmanın devamına karar vermişti.

Bedîî Faik. iddianamenin okunmamdan sonra söz aldı. Üzerinde koyu renk bir elbise, açık renk jile vardı.

"— Meslek hayatımda bugüne karar, gerek" sizlerin gerekse başka Ban Mahkemelerinin huzuruna mütedditt defalar getirildim, dedi. Ama akkımda açılan dâvalardan hiç biri, Şu anda huzurunuzda bulunan dâva adar, beni hayrete düşürmemiştir. Üç yoktan bir adam çıkıyor, adından sanından ye kendinden bahsetmediğim bir yazıyı ele alıp "Burada alatılan tip benim ve dâvacıyım", diyor."

Bedîî Faik'in bildirdiğine göre "Üç" p" başlıklı yazı cemiyetin muhtelif Biesseselerine ariz olmuş bir takım ipleri ve bunların evsafını canlandırmak maksadile kaleme alınmıştı, genç gazeteci "Bu, eski Yunan edebiyatından beri yapılagelen bir iştir; mucidi benim, ne de ilk tatbik eeni" dedi. Sonra Kibarlık Budalalanı veya Cimri'yi hicveden Moliere'en, uzun burunlu Cyrano de Bergeac'ı sahnede yaşatan Edmond Rosand'dan bahsetti. Dedi ki:

"-Benim tanıdığım Aziz Özban hiç de küçük sayılamayacak bir urnu vardır. Acaba neden Edmond ostand veresesi hakkında dâva açıyor?"

Müdahilden sonra

Bedîî Faik'in konuşmasından sonra Aziz Özbayın avukatı, Bedîî Faik'i ven, onu çok takdir ettiğini bildiren, azılarını zevkle okuduğunu belirten müdahelede bulundu. "Geniş şöhsahibi ve bu kadar sevilmiş bir azar" olan genç gazeteci, avukatın idiasına göre siyasî şahsiyetleri - ya- Aziz Özbayı! - halkın husumetine aruz bırakmamalıydı. Moliere'in,

Bedii Faik
Sıra Rostand'da mı ?

Balzac'ın, Rostand'ın eserlerinde muhayyel tipler vardı. Bedîî Faik'in yazısında ise müvekkilinden bahsedilmişti.

Sanık, zikrettiği misallerin muhayyel olmadığını bildirdi ve "halkın husumeti mevzuuna temasla şöyle dedi:

"— Halkın husumetine gelince, halkın husumeti ne demektir reis beyfendi ? Herhangi bir vatandaş bir yazıyı okur okumaz bunuma falanca şahıs anlatılıyor diyemedikten sonra halkın husumeti bahis konusu nasıl olur? Bırakınız başkalarını, siz, elinizi vicdanınıza bastırarak bu yazıyı okuyunuz ve Aziz Özbay kasdediliyor deyiniz, benim için kâfi. Size başka bir misal vereceğim. Ahmet Emin Yalman bir yazısında Akis mecmuasına cevap verirken, mecmuanın ismini zikretmiş, yazılarından pasajlar almış ve hücum etmiştir. Buna karşılık Akis mecmuası sahibinin gönderdiği cevap yazısı, sırf ismi zikredilmediği mülâhazasıyla hâkim tarafından reddedilmiş bulunuyor. Bu nasıl adalet sistemi ki, bir taraftan isim yok diye cevap hakkının kullanılmasına dahi cevaz vermez, diğer taraftan isimsiz bir yazı için benim mahkûmiyetimi ister.

Hâkim beyfendi, isimler hiç kaale alınmıyacaksa, neden babalarımız bize isim koyuyorlar acaba? Ve siz, bizzat siz, her dâvada sanıkların isimlerini neden dikkatle tesbit ediyorsunuz? İsim bu, şahsiyetlerimizin tabelâsı gibi alınlarımıza işlenmiş. Bunu kaale almıyacak olduktan sonra nüfus kütüklerinin, hüviyet varakalarının, belgelerin ne hükmü kalır?"

Mahkeme heyeti, Dünya gazetesinin yazı işleri müdürü Ali İhsan Göğüşün ifadesinin alınması için onun celbine karar vererek duruşmayı başka güne bıraktı.

Brezilya

Hükümetin baskısı

Sıcak bir ağustos gecesiydi ve Rio' - nun meşhur Tribuna da Imprensa gazetesinin baskısı bitmek üzereydi. Birden matbaanın içini polis kuvvetleri doldurdu. Bu kuvvetlere komuta ederi Binbaşı Hermes de Fonseca yukarıdan emir aldığını söylüyor ve gazete mensuplarından kendisine karşı gelmemelerini rica ediyordu. Polis gazetenin bütün nüshalarına el koydu. Zira o günkü sayıda Carlos Lacerda'nın Brezilya halkına hitap eden bir beyannamesi de yer alıyordu.

Bolle biraz sonra Estado de Sao Paulo gazetesinin Rio bürosunu da basarak ayni beyannameyi ihtiva eden nüshaları alıp götürüyordu.

Liberal Cumharbaşkanı

Polisin bu hareketi herkesi hayret içinde bırakmıştı. Zira Kubitschek Cumhurbaşkanı seçilir seçilmez örfi idareye son vermiş, 11 Kasım 1855 deki hükümet darbesiyle ortadan kaldırılan basın hürriyetini yeniden tesis etmişti. O günden bu yana yeni Cumhurbaşkanı basına karşı takındığı örnek tavrı hareketinden dolayı övülüyordu. Zira Kubitschek tenkidi de medih kadar rahatça karşılıyor gözüküyordu. Dostça bir hava içinde gecen basın toplantılarında, Başkanın her suali samimiyetle cevaplandırmak endişesi açıkça müşahede ediliyordu.

Bu ani toplatma kararları ile Kubitschek'in liberal tutuma tezad halindeydi. Bu kirli işi kim yapmıştı? Muhalefet, Mecliste ateş püskürüyördu. Adalet Bakam hadiseden malûmattar olmadığını açıkladı. Kubitschek ise susmayı tercih ediyordu.

Devlet içinde devlet

Ertesi gece, polis şefi general Magessi sakin bir sesle, toplatma emrini bizzat verdiğini bildirdi ve Cumhurbaşkanına hareketinin bütün mesuliyetini kabul ettiğini beyan eden bir rapor gönderdi. Raporda toplatma işinin "selâhiyetleri dahilinde ve yürürlükteki kanunlara uygun olarak" yapıldığı da belirtilmişti.

Kubitschek çok müşkül durumda kalmıştı. Zira general Magessi, Millî Savunma Bakanı General Teixera

Lott'un çok yakın arkadaşı ve en sadık adamıydı. Üstelik Cumhurbaşkanı, mevkiini General Lott'a borçluydu. Zira eski Başkan hasta Filho ve vekâleten onun yerini alan Carlos Luz ile gazeteci Lacerda seçimleri kazandığı halde Kubitschek'in Başkan olmasını önlemeye çalışıyorlardı. Hatta bir komplo bile hazırlamışlardı. General Lott, muvakkat Cumhurbaşkanı Carlos Luz'u zorla istifaya mecbur ederek hazırlanan tertipleri boşa çıkarmıştı. Kubitschek'in resmen Cumhurbaşkanı olabilmesi için geçmesi gereken kanunî müddet zarfında, memleketin idaresi ordunun elinde kalmıştı. Bu 2,5 aylık devre içinde ordu, basım sıkı bir sansür altına almıştı. Gazeteci Carlos Lacerda kurtuluşu - Güney Amerikada adet olduğu üzerebir sefarete sığınmakta bulmuş, bilâhare de kapağı Amerikaya atmıştı.

Kubitschek'in başa geçmesiyle basın, tekrar hürriyetine kavuşmuştu. Lacerda Birleşik Amerikadan dönmeye cesaret etmemekle beraber, oradan Rio'da intişar eden Tribuna da Imprensa'ya "hükümet darbesinin faillerini itham eden şiddetli makaleler gönderiyordu.

Mücadeleci yazar

Carlos Lacerda mücadeleci bir karaktere sahipti. Uzun boylu, zayıf ve çocuk çehreliydi. Gözlüklerinin gerisinde zeki. ve mustarip bir bakış saklanıyordu. Gençliğinde ateşli bir komünistti. Sonraları komünistlerin mürailiğini keşfetti ve komünizmin amansız bir düşmanı kesildi: Correio Manba'daki ateşli kampanyalarıyla şöhret kazandı. Fakat bu mutedil gazete için, Lacerda çok ateşliydi. Bu sebeple burada dikiş tutturamıyan genç muharrir kendi gazetesi Tribuna da Imprensa'yı tesis

Lacerda sırasıyla Başkan Dutra'ya ve Varsas'a muhalefet etti. Başkan Vargas'la giriştiği siyasî muharebe, çabucak bir şahıs mücadelesi haline döküldü. 1954 yılının güzel bir yaz akşamında dostu hava binbaşısı Vaz ile birlikte evine dönen Lacerda, bir suikasta maruz kaldı. Suikast binbaşının ölümü ve Lacerda'nın ayağından yaralanmasıyla neticelendi. Yapılan tahkikat suikastı yapanın Başkan Vargas'ın şahsî muhafızlarından biri olduğunu ve gayesinin binbaşıyı değil Lacerda'yı ortadan kaldırmaktan ibaret bulunduğunu meydana çıkardı. Belki de Başkan Vargas'ın bu hadiseyle en ufak bir alâkası bile yoktu. Fakat halk efkârı, bilhassa genç subaylar heyecan içindeydiler. Ordu Kurmay Başkanı sükûneti iade için Vargas'ı istifaya davet etti. Cumhurbaşkanı Vargas istifa yerine, intiharı tercih etti. Getulio'nun ölümünde, Lacerda'nin son derece şiddetli ve haksız hücumlarının sebep olduğunu iddia ettiler. Lacerda'mn cevabı, Vargas'la alâkası olan herkesin rüşvet ve cinayet lekesiyle damgalandığını ileri sürmek oldu.

1956 Ekiminde yapılan seçimlerde Lacerda, "Vargas'ın çömezi" Kubitsehek'e şiddetle hücum etti. Kubitschek'in cumhurbaşkanlığı kazandığı bu seçimlerde, Lacerda da büyük ölçüde rey toplayarak milletvekili seçildi. General Teixera Lott'un "hükümet darbesi" üzerine Lacerda, Amerikaya sığınmak zorunda kaldı. Kubitsehek tam yedi ay Tribuna da Imprensa'nın son derece sert tenkitlerini ve gurbetteki başyazarım gayet büyük bir soğukkanlılıkla karşıladı. Fakat Lacerda, münferiden yaptığı ithamları bir beyannamede toplamaya teşebbüs edince hususi polis haretsiz kalmadı. Bu anî tahavvülün sebebi acaba neydi ?

Meslek tesanüdü

Başlangıçta bu harekete polisin bir hatası olarak bakıldı. Polis başkana danışmadan hareket etmiş olabilirdi. Başkan bu hareketi elbette tasvib etmiyecekti. Brezilya Gazeteciler Cemiyeti, polisin bu müdahalesini çok şiddetli bir dille tenkit etti. Bütün gazeteler - hatta Tribuna da Imprensa'nın düşmanı olan gazeteler bile ağız birliği ederek basili hürriyetine karşı işlenen bu suça karşı cephe aldılar. Fakat 28 Ağustos günü gazeteler ve halk efkârı büyük bir sürprizle karşı karşıya kaldılar; Herkes hükümetin polisin yaptığını kötülemesini beklerken,. hükümet basın kanununu değiştireceğini, yeni ağır hükümler getireceğini ilân edivermişti. Ertesi gün Gazeteciler Cemiyeti Başkam Herbert Moses "teslim olmıyacağız" diyordu. Bütün gazeteler, hatta radyo ve televizyon şirketleri hep birlikte, hükümetin bu antidemokratik tutumuna karşı koyacaklarım ; bildirdiler. Gazete Sahipleri Birliği, "basın kanununu değiştirmek yolundaki her teşebbüsü nefretle karşıladıklarım" yayınladılar. Memleketin her tarafında nümayişler yapıldı. Talebe birlikleri ve mahalli gazeteler, basın hürriyetini kısmayı düşünen hükümeti protesto ettiler. Brezilyalılar 1945 te demokrasiye dönüşün basın sayesinde - basının sansüre isyanı . mümkün olduğunu unutmamışlardı. Çok iyi biliyorlardı ki, basın hürriyetini kısmak, diktatörlüğe dönmek demekti.

Kubitschek
Liberalizme veda

İki ateş arasında

Halk efkârının şiddetli muhalefeti karşısında başkan Kubitschek'in un tasarısını Meclise sevketmeyi biraz daha geriye bırakmak isteyeceği tabiiydi. Fakat mevkiini kendisine medyun bulunduğu General Lott, tasarının bir an önce kanunlaştırılması için ısrar ediyordu. Kubitschek, liberal inanışlarıyla Milli Savunma bakanının tazyiki arasında mütereddit kalmıştı. Belki vakit kazanarak, halkın nefretini kazanan bir hükümet olmak tehlikesi önlenecekti. Bu arada Başkanın Tribuna da Imprensa'ya karşı girişilen polis harekâtına taraftar olan generalleri makul davranmaya ikna etmesi de mümkün olabilirdi. Fakat tam bu sırada Brezilya polisi, iki ayda bir çıkan muhalif Maquis gazetesinin bütün nüshalarını topladı. Başyazarım ve diğer 5 mensubunu tevkif etti. Polis şefi General Magessi, bu hareketin kötü ve muzır neşriyata karşı giriştiği kampanyaya uygun olduğunu pervasızca ilân etti. Fakat tevkif edilenler, hemen serbest bırakıldı. Brezilya Meclisindeki ekseriyet liderleri, bundan böyle hiçbir gazetenin toplattırılmıyacağını hükümet . adına vaadettiler.

Fakat Kubitschek, bir basın toplantısında musir propogandayı önlemek için, Meclise yeni bir basın kanunu tasarısı getirileceğini açıkladı. Ertesi gün de Polis şefi General, bir mahkeme kararına istinaden, toplattırdığı Maquis gazetesinin nüsbalarını iade etmeye mecbur bırakıldı. General tükürdüğünü yalamaktansa, istifayı tercin etti.

Basına karşı girişilen sindirme hareketlerinde daha bir çok sürprizler olabilirdi. Hükümet belki çok sert hükümleri havi bir basın kanunu da çıkarabilirdi. Fakat kâğıt üzerine ne yazılırsa yazılsın, hükümet ne söylerse söylesin, halk efkârı ve bütün basın - radyo, televizyon dahil - tek bir cephe halinde bacın hürriyetine bağlılıklarını, bu uğurda bütün kuvvetleriyle mücadele edeceklerini ilân ettikçe Brezilyada basın hürriyetinin tehlikede olduğunu düşünmek için hiç bir sebep mevcut değildi.

Kalkınma

Muhalefetin sesi

D.P. Genel Başkanı ve Başbakan Adnan Menderes'in son Ege gezisinde boyuna iktisadî kalkınmamızdan bahsetmesi, 1950 öncesi ile son-rası arasında karşılaştırmalar yapacak eski devirde, iktisadî sahada hiçbir şey yapılmamış olduğunu ileri sürmesi C.H.P. ileri gelenlerini iktisadî Mevzularda daha fazla ve daha tesirli bir şekilde konuşmağa sevketti. Yakın zamanlara kadar bazı muhalefet sözcüleri 1950 den bu yana hiçbir şey yapılmadığını iddia eder görünüyorlar, böylece halkın gözünde kendi durumlarını sarsıyorlardı. Birtakım yeni tesislerin açı-şını gören, işiten kimseler, haklı olarak muhalefet sözcülerinin hakikatları saklamak istedikleri kanaatida kapılıyorlardı. Muhalefete düşen yapılanların aksaklıklarını belirtmekle birlikte, yapılması mümkün iken çeşitli sebeblerle - Şüphesiz bu sebebleri de acıklıyarak - yapılamayanları seçmenlere duyurmak idi. Eski Maliye Bakanı İsmail Rüştü Aksal'ın konuşmasından sonra bu yolda en iyi denebilecek adımı, 23 Ekimde yaptığı konuşma ile, eski Bayındırlık Bakanı Kasım Gülek attı. Bunu eski Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün C.H.P. İstanbul İl Kongresinde 27 Ekimde' yaptığı konuşma takip afeti. İnönü bu konuşmasında iktisadî ve malî mevzulara çok geniş bir yer ayırmış, iktidarın iddialarım cevaplandırmağa, eskiyi savunmağa çalışmıştı.

Konuşmasının iktisadi ve malî hatla alâkalı bölümünde İnönü, ilkin yeni açılan fabrikalardan bahsetti. sanayileşme yolundaki çalışmaları, prensip olarak, C.H.P. uygun görüyordu: "Medenî bir memleketin yalnız ziraat içinde kalamıyacağı, ziraat kesinin de asgari bir endüstri kudretine sahip olması esas itibarile bizim tezimiz ve programımızdır. Devletçiliğimizin zarureti ve inanası da budur. Bizim devletçiliğimizi kusur sanıp da serbest teşebbüsle endüstri kurmak kâfi olacağını zanneden bugünkü iktidar, kurduğu fabrikalar dün devlet membalarını en geniş ölçüde kullanmaktadır. Demokrat iktidar ilk senelerde bütün kuvvetim ziraat sahasına hasretmek arzusunda idi. Büyük Meclis zabıtları şahittir. Memleket için asgarî bir endüstrinin lazım olduğunda ısrar eden ve dışarın gelen yardımların gelmeyeceği günlere hazırlanmayı tavsiye eden biz olduk". İnönü, bunları "tarizleri insana davet için" söylediğini belirtiyordu. Yoksa iş yapmanın nekadar güç olduğunu iyi biliyordu. Bu yüzden her açılan fabrika'nın müteşekkiri, her yeni köprünün minnettarı" idi. Amma işler insanlık borçları dışında azife hudutları içinde tetkike başlandığı zaman durum başkadır. İktidarın mali ve iktisadî anlayışı ile birbirine zıd zigzagları yüzünden milletçe kayıplarımız ve ıstıraplarımız hudutsuzdur". İnönü milletçe uğradığımız kayıplara işaret etmekle yetinmişti.

Bu noktada Gülek daha açık konuşmuş, el ile tutulur delilleri ileri sür müştü: "Bugün öğündükleri işlerin pek çoğunu planıyla, programıyla, başarılması için gerekli malî imkânlarla kendilerine devrettik. Bu işlerin hepsini senelerce geciktirdiler. Dünya Bankasıyla kredi anlaşmaları hazırlanmış, plânları, programları uzun elemeler sonunda tasdik edilmiş limanlar, silolar kaçar sene gecikmiştir? Kısaca göz atalım: 24 Temmuz 1950 tarihli resmi gazetede anlaşmaların metni var. İstanbulda Haydarpaşa limanı, Salıpazarı limanı, İzmirde Alsancak limanı 31 Aralık 1953 de hazır olacaktı. İskenderun limanının 1952 sonunda, Samsun limanının 1956 Sonunda bitmeleri lâzımdı. Bunlardan hiçbiri bitmedi. Silolar da aynı durumdadır. 34 bin tonluk Haydarpaşa silosu 1963 sonunda, 20 bin tonluk Alsancak silosu 1953 sonunda, 20 bin tonluk İskenderun silosu 1952 sonunda bitecek idi".

Raman petrol tesisleri
Acaba kim haklı?

Gülek, milletçe uğradığımız bir başka kayba da dokunmuştu: "1949 da Dünya Bankasından bir heyet Türkiyeye gelmiş esaslı incelemeler yapmıştı. Bu heyete verdiğimiz izahat o kadar kanaat getirici oldu ki Türkiyeye en geniş şekilde kredi yardımında bulunmayı kabul ettiler. Elimize geçen bu muazzam fırsattan istifade edilmedi. Dünya Bankasıyla aramız açıldı. Mümessil Türkiyeyi terketti. Ve bundan sonra Dünya Bankası kredilerine nisbetle çok ağır başka kredilere muhtaç olduk".

İnönü 1950 de memleketi harabe halinde devraldıklarını söyleyen D.P. ileri gelenlerine karşı şöyle konuşuyordu: "Biz harap bir memleket aldık ve iki cihan harbinden çıkmış bir ülkeyi, maddi, manevî, hususile manevi ve medeni sahada en yüksek itibarda bir varlık olarak yeni program ve yeni azim sahiplerinin hizmetine bıraktık." "... Müsaade buyurunuz. Bir iki istatistik rakkamı da ben zikredeyim. Biz iktidarı vaktiyle dünyalara yayılmış olan bir imparatorluktan aldık. Memlekette dokuma için yeni fabrika sisteminde 10 bin iğ yoktu. Pamuğumuz çok kusurluydu. Tem pamuk nesli yetiştirdik. Bunun için dünyanın muktedir mütehassıslarile 10 seneden fazla çalıştık. Bıraktığımız resmî ve husuŝî iğ sayısı aldığımızın 30 misline yakındır. Biz maziden bir gram şeker almadık. Bizim bıraktığımız dört şeker fabrikasının 1955 istihsali 123 bin tondur. 180 bin ton istihsal ettikleri sene de olmuştur. Biz ağır demir ve çelik endüstrisi korduk. Bol ve hazır nara elde iken «demir ve çelik ihtiyacımız henüz ona dayanıyor. Biz kömür havzası olarak imparatorluktan ne aldık, ne teslim ettik? Hele havzanın gelişmesi için bıraktığımız program ve plân tatbik halinde değil mi idi? Biz Seyhan ve Sarıyar barajlarıma plânlarını ve nara tertiplerim hazır bıraktık. Altı sene sonra aleyhimize propaganda bayramlarını seyrediyoruz. Biz Ankara'dan kalktık demiryoluyla Horasan'a vardık. Altı senede Horasan'dan 100 kilometre ötede Sarıkamış'a çıkılamamıştır. Genç'te bıraktığımın treni 100 kilometre ötedeki Muş'a altı senede götürdükleri zaman nasıl gösteriş yapacaklarını bilemediler. Bu günlerde petrol törenleri ile hep seviniyoruz. Eğer 15 sene önce bugünkü gibi çalışmaya başlansa imiş neler olurmuş. İnsafsızların sanki cevabım felek tertip etmiş gibi, ayni günlerde gazete röportajları Raman - Batman havzasının menkıbeleri ile doludur. 1950 de ele geçen imkânlarla ve eski gayretle çalışılsa idi petrol durumumuz elbette bugün başka türlü olurda. Petrol dâvasında kimin haklı okluğunu zaman gösterecektir".

Bu sözlerle kendi devrinin savunmasını yapan İnönü, C.H.P. nin de bir plânı, programı yoktu iddiasına da kısaca cevap vermiş oluyordu. Ge-

ne Gülek'in konuşmasında, bu mevzu ile alâkalı, daha geniş açıklamalar vardı: "C.H.P. nin plânı yoktu, bize plân bırakmadı buyuruyorlar. İnsaf buyursunlar. En mükemmel plânlarımızdan bir tanesi üzerinde durayım: Yol programı Bayındırlık Bakanlığım zamanında meydana geldiği için tafsilâtıyla anlatabilirim. 1947 yılında Amerikanın en yetkili yol uzmanlarıyla dokuz yıllık bir yol programı hazırladık. Bu programı tahakkuk ettirecek teşkilâtı kurduk. Makinalara personeli sağladık. Amerikalılardan hem para yardımı hem teknik yardım temin ettik. Dokuz yılda memlekete birinci sınıf 22 bin kilometrelik bir yol şebekesi kazandıracak olan bu programda kaç . senelik gecikme var? Kendileri söylesinler. Su işlerinde 20 yıldır bu memleketin sularını muntazaman ölçmeseydik barajların hiçbiri yapılamazdı. C.H.P. hükümetlerinin hazırladığı birinci beş senelik iktisat plânı, ikinci beş senelik iktisat plânı ise o günlerin İktisat Bakanı olan bu günün en büyükleri tarafından hatırlansa gerektir".

İnönü, petrol meselesine de dokunduktan sonra sözü yabancı sermayeye getirdi: "Başbakan yabancı sermaye aleyhtarlığımızdan da bar vesile ile bahseder. Seçim esnasında memleketi satıyorlar demişiz. Ben böyle bir sözü hiçbir yerde söylemedim ve mes'ûliyet sahiplerinden kimsenin söylediğini de işitmedim. Seçimde yabancı sermaye için söylediklerimiz daha önce Büyük Mecliste söylediklerimizin çerçevesindedir. Biz yabancı sermayenin Türkiye'de yerli sermayenin üstünde imtiyaz sahibi olmaması tenini tuttuk. İktidar petrolde yabancı şirketlerin kendi memleketlerindeki şirket , kanunları ile Türkiye'de çalışmaları usûlünü getirdi. Biz yabancı sermayenin Türkiye'de toprak işletmesine girmemesini istedik. Her halde bizim tesirimizle şim diye kadar yabancı sermayenin Türkiye'de ziraat işletmesine henüz müsaade edilmemiştir. Yabancı sermayenin. Türkiye'de Türklerle aynı şartlar altında çalışmasını isteriz. Eğer memleketin hukukî ve iktisadî düzeni lâzım olan emniyet ve kazanç şartlarını temin ederse dost yabancının sermayesi gelir. Şartlar elverişli değilse gelmez. Ne imtiyaz verirseniz, gelmez. Siz verdiğimiz imtiyazlarla halde birşey kazanmazsanız istikbal için başımızı belâya sokmuş olursunuz. Kapitülâsyonlar nedir? Esası yabancı sermaye ve ticaretin gelmesi için olağanüstü kolaylık göstermek gayretinden doğmuştur. Yabancı tüccarlara kapitülâsyon fermanlarıyla imtiyaz veren padişahlar ne kimseden korkuyorlar, ne ülkeyi satıyorlardı. Sadece gelmesini arzuladıkları iş adamlarının memleket hukuk ye iktisat şartlan karşısındaki mübalâğalı ürküntülerini yatıştırmağa çalışıyorlardı. Randall yabancı sermaye isteyen Türklere çok nazikâne ve dostâne olarak tavsiye eder: İlk önce siz memleket sahipleri,

Kasım Gülek

Rakkamları dile getirdi

kendi sermayenizi kendi işlerinize yatırınız, der. Sesimizin bütün kuvvetiyle tekrar ve ilân edelim. Memleketin hukuk ve iktisat şartlarında emniyeti, ve kazancı temin edecek çareler bulmak her türlü gelişmenin ilk merhalesidir".

Böylece partisine yapılan "tarizlere ilk defa" temas eden İnönü iktidarın iktisadî ve malî siyasetinden niçin şikâyetçi olduğunu açıkladı: "Biz da ima hakikatlerin memlekete söyler mediğinden ıstırap çekeriz. Dışarıyı döviz borcu daimi bir sırdır. Biz enf lâsyon politikasının aleyhindeyiz. Se nelerdenberi ikaz ederiz. Senelerden beri red cevabı almaktayız. Sonra hükümetler kurulurken malt tasar ruflar ve takat dışı teşebbüslerde sakınmalar taahhüt olunmuştur. Ak si yapılmıştır. Şimdi de dört milyar lık bütçeden bahsolunmağa başlar di. Geçen seneki bütçede tasarruf ihtiyacı, para kıymeti, enflâsyon mahzurları için söylediklerimiz M acı teeyyüt etti. Gelecek seneler du rumun daha güç olacağı şimdide gösterilmiş oluyor. Geçen sene her mahallede 10-15 milyoner yetiştirmiş ile övünme vardı. Geçen sene paha lılık muhalefetin sun'i bir propagan da gayreti idi. Bu sene pahalılık e deri ile uğraşma ve fazla zengin b3 tabakayı indirme gayreti ilân edildi. Millî Korunma dört ay önce her derdin devası idi. Bugün Millî Korunmanın aksaklıklarına karşı mücadele tedbirlerinden bahsediliyor. Millî Ko runma devrinden bazı istifadeler ka lacaktır. Ve kalmalıdır. Diğer taraf tan tedhiş ve emniyetsizlik tesirler de bir- an önce kalkmalıdır. Bir hem hukukî sahada, hem iktisa dî sahada emniyet ve istikrara ka vuşmalıyız. Plansız ve programsız bir şey olmaz. İçinde bulunduğumu sıkıntı bir kaç ayda geçmez. Hesabını bilerek milletçe seneler sürebilecek bir mahrumiyete hep beraber, eş şartlarla katlanmalıyız. Enflâsyon la endüstrileşme olamaz. Fabrika aç mak için senelerce ilâçsız kalmamaz Amma endüstri makûl ölçüde mat

rumîyete katlanarak kurulabilir. Lüzumlu olan eksik ve dar maddeler ihtiyaç sahiplerine adalet ile eşitlik içinde tevzi olunur. İktisadi gelişme bizim dâvamızdır. En mütevazi bütçe günlerinden beri imar ile ye iktisadi alanda cihazlanma ile uğraşıyoruz. Malî ıslahat bahsinde ise bizden önce ve bizden sonraki bütün iktidarlar yanında önemli yerimiz vardır. Aşardan gelir vergisine kader çağlar değişmiştir. Yaptıklarımızın daha ilerisine kimseler henüz cesaret edemiyor. İktisadi gelişmeye biraz daha temas edeyim. Biz iktisadi kalkınmayı takdir etmeğe hasret çekiyoruz. Amma memleketimiz tarihinde ele geçen müstesna fırsat ve bol İmkânlar devrinin plânsızlık ve israf yüzünden verimini azaltması ihtimalinden ıstırap içinde ve şikâyetçiyiz".

Burada, İnönü konuşmasının belki de en alaka çekecek noktasına geliyordu. İsraf, taraf deniyordu. Tesislerin çok pahalıya mal edildiğinden bahsediliyordu. Hattâ İnönü'nün konuşmasından birkaç gün önce D.P. nin eski İşletmeler Bakanı Fethi Çelikbaş'ın bir demeci gazetelerde çıkıyordu. D.P. nin eski İşletmeler Bakanına göre yeni tesis ve fabrikaların hemen hepsi - Seyhan barajı haliç - normalin üstünde bir fiata mal oluyordu. Muhaliflerin bu iddialarına inandırıcı cevap ancak hükümetten gelebilirdi. İşi yapan oydu. Hesap, kitap onun elindeydi. İşte İnönü böyle bir fırsatı hükümete hazırlıyor ve şu teklifte bulunuyordu: "İşte İktidarın geniş bir minnetle takdir olunması için ve vatandaşların ümit ve güvenle ilk darlık ve mahrumiyetlere katlanmalarını sağlamak için basit bir teklif yapacağım. 1950 den beri yardım, ikraz, istikraz, borç, hazır altın ve döviz olarak sarf ettiğimin döviz paralan ilân edilsin. Bunun karşısında vücuda getirilen eserler son fabrikaya kadar döviz para olarak yazılsın. Bilanço bizim çok münakaşamızı kesecektir. Hattâ arzlı olunmayan bir acık bile görülse hakikatin söylenmesi tedbirin yarısı olduğu için bilanço çok faydalı olacaktır. Göreceksiniz ki bu masum talep iltifat görmeyecektir".

Bu masum talebin iltifat görüp görmeyeceğini bugünden tam bir kesinlikle söylemek mümkün değildi. Ama D.P. iktidarının altı yıldır iktisadî hayatla alâkalı hakikatları halka duyurmaktan nasıl kaçındığı hatırlanınca da İnönünün tahminine katılmamak mümkün olmazdı. Altın hikâyesi daha unutulmamıştı. Dış borçlarla alâkalı iki beyanat da hatırlarda iki. Her iki beyanat ayni kimseye, Başbakan Menderese, alt okluğu halde birinde borcumuzun varlığı kabul ediliyor, ötekinde "Kimseye bir kuruş borcumuz yoktur" deniyordu.

Bu tekliften sonra İnönü sözü son günlerin imar hareketlerine getirdi: "Son zamanlarda birdenbire parlayan büyük şehirlerimizin imar hamleleri karşısında hayretler içindeyiz. Takip edilen usûller ilmin ve kanunun izah edemeyeceği fevkalâdeliklerdir. Bu yıkmalardan bir - iki geniş yol ve açık meydan kalırsa birçok lüzumsuz ıstırabın tesellisi olacaktır."

"Şehirlerin imarı çok iyi bir şeydir. . Bunun ancak her teferruatı ihtisasa ve plâna istinad eden bir usûl ile tahakkuk etmesini kavrayıp anlıyabiliriz. İstanbul plânını yapmış olan ihtisas adamını kıymetsiz ilân ederek tardettikten altı sene sonra onun plânını tatbike geçmekteki mübalâğalı gösterişi bizim zimnimiz almıyor. Bu icraattan ne eser kalırsa yürekten memnun olacağız. Her halde bu imar hamleleri bir kısım vatandaşların meşru ve kanuni haklarının siyana uğramasına sebeb olmamalıdır".

C.H.P. Genel Başkanının iktisadi ve malî görüşleri bunlardı. Yalnız konuşmanın sonlarına doğru iktisadî bir başka mevzu yer almıştı. İşsizlikle ilgili demeçlerinden ötürü sendikalar ve sendikacılar hakkında tahkikat yapıldığı biliniyordu. Bu konuda İnönü şunları söylüyordu: "Türkiye'de çalışma ve işçi mevzuunu milletin başlıca bir meselesi olarak siyasî ve sosyal nizam içine resmen almış olan Halk Partililerdir. Bu hareket siyasî program içinde başlı başına bir taahhüt mahiyetindedir. Halk Partililer çalışma ve işçi meselesini bu ehemmiyette görüp takip edeceklerdir. Bu mevzuda günlük ve endişeli meselemiz federasyonlara karşı iktidarın takındığı tavırdır".

Milli Korunma

Yeni "zig zag'lar

Geçen hafta içinde Milli Korunma Kanununun tatbiki ile alâkalı yeni bir "zigzag" piyasada. ucuzluk bekleyen vatandaşları derin derin düşündürdü. Yanlış iktisadî, ve mali siyasetin doğurduğu pahalılığın sadece sert tedbirlerle, yıldırma havası ile önlenemeyeceği bir kere daha görüldü. Fakat ilgililerin, daha doğrusu sorumlu olmaları gereken kimselerin bu gerçeği anladıklarını gösterir hiçbir işaret yoktu. Olsaydı. K/1049 ve K/1051 sayılı kararlar siyasî neticeler vermekten uzak kalmazlardı.

Millî Korunma Kanununun bazı maddeleri gereğince bilûmum malların alım ve satımının tabi tutulacağı esaslar hakkındaki K/1020 sayılı kararla bu kararın ekleri bulunan K/1021 ve K/1038 sayılı kararlarda değişiklik yapmakta olan K/1051 sayılı karar 23 Ekimde yürürlüğe kondu. Bu bekleniyordu. Zaten Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zeyyat. Mandalinci bu yeni "meandr"ı Önceden haber vermişti. Irmak sert toprakla karşılaşmış, bir daha yon değiştirmişti.

Kararda kimlere ithalâtçı, toptancı, perakendeci, müteahhit, kabzımal denileceği belirtildikten sonra ithalatçı, toptancı ve perakendeciler İçin satış fiatlarının hesaplanmasında kabul olunan maliyet unsurları gösterilmişti. Satış fiatının tesbitinde bu unsurlar göz önüne alınacak böylece etiketlerdeki rakamlar şişecekti. Bazı maddelerin de kâr hadleri arttırılmıştı. Yaş meyve ve sebzenin perakende satışlarında kâr haddi % 25 idi. Buna % 10 fire payı ilâve edilebilecekti. Böylece kâr haddi % 85 i bulacaktı. Balık v.s. nin de fiatları artacaktı. Çünkü kararın "C" fıkrası: "Taze ve ekle salih su mahsullerinin perakende satışlarında kâr haddi % 25 dir. Bu kâr haddine % 10 fi-

Son kararnameden sonra yaş sebzeler

Fiatlar arasında yarış

re payı ilâve edilebilir" diyordu. Kararın D fıkrasına göre de et fiatları Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca bölgelere göre tesbit olunacaktı. Bu tesbit yapılıncaya kadar bakanlığın emri ile valiler veya belediyeler et için azami satış fiatı tesbit edebileceklerdi.

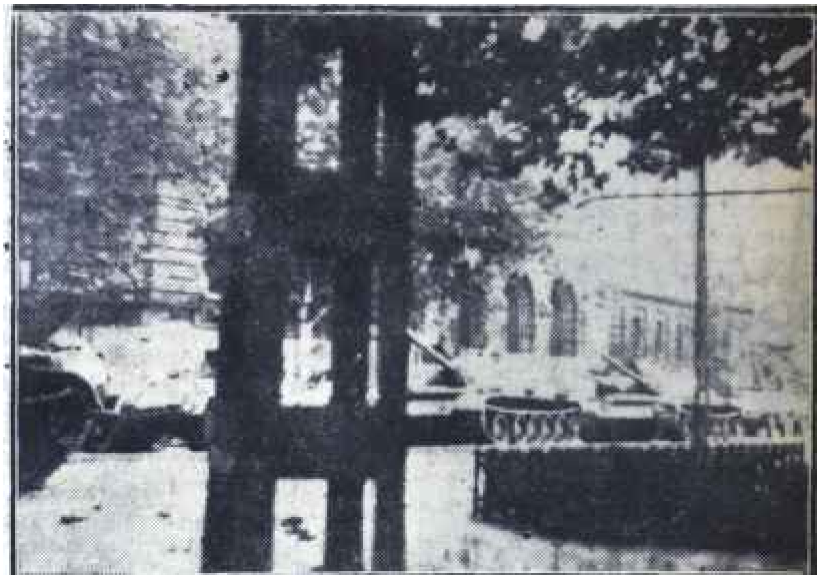
Ayni gün K/1049 sayılı karar da yürürlüğe giriyordu. Bu kararın birinci maddesine göre yaş meyve ve sebze, çiçek, yumurta, süt, yoğurt, peynir, tereyağının müstahsil satışları serbest bırakıyordu. İkinci maddeye göre: "Lüzumu halinde 1 inci mad dede yazılı malları kâr hadlerine tabi tutmaya veya azami satış fiatını ve maliyet unsurlarını tesbite ve bunlarda değişiklikler yapmaya" Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı selâhiyetli kılınmıştı.

Bu kararın yayınlanması ile birlikte İstanbul'da "tavuklar yeniden yumurtlamağa" başlamış, kuru soğan sadece kolacı dükkânlarına müşteri çekmek için vitrine asılan yaftalı bir meta olmaktan çıkmıştı. Bu defa da halkın aşın talebi soğan fiatını görülmemiş bir seviyeye çıkardı. Fakat talebin nisbeten azalması ve belediyenin tanzim satışları dolayısıyla soğan fiatlarmda bir düşme başladı.

Kararların yayınlandığı gün Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ayrıca bir de tebliğ yayınlıyordu. Bu tebliğe göre mevzuatın gelecekteki tatbikatına şu görüş hakim olacaktı: "Bir taraftan müstahsilin malım değerlendirmek, diğer taraftan müstehlikin ödeme kabiliyetine uygun fiat ve şartlarla mal elde edebilmesini temin etmek maksadiyledir ki, bu defa yürürlüğe konulan koordinasyon kararlarıyle bu iki faaliyet arasında ahenk tesisine çalışılmıştır". Bu böylece tesbit edildikten sonra müstahsile gözdağı veriliyordu: "Böylece yaş meyve ve sebze, çiçek, yumurta, süt, yoğurt, peynir ve tereyağının serbest satılmasına imkan verilmiş olmakla beraber müstahsilin sarih olarak bilmesi lazım gelen bir hakikat vardır ki o da Hükümetin bir taraftan müstahsili korumak isterken diğer taraftan müstehliki hiçbir suretle müşkül duruma düşürmeye müsaade edem iyeceğidir.Bu suretle İktisat ve Ticaret Vekaleti gayritabii fiat yükselmeleri takdirinde bahis mevzuu maddeleri tekrar fiat-bakımından tahdide tâbi tutmak yetkisini muhafaza etmişti".

Tebliğin son paragrafı pek hoştu: "Malların normal akışına engel olacak tıkanıkları önlemeğe matuf olan yeni tedbirlerin piyasamızda ferahlık yaratacağı ve Milli, Korunma Kanununun tanzimci rolünde bir adım daha ileri atılmak suretile müstakar bir iktisadi nizamın teessüsüne hizmet edeceği şüphesizdir". Son dört aydır hüküm süren " istikrar" i düşündükçe insanın aklına şu sualin gelmemesi imkânsızdı: Bu tebliğ yayınlanmasa acaba daha iyi olmaz mıydı?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Budapeşte sokaklarında Rus tankları
Zulmün topu, hürriyetin yumruğu

Macaristan

Hürriyet uğruna

Budapeşte'nin tam ortasında General Jozeph Benni'in bir heykeli bulunan bir meydanda toplanan binlerce talebe, işçi ve izinli asker "Rus askerleri defolsun!." diye bağırıyordu. General Benn, 1848-49 yıllarında Habsbourg hanedanına karşı baş kaldıran Macar ihtilal ordusunun komutanıydı. Nümayişçilerin bu meydanı seçmeleri manasız değildi. Tarihleri, tıpkı Polonyalılar gibi, istiklâllerini elde etmek için yapılmış uzun mücadelelerle dolu olan Macarlar, bu defa da Rus tahakkümünden kurtulmak istiyorlardı.

Halkı teskin etmek için, Yugoslavya'dan palaspandıras geri döllen Macar Komünist Partisi Genel Sekreteri Geroe, "Biz Macar komünistleri, hakiki Vatanperver olduğumuzu ispat ettik. Ben ayni zamanda vatanperver olmak ve dünya isçilerini tutmak arasında bir 'tezadın mevcudiyetine inanmıyorum" diyordu. Komünist Geroe, vatanperver olduğunu söylemek ihtiyacını duymuştu. ' Macaristan komünizmden vazgeçmiyordu. Ama Cusyanın uşağı bir Macaristan artık arzuya sayan değildi. Hem milliyetçi, hem komünist olduğunu iddia eden, fakat fazla komünist, az milliyetçi olan parti sekreteri Ernoe. Geroe- istifaya mecbur edildi. Stalinci Matyas Rakosy daha önce azledilmişti. Partinin basına 1951'de Titocu diye gözden düşürülen Janos Kadar getirildi.

Polonyalılar gibi Macarların da bu günler için, Stalinin zulmünden kurtulmuş bir adamları vardı: Imre Nagy.. Nagy de Gomulka gibi köylüydü, genç yasta sosyalist olmuş ve gizli faaliyetlere girişmişti Uzun yıllar Rusya'da yaşamış, 195 de Kızılorduyla birlikte Macaristana dönmüştü. 1953'te başbakan olmuştu. Macaristan sosyalizm yolunda sok hızlı gitmişti: Millî gelirin yarısı yatırımlara tahsis ediliyordu, ziraat zorla kollektifleştirilmişti. Nagy şöhretini, daha yumuşak bir metod kullanmak, istihlâk maddelerini arttırmak ve köylüleri daha serbest bırakmak vaadıyla kazanmıştı. Fakat iktidara geçince vaadlarını . yerine " getirmek fırsatını bulamadı, "sağa kayan" baş bakan işten uzaklaştırıldı. Nagi 1953'te tatbik fırsatını bulamadığı programını şimdi tahakkuk ettireceğini söylüyordu. General Ben meydanında toplanan binlerce işçi talebe ve asker de bir taraftar "Ruslar defolsun" diye bağırırken bir taraftan da "Nagy, iş başına diye hay kırıyorlardı. Ama ne yazık ki, yeni başbakan Nagy'nin ilk icraatı nümayişleri önlemek için Rus askerlerinin yardımını istemek oldu. Nagy bol taviz, cebir ve kan dökmekle, şimdilik asayişi temini etmeyi muvaffak oldu. O da tıpkı Gomulka gibi, Rus askerlerinin, çekileceğini hayat şartlarının iyileştirileceğini vaadediyordu. Fakat Macar halkının vaadlara karnı toktu ve bunlara kulak asmıyacak kadar coşmuştu Ruslardan yardım istiyen Nagy hükümetine karşı şimdiden yeni bit ihtilâlci hükümet teşekkül etmişti Rus askerlerinin derhal çekilmesi isteniyordu ve bu - uğurda şu satırlara yazıldığı sırada kan dökülüyordu.

Macar halkı da, Polonya halkı gi

Macaristanda nümayişçiler
"Hürriyeti"

bi, biraz istiklâl, biraz hürriyetle biraz ekmek peşindeydi. Komünizmden vazgeçmek henüz düşünülmüyordu. Bazı Batılıların sanki bu memleketler Batı demokrasisine dönmüş gibi düşünmeleri, fazla iyimserlikti.

Sovyet Rusya

Gökten inenler

Geçen haftanın başında, Varşova'da Komünist Partisinin top-

Kruçef
Sıkışan

Kapaktaki ihtilâlci

Vladislas Gomulka

Polonya halkının için için beslediği liberal fikirler ve hürriyet aşkı Poznan hadiseleriyle patlak verdikten sonra, düne kadar bir peyk olan bu Demir Perde gerisi memleketinde ehemmiyetli değişiklikler vuku boldu. Bu değişikliklerin en mühimi, şüphe yok ki, gözden düşmüş lider Gomulka'nın tekrar Polonya Komünist partisinin başına geçmesiydi.

1956 yılının başından beri Polonyada ismi en çok geçen adam, Gomulka'ydı. Fabrika konseylerinde onun tekrar i* başına getirilmesi isteniyor, talebeler ise ona tapıyorlardı. Poznan hadiselerinde "Kahrolsun" nidaları arasında, tek "Yaşasın" sözü sadece Gomulka için yükseliyordu.

Halk kütlelerinin bu tazyiki karşısında, parti teşkilatı kayıtsız kalmamış ve 6 Nisan 1956*da Gomulka'nın hapisten çıkarılmasına ve "iadei itibar" etmesine karar verilmişti.

Vladislas Gomulka 1906 yılında köylü bir ana-babadan dünyaya geldi. Fakirlik, onu genç yaşta mektebi terkedip çalışmaya mecbur kıldı. Sosyalist Partisinde ve işçi sendikalarında faal vazifeler aldı. Fakat Sosyalist Partisi ona fazla sol fikirli olmakla itham ederek ihraç etti. Gomulka'ya Komünist Partisine girmekten başka "çare kalmamıştı. Şöhret, Gömulka'nın kapısını çalmak için 1943 yılını bekledi. Bu tarihte Vladislas, Polonya 'Sor Mukavemet Hareketi'nin şefi oldu. Harpten sonra, parti içindeki nüfuzu daha da genişliyen Gomulka Komünist Partisinin Genel Sekreteri ve Polonyanın başbakan yardımcısı oldu. Fakat ikbal yılları uzun sürmedi. 1948 yılının başında, Parti Merkez Komitesi onu Lenin'in fikirlerine zıt, hatalı düşünceler taşımakla itham etti. Zira. Gomulka, ziraatın kolektifleştirilmesine ve Doğu Almanyayla dosttuk münasebetleri kurulmasına karsı koymuştu. Bilhassa Tito'yu "1ânetleme"ye asla razı olmamıştı. Yani komünist lügatçaye göre "milliyetçi İnhiraf" suçum işlemişti. Gomulka'nın, komünist usullere göre, evvelâ; herkesin önünde suçlarım itiraf etmesi gerekiyordu. 1948 yazında, Merkez Komitesinin huzurunda Gomulka "otokritik"ini yaptı. Gene usule uygun olarak, Eylülde "Polit Büro"dan atıldı. Maamafih 1949 yılının başına kadar kabinedeki mevkiini muhafaza etti. Fakat Polonya vatandaşlığına kabul edilerek ordunun başına getirilen Rus mareşali Rokossovski'nin duruma hakim elmasından sonra, Gomulka'nın daha başka kabahatları da olduğu anlaşıldı: Casusluk yaptıktan sabit olan iki bakanın faaliyetine göz yummuşta. 1646 Kasımında partiden İhraç edildi ve tevkif olundu. Buraya kadar her şey yolunda gitmişti: otokritik, partiden ihraç, tevkil.. Sonra mahkeme safhası gelmeliydi. Mahkemede itiraflar, savcının şiddetli ithamları ve nihayet,, idam!

Meçhul bir sebepten dolayı, mahkeme safhası yapılmadı ve Polonyalı lider Rajk ve Slonski'nin akıbetine uğramaktan kurtuldu.

Stâlin'in ölümü ve müteakiben gözden düşürülmesi, Rus-Yugoslav yakınlaşması Gomulka'yı tekrar sahneye çıkardı. Bu yılın ilkbaharından beri Varşova'nın dışındaki Saska-Kempa'daki mütevazı evine gelip giden "haberci"lerin haddi hesabı yekta. Gomulka'ya tekrar partideki mevkiini alması rica ediliyordu. Gomulka, zamanın kendisi için çalıştığından emindi. Dönmeye, şartlar kabul edildiği takdirde rıza gösterecekti. Herşey Gomulka'nm tekrar iş başına geçmesinin mukadder olduğunu gösteriyordu Fakat hadiseler, Kruçefi alelacele uçağa atlayıp Varşova'ya getirecek kadar süratli cereyan etti. Moskova, Varşova'nın bir dereceye kadar Rusyadan müstakil hareket etmesine göz yummaya hazırdı. Fakat Polonyadaki hareketlerin ve kaynaşmaların tamamiyle Rusya aleyhine bir tezahürat haline dönmesini kabul edemezdi. Rusya, Polonyayı "yola getirmek" için kafi miktarda askeri kuvvete sahip bulunuyordu. Fakat herşeye rağmen kan dökmemek lâzımdı. Böylece müstemlekelerin ve müstemlekelikten henüz kurtulmuş memleketlerin hâmisi rolünü oynayan Rusya, Afrika ve Asya memleketlerindeki prestijini kaybedebilirdi. Doğu ve Batı arasında buzların erimeye yüz tuttuğu bir sırada kışın vakitsiz olarak geri gelivermesi Rusyanın işine elvermiyordu. Yalan Yugoslavya değil, Çin Komünist Partisi de Polonyayı tutuyordu. Rusya zor kullandığı takdirde, soğuk harbin sonundan beri takib ettiği avantajlı siyaseti inkâr etmiş olacaktı. Fakat Polonyanın dizginlerini tamamiyle serbest bırakmak ta belki, "peyk imparatorluğu"nu kaybetmek manasına gelecekti.

Malenkof - Molotof
Sıkıştıranlar

lantı halinde olduğu bir sırada, bir taktın ziyaretçiler ani olarak gökten iniverdiler. Rus liderlerinden Malenkof, Kaganoviç, Molotof ve Kruçef soluğu Varşovada almışlardı. Rus Komünist Partisi sekreterinin suratı asıktı. Ayağım yere basar basmaz, Polonyalı liderlere gürledi: "Biz Polonya için çok Rus kanı döktük, hiç bir şekilde Polonyanın Amerikalıların eline düşmesine müsaade etmiyeceğiz".

Rus basını peyk memleketlerde olup bitenler hakkında gayet ihtiyatlı bir dil kullanıyor, hadiseleri tam olarak vermiyordu. Polonya Komünist Partisi Merkez Komitesi şimdiye kadar adı duyurmamış bir yoldaşı Genel Sekreterliğe seçmişti! Hiç bir gazete 1949'a telmih yapmıyordu. Stalin'in Polonya Millî Savunma Bakanlığına getirdiği Mareşal Rokossovski'den hele hiç bahsedilmiyordu.

Rusya hakikaten kendisini müşkül bir duruma sokmuştu. Kruçef, Stalin tarafından tahttan indirilen Tito'yu tekrar tahtına çıkardığı ve sosyalizme giden muhtelif yollar bulunduğunu ifade ettiği zaman, peyk memleketleri Tito'nun yolunu takibe bizzat davet etmişti. Bu memleketler de kendilerini sosyalizme götürecek yolu kendileri çizmek istiyorlardı.

Fakat Rusya hu "titist" temayüllere ne dereceye kadar göz yumabilirdi ? pozu bizzat Rusya tarafından tayin edilen bir demokratlaşma ve istiklal hareketi olabilir miydi ?

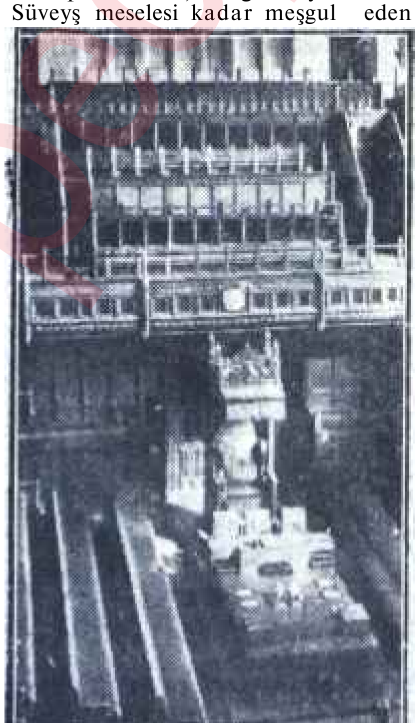
Polonya ve Macaristanda cereyan eden son hadiseler, bunun imkânsız olduğunu gösterdi. İstiklâl hareketi, zaman geçmeden açıkça Rusyaya isyan haline geliverdi, Stalin taraftarı olan Molotof ve Malenkof gibi liderler, Rusyanın dertsiz başına dert açan Kruçefi bu toyluğundan dolayı hırpalıyorlardı. Durum çok nazikti. İsyanlara göz yumulamazdı. Fakat zor kullanmak belki daha kötü neticeler verecekti. Hâlâ tereddüdü olanlar bile, silâha davrandığı takdirde Sovyetler Birliğinin zorbalık üzerine kurulduğunu öğreneceklerdi.

Ayni müşkilât, müstemlekeci memleketlerin de başına gelmişti. Bu memleketler de müstemleke kelimesini unutmaya, bu memleketlere bir cins muhtariyet vermeye çoktan hazırdılar. Fakat tecrübeyle öğrenmişlerdi ki, muhtariyet çabucak kayıtsız şartsız istiklâle dönüveriyordu. Müstemlekeci memleketler bile zorla, milliyetçilik hareketlerini susturmaya muktedir bulundukları halde, ekseriya silâh kullanmaya cesaret edemiyorlardı. Küçük peyk memleketler karşısında, dev Rusya da ayni güçlükleri hissediyordu. Müstemlekaci memleketlere karşı baş kaldıran milletlerin hamisi olduğunu sanan Rusya için zorbalıkla hareket etmek, şeref ve itibar kırıcı bir şey olacaktı. Batı memleketlerinin elçiliklerinde veya Hindistan ve İngiltere seyahatlarında bol votka içen ve bol nükte yapan Kruçef içmeğe devam ediyor ama artık hiç bir nükte yapamıyordu.

İngiltere

Ölüm cezası

Avam Kamarası geçen haftaki toplantısında, İngiltereyi en az Süveyş meselesi kadar meşgul eden

Avam Kamarasından görünüş
Boş sıralarda bile ciddiyet

Anthony Eden
Unutkan centilmen

diğer bir meseleyi müzakere etti. Dış İşleri Bakanı Selwyn Lloyd, Süveyş meselesindeki son gelişmeler hakkında izahat verdikten sonra sıra ölüm cezasının kaldırılmasına geldi.

Geçen sene güzel manken Ruth Ellis'in asılması halkın bir kısmım heyecana düşürmüştü. Ölüm cezasının kaldırılmasını isteyen bir komite kurulmuş, bir hayli imza toplanmıştı. Bir işçi milletvekili meseleyi Parlâmento önüne getirmişti. Avam Kamarasının ölüm cezasının kaldırılmasını kabul etmesi hakikaten bir sürpriz olmuştu. Zira bu mesele daha önce de ortaya atılmış, fakat reddedilmişti. Hükümet ölüm cezasının kaldırılmasının aleyhindeydi. Bu birlin İngiliz halkını suça teşvik edeceği, cinayetlerin artacağı iddia olunuyordu. Halbuki Almanyada ölüm cezası kaldırılmış, fakat cinayetler artmamıştı. İnsan hakları mevzuunda dünyaya örnek olan İngiltere işin, ölüm cezasının hâlâ muhafaza edilmesi bir yüz karası olacaktı. İngiltere, ihtiras cinayetlerinde hafifletici sebepleri bile kabul etmiyordu. Cana can isteyen iptidai bir sistem tatbik ediliyordu.

Fakat Lordlar Kamarası ölüm Cezası: mevzuunda Avam Kamarasıyla ayni fikirde değildi. Avam Kamarasından geçen tasarı, Lordlar tarafından reddedildi.

Başbakan Eden, bu vesileyle hükümetinin bir takım cinayetlerde ölüm cezasının kaldırılması, diğerlerinde muhafaza edilmesi yolunda bir tasarı hazırlamakla meşgul olduğunu söyledi. Hükümet yarı yola kadar gitmeye yanaşmış bulunuyordu. Fakat

idam cezasının kayıtsız şartsız kaldırılmasına razı değildi.

Eden'in bu sözleri anayasa mütahassıslaranı kızdırdı. Zira Lordlar Kamarası tarafından geri çevrilen bir kanun, yeniden olduğu gibi Avam Kamarasına getirilmeliydi. Hükümetin yeniden uzlaştırıcı bir tasarı sevketmeye hakkı yoktu. Gerçi hükümetler; anayasayı zaman zaman unutabilirlerdi. Ama bu unutkanlığı hatırlatacak müesseseler mevcut oldukça, ufak tefek dalgınlıkları hoş görmek mümkün olabilirdi.

Fransa

Devlet gangsterliğe başlarsa

Geçen hafta, Fas'tan kalkan bir yolcu uçağı sakin bir havada, Sahrayıkebir üzerinde seyrediyordu. Uçakta Cezayirdeki kurtuluş hareketlerinin liderleri bulunuyordu. Fransız ordusunda astsubay olarak uzun yıllar vazife gören ve halen Cezayir Kurtuluş ordusu komutanı bulunan Ben Bella da yolcular arasındaydı. Uçak Tunus'a gidecekti. Nitekim havada bir kaç tur yaptıktan sonra bir meydana indi. Uçaktan inen yolcular karşılarında Burgiba'nın temsilcileri yerine Fransız polislerini buldular.

Fransız gizli polisi, Cezayirli liderlerin, bir Fransız pilotun idare ettiği bir uçakla Tunus'a müteveccihen yola çıktıklarım öğrenmişti. Derhal telsiz vasıtasıyla uçağın pilotuyla temasa geçtiler. Pilot meslek haysiyeti ve vatan vazifesi arasında kalmıştı. Maamafih polisin ısrarı ve kefeye konan bir kaç banknot vatan vazifesini ağır bastırdı. Pilot, uçağı gizli polisin arzu ettiği meydana indirdi ve Cezayirli liderler olgun armut gibi tuzağa düşürüldü. Hadise karşısında Arap memleketlerinin gösterdiği reaksiyon mütehiş oldu. Fas Sultam ve Burgiba Fransızların bu hareketini gangsterlikte vasıflandırdılar. Tunus, Prangayla diplomatik münasebetleri kesti.

Fransız hükümeti, bu "uçak kaldırma" işini, askerî makamların hükümete danışmadan yaptığım iddia ediyordu. Fakat Başbakan Mollet şevlerine şunu da ilâve. etmeyi unutmuyordu: "Mevkuf Cezayirlilerin serbest bırakılması bahis mevzuu değildir".

5 Cezayirli liderin tevkif edilmesiyle Fransa, Cezayir meselesini halledivereceğini mi umuyordu? Cezayirin kurtuluş hareketi sadece bu 5 liderin zoruyla mı oluyordu? Lidersiz kalan Cezayirliler teslim mi olacaklardı ? Onların yerini yeni liderler alıp kurtuluş hareketleri daha da şiddetlenmıyecek miydi?

Eğer Cezayir hareketleri 3-5 liderin ortadan kalkınasıyla önlenemiyecekse Fransızlar, ilk bakışta açıkgözce gözüken, fakat her halde pahalı ödeyecekleri bir iş yapmışlardı. Bütün dünya halk efkârı, bir devletin "adam kaldırma" teşebbüsünü, en azından çirkin buluyordu.

İtalya

Rüya görenler

Hristiyan Demokrat Partisinin yeni lideri, sosyal temayülleriyle tanınan Fanfani, eğer iki sosyalist parti birleşirse Saragate'ın sosyalistlerinin hükümetten çekilmeleri gerektiğini söyledi. Hristiyan Demokratlar, sosyalistlerin birleşmesinden endişe ediyorlardı. Senelerden beri iktidar mevkiinde aşınan partilerinin bu birleşmenin kurbanı olacağı biliniyordu.

Sosyalistlerin birleşmesinden korkan yalnız Hristiyan Demokratlar değildi. Komünistler de bu hareketin kurbanı olabilirlerdi. Zira şimdiye kadar Nenni ve sosyalistleri komünistlerin kıymetli yardımcıları olmuşlardı. Bu birleşme belki de Nenni'yi komünistlerden iyice ayıracaktı. Belki de bir "halk cephesi" hükümeti kurmak için gayret sarfeden komünistlerin işini kolaylaştıracaktı.

Sosyalist Nenni
Sakal ve bıyık arasında

Saragate, Nenni ite birleşmek için ondan komünistlerle bütün alâkasını kestiğim gösteren deliller bekliyordu. Fakat bu çok güç bir işti. Zira Nenni ve komünistler ayni işçi sendikasına dayanıyorlardı. Sendikayı ikiye bölmeyi de Nenni hiçbir zaman kabul edemezdi.

Maamafih tatbikatta bir müddetten beri sol partilerin oylarım ayni istikamette kullanmaya başladıkları müşahede ediliyordu. Hristiyan Demokrat Gronchi, Cumhurbaşkanlığına kendi partisinin muhalefetine rağmen, sosyalist partilerin ve komünistlerin desteklemesi sayesinde gelebilmişti.

Öne alınması bahis mevzuu edilen seçimlerde sosyalistlerin birleşmeseler bile, sıkı bir işbirliği yapmaları, kuvvetle muhtemeldi. Esasen mühim olan fiilen işbirliği yapmaktı. hukuken birleşmek ikinci plânda kalıyordu.

Avrupada sosyalizm, 1954'ten beri ikinci defa olarak kuvvet kazanıyordu. Fransa ve Belçikada sosyalist hükümetler işbaşındaydı. Almanya ve İngilterede de sosyalistler . gelecek seçimlerde iktidarı ele geçireceklerim umuyorlardı. Demirperde ötesinde de komünist partileri millileşmeye yüz tütüyorlardı. Acaba sosyalizm ve sosyalizm sayesinde Avrupa birleşebilecek miydi ? Bu birçok Avrupalı sosyalistin gördüğü bir rüyaydı.

Tuzağa düşürülen Cezayirli liderler
Pahalıya mal olacak bir açıkgözlük

T İ Y A T R O

Karaca Tiyatrosu meşhur "Cibali Karakolu'nda
Bir sürü gürültü... sonra bir tek yumurta

Karaca Tiyatrosu

Hazırlık

İstanbulun en sık, en zarif tiyatro binası hangisidir?" diye bir anket yapılacak olsa muhakkak Muammer Karaca'nın "tiyatrosu birinciliği alır. Zarif bir dekor içinde rahat koltuklar, geniş bir sahne, Mozayikli camlarla tezyin edilmiş şık bir fuayyeye çıkan, duvarlarında karagöz motifleri bulunan bir merdiven, Bütün bunlardan başka Karaca Tiyatrosunun iyi bir kadrosu da vardır, içlerinde Muammer Haram başta olmak üzere Adile Naşit Keskiner, Gülriz Sururi, Salih Tozan, Şeref Şeripınar, Mürüvet Sim, Turgut Boralı gibi değerler bulunur. Bütün bu avantajlarına rağmen, Karaca Tiyatrosu'nun en büyük kusuru repertuarını tanzim edememesidir. Beyoğlundaki güzel binasını açtığındanberi Muammer Karaca'da hep eski, oynanmış piyesleri seyrediyoruz. Bunlardan bazıları, prömiyerlerinin yapıldığı tiyatrolarda afişten iner inmez Karaca Tiyatrosunun afişinde yer almıştır. Tabii, isimleri değişmiş olarak!.. Haldun Dormeh Tiyatrosunda "Papaz Kaçtı" adıyla oynanan komedi "Papazlar Trafiği" olmuş, Ses Tiyatrosunda "Guguk", Devlet sahnesinde "Avanak" olarak seyrettiğimiz vodvil "Sabık Bakan" adiyle tekrar karşımıza çıkmıştır.

Geçen sezonun bir hazırlık devresi olduğunu, bu mevsim, Karaca'nın yeni piyeslerle repertuarını süsleyeceğini ümit ediyorduk. Fakat ilk eser olarak, gecen sene İstanbul operetinin oynadığı "Vali Diyor ki" komedisinin ele alındığını öğrendik. Eser aslında "La Presidente-Reisin Karısı" adında bir Fransız komedisidir ve İtalyanlar tarafından filme çekilmiştir. Gerek tiyatroda gerek sinemada seyrettiğimiz bu komedinin mevzuu henüz hafızalarımızdan silinmeden Karaca Tiyatrosunda, bazı yerleri değişerek "Milli İhtikâr Anonim Şirketi" adı ile karşımıza çıkması, doğrusu bizleri sevindirmemiştir. Ama Karaca, repertuarına aldığı eserleri değiştiriyor, süslüyor ve ortaya hoşa giden bir temsil çıkarıyor. Çıkarıyor ama neden hep bildiğimiz piyesleri, evvelce seyrettiğimiz mevzuları ele alıyor?..

Halbuki Muammer Karaca olgun ve kültürlü bir san'atkârdır. Tiyatrosunda her şeyin en mükemmelinin bulunması için hiç bir fedakarlıktan kaçınmaz. Yunanistanın en değerli rejisörlerinden Takis Musenidis'i angaje etmiştir. Her sene Avrupaya gider, güzel piyesler seyreder. Bu piyesleri repertuarına almayı h;ç düşünmez mi? Pariste sükse yapan, Karaca Tiyatrosunun janrına uyan Andree Ronssin'in Jaques Deval'in, Marcel Achard'ın, Alber Husson'un piyesleri ne kadar güzel adapte edilebilirler. Meselâ geçen yıl Husson'un "Melekler Mutbağı" nı mütercimin den istetmiş, kemen adapte etmiş ve oynanacağını söylemişti. Şimdi öğreniyoruz ki komedinin, başka bir tercümesi, Şehir Tiyatrosunun üçüncü piyesi olarak seçilmiş. Bir sene önce piyesi çeviren ve Karaca Tiyatroya veren müellifin bunca emeğine yazık değil mi? Keza, Karaca Tiyatro böyle güzel ve yeni bir piyesi elden kaçırdığına üzülmez mı? Birkaç sene önce, Asude Zeybekoğlu da bir komedi tercüme. etmiş ve Karaca Tiyatrosu'na vermişti. Henüz ses seda çıkmadı. Bu yeni ve değişik piyesler dururken Muammer Karaca'nın hep oynanmış eserler üzerinde israr etmesi niye?... Tiyatrosevenler Muammer Karaca'yı yani piyeslerde, değişik kompozisyonlarda görmeyi ve alkışlamayı istiyorlar.

Şehir Tiyatrosu

Yeni eserler

İstanbul Şehir Tiyatrosu Dram ve Komedi sahnelerinde ikinci piyeslerin temsiline hazırlanılıyor. Dram'ın "Peer Gynt"den sonraki temsili. "Old Maid" bizdeki adile "Gizli Anne" piyesidir. Eseri Talat Artemel sahneye koyacak ve Samiye Hün, Nedret Güvenç, Abdurrahman Palay, Kemal Ergüvenç baş rolleri oynayacaklar. Bundan sonraki eser, muhtemelen Christian . Noak'dan Türkis Noyan'ın çevirdiği "Hayaller Limanı" olup boş rejisörü Max Meinicke tarafından sahneye konulacaktır. Komedi kısmında "George Vaşington bu evde kalmıştı", yârini Noel Coward'ın "Ben Çağırmadım" komedisine terkedecek. Vasfi Rıza ve Reşika Vâfi tarafından adapte edilen bu oyunun rejisörlüğünü ve baş rolünü Vasfi Rıza yüklenmiştir. Diğer rolleri de Bedia Muvahhit, Nezahat Tanyeri, Gönül Ülkü oynıyacak.

Vasfi Rıza Zobu
Müellif, rejisör ve aktör

Michel Bouquet "Bitos"da

Akıntıya kürek çeken aktör

Komedinin bundan sonraki piyesi Alber Husson'dan Yılmaz İnal'in çevirdiği "Benim Üç Meleğim" komedisi olup H. Kemâl Gürmen tarafından sahneye konacak ve bunu Vasfi Rıza'nın sahneye koyacağı ve baş rolünü oynayacağı Cevat Fehmi'nin "Kleopatranın Mezarı" takip edecektir. Komedi sahnesinde besinci eser olarak William İnge'in "Bus Stop-Otobüs Durağı" komedisini seyredeceğiz. Yekta Ataman ve Melih Vassaf'ın çevirdiği eseri Kemâl Tözem sahneye koyacak ve başlıca rolleri Turhan Göker, Hümaşah Göker. Kemâl Tözem, Nezahat Tanyeri, Behzad Butak, Gönül Ülkü oynayacaklardır.

Fransa

Çamur banyosu

Mont Parnasse'da Gaston Baty tiyatrosunda oynayan Jean Anouilh'un yeni piyesi "Pauvre Bitos" nun ilk temsilinden çıkan bir münekkit, Siyah Citroen'ine binerken şöyle söyleniyordu: "Bu piyes bana hadsiz hesapsız otomobiller yüzünden yolların tıkanmasını hatırlattı.. Bir sürü karmakarışık fikir, çözülmesi imkânsız düğümler halinde ortada kalıyor!"

Hakikaten piyeste herşey iç içe, sarmaş dolaştı. Zengini, fakiri, kapitalisti, komünisti, Robespierre'i, Danton'u, son kurtuluş hareketi kahramanları ve hainleri' bu simsiyah piyeste toplanmışlardı.

Anouilh'un neyi anlatmak istediğini kavramak çok güçtü. Acaba bir halk adamı olan Bitos, kendini gülünç etmek isteyen kötü ruhlu burjuvaları yolundan temizliyerek Shakespear'in Caliban'ının intikamını mı alıyordu ? Kısacası Anouilh'un son eseri sol bir piyes miydi? Meşhur bir solcunun antraktta Koltuklan kıyıp dökmeyi teklif edecek kadar hiddet içinde dolaşması, bu ihtimali bir köşeye atmak için kâfiydi.

Şu zavallı Bitos

Maamafih piyes, hiç te fena başlamamıştı. Maxim adında zengin, kibirli bir taşra ağası, bir ihtilâl mahkemesinin 1793'te ecdadını mahkûm ettiği bir mahzende ziyafet veriyordu. Maksadı bir çamaşırcının oğlu olan eski mektep arkadaşı Bitos'yu küçük düşürmekti. Bitos, kurtuluş hükümetinin ileri gelen bir siması ola rak bu mıntıkaya gelmiş, bir kaç sene zarfında sert ve amansız kararlarıyla şöhret yapmıştı.

Davetliler, Fransız ihtilâlinin başlıca simalarının kıyafetlerine bürünmüşlerdi. Louis XVI, Marie-Antoinette, Danton, Saint Just, Mirabcau, Camille ve Lucile Desmoulins davetliler arasındaydı. Bitos, ziyafete Robespierre kıyafetinde gelmek saflığını göstermişti. Hava hemen elektriklenmişti. Robespierre'in bu "erzats"ı, o devrin açtığı yaraları ve kinleri hatırlatmıyordu demek! Seyirciler nefeslerini tutmuş, mukadder kavgayı bekliyorlardı.

Maxim, kurtuluşun ilk günlerinde Bitos'un şaşmaz adaletinden zarar gören bir genci hizmetine almıştı. Seyirciler, Robespierre'i idamından evvel başından yaralıyan jandarma Merda'yı hemen tanıdılar. Modern Merda, tabancasını çekti ve Bitos'un üstüne bir el kurusıkı ateş etti. Demir iradeli Bitos, korkudan bayılıverdi.

İkinci perde kendisini Robespierre sanan Bitos'nun rüyasıyla başladı. Bitos gençliğinin kötü hatıralarını bir türlü unutamıyordu. Bir çamaşırcı kadının oğlu, iyi bir mektepte burs elde etmişti. Mektente herkes onu hor görüyor, kötü muamele ediyordu. Çamaşırcının oğlunun bütün kabahati gayet iyi bir talebe olmasıydı.

Bitos yavaş yavaş kendine gelirken, kötü ruhlu ev sahibi Maxim onu viskiyle iyice sarhoş etmeye çalışmaktadır. Maksadı, onu bir kabareye götürüp herkesin gözü önünde rezil etmektir. Böylece Bitos, hükümetteki mevkiini kaybedecek, geldiği fakir hayata dönmeye mecbur kalacaktır. Fakat bir genç kız -bu kapkara piyeste yegâne aydınlık nokta-, Bitos'ya acır, ve ev sahibinin plânını açıklar. Vaktiyle evlenme teklifini reddeden bu genç kızın iyiliği, Bitos'nun kötü ruhunu açığa vurur. Kalbi genç kıza nefret hisleriyle dolar.

Zavallı aktör

Piyes muvaffakiyetli bir kaç sahne hariç, beğenilmemiş, oyun uzadıkça seyircilerin sıkıntısı artmıştı. Bütün münekkitlerin piyesi kötü bulmaları, Anouilh gibi bir adam ve ondan çok şey ümit eden tiyatroseverler için acı bir sürpriz olmuştu.

Aktörler piyesi kurtarmak için ellerinden geleni yaptılar. "L'Alouette" in Dauphin'i Michel Bouquet, Robespierre ve Bitos'nun kafalarını taşıyan acayip mahlûka bir ruh verebilmek için erkekçe mücadele etti. Sahnede serapa sinir kesilmişti. Bütün adaleleri gergin, yumrukları sıkılı, sesi hırçın ve titrekti. Çizmelerini yere hırsla vuruyordu. Ama bir artistten anlamadığı bir rolü iyi oynaması istenebilir miydi? O da, bütün seyirciler gibi, hayatının en hazin gecelerinden birini yaşıyordu.

Gaston Baty Tiyatrosunda "Pauvre Bitos"

Anouilh'un iflâsı

SİNEMA

Filmler

Gregory Peck "Moby Dick"te
Kadere karşı isyan

"Moby Dick"

Geçen haftalarda "Ölüm Raporu - Confidential Report" ve "Rıhtımlar Üzerinde - On the Waterfront" gibi alâka çekici iki film seyreden İstanbullular bu sefer "Moby Dick"le sinema sanatıma şaheserlerinden birini tanımak fırsatım buluyorlar. Herman Melville'in en büyük Amerikan romanı olarak vasıflandırılan eseri, beyaz perdeye nakledilen kitapların başına gelmesi muhtemel bütün kazaları atlatmış ve John Huston'un elinde muhteşem bir film olmuştur.

"Moby Dick" orta seviyede bir okuyucu için hazmı güç bir romandır. Melville'in Shakespeare-varî bir dille anlattığı hikâyenin Mukaddes kitap kahramanlarıyla allegorik bağlantılar, geniş denizcilik ve balıkçılık bilgileriyle yüklü oluşu bu neticeyi doğurmaktadır. Ray Bradbüry'nin yardımıyla senaryoyu hazırlayan John Huston eserin esas karakterini, canlılığını, esrarını kaybetmeden Kaptan Ahab'ı beyaz balina Moby Dick'i yakalama tutkusunu seyirciyle duyurabiliyor. Senaryoda ufak tefek değişiklikler var. Coğrafik ve arkaik bilgilerin fazlalığı atılmış, bunun yanın. da bazı gerekli eklemeler yapılmıştır. Meselâ, romanda Ahab parçalanan gemisi Peouod'da ölürken, filmde büyük beyaz balina'nın sırtına çıkışı, zıpkın iplerine dolanarak onunla birlikte Okyanusun derinliklerine gömülüşü gösteriliyor. Maamafih bu gibi müdahelelerin filmin daha ifadeli olmasını sağladığı ilâve edilmelidir.

Mistik Destan

Hikâyenin bir epik tarafı var: New England'h balıkçıların yaşayışları, balina avları izah ediliyor.. Küçük balıkçı kasabasının kilise duvarları balina avlarında hayatlarım kaybedenlerin isimleriyle doludur. Rahip, gemi burnunu andıran vaiz yerine ip merdivenle çıkar, cemaata Mukaddes Kitaptan, büyük bir balık tarafından yutulan Jonah'ın hikâyesini anlatır, Avlanmak üzere denize açılan balıkçılar, yıllarca sonra döndükleri zaman aralarından birçoğunun eksildiğini öğrenirler. Her sefer, karada kalanlar için yeni bir ümit ve endişe devri, denizdekiler içinse kazanılması gereken bir mücadeledir.

"Moby Dick"teki Ahab, Ishmael, Elijah, Ezekiel v.s. gibi isimlerin mukaddes kitaplardan alınması dikkati çekebilir. Ahab'ın kâfirliği, Elijah'ın kehanetleri isimlerin allegorik bağlantılarının delilleridir. En büyük mistik allegori bizzat beyaz balina Moby Dick'in kendisidir. Ahab niçin bu canavarı yakalayıp öldürmek ister? Bunun, kesik ayağının intikamını almak için olmadığı muhakkaktır. Moby Dick tanrı yahut kader allegorisi midir? "Bana karşı gelirse güneşi bile çarparım", diyen Ahab, Moby Dick'in şahsında Allaha yahut kaderine mi isyan ediyor?

"Moby Dick"te kilise
Gemici dindarlığı

Filmin yapısı da hemen hemen bu iki zaviyeden -kurulmuştur. Shakespeare kahramanlarım hatırlatan dilenci kılıklı kahin Elijah bölümü hariç, film, son sahnelerine kadar denizci âdetleri, İnançları, epik değerlerle doludur. Vardiyanın denize düşmesiyle başlıyan olaylar, havanın durgunlaşması, fırtınada yelkenlerin kopup direklerin haç şeklinde gözükmesi, Ahab'ın zıpkını etrafında beliren mukaddes yeşil ışık çözümlenmez bir mistik hikaye yaratır.

John Huston'un harikulade mizanseni "Moby Dick"i daha şimdiden Binama klasiklerinden biri yapmıştır. Bilhassa balina avcılarının gemiye girişlerini, kıyıda bekleyenleri Ve denize açılışı gösteren kısımlar en derin ve en tesirli film sahnelerindendir. Filmin kameramanı Oswald Morris'le hazırladıkları yeni bir technicolor usulu Huston'un bir zamanlar Paris'te yaptığı resim tahsilinin boşa gitmemiş olduğunu ispat eder; renkler şimdiye kadar görülmemiş bir netlik ve canlılıktadır. Gregory Peck (Ahab), Richard Basehart (Ishmael), Leo Gern (Starbuck) ve Orson Velles (Rahip Mapple) Herman Melville'in canlandırmak istediği insanları kuvvetle yaşatmaktadırlar.

Moda

Ebedi Chanel

Birinci Dünya Harbinin sonu idi. harpta kadınlar cepheye giden kocalarının yerinde çalışmış, birçok sahalarda erkeklere taş çıkartacak muvaffakiyetler kazanmışlardı. Fakat onların giyindikleri teferruatlı elbiseler, yeni seçtikleri faal ve enerjik hayata intibak edemiyordu. Bazıları bu yüzden tamamiyle erkekvari bir giyiniş tarzını tatsız bir klâsik tayyör tarzını, benimsemiş görünüyorlardı. Moda bu iki cereyan arasında sallanıyordu. İşte bu sırada faal, cesur ve dinamik olduğu kadar da kadınlığı bulunan ufak tefek bir kadın ortaya çıkıverdi. Bu Chanel'di. Kendisi için hazırladığı elbiseleri piyasaya sürdü. İste Chanel ihtilâlini meydana getiren elbiseler bunlardı. Bunlar öyle şeylerdi ki konforu ve rahatlığı en ön plana alıyorlardı. Fakat kadına, kadınlığından en ufak birşey kaybettirmiyorlardı. Chanel herzaman kendi ismini taşıyacak olan düz, rahat ve yumuşak tayyörleri, sade hatlı iddiasız ve o nispette cinsi cazibesi olan gece elbiselerini, kat kat takılan inci ve boncukları icat etmişti. Bizzat kendisi mankenlerinin en sıkı ve en zarifi idi. Chanel uzun se-

Bir chanel modeli
Cezbedici sadelik

Atatürk ve Biz

Jale CANDAN

Bir sene kadar önce, Şemseddin Günaltay. İstanbulda Atatürk inkılâplarından bahseden bir konuşma yapmıştı. Atatürk inkılâpları deyince ilk akla gelen şey Türk kadını idi. Şemseddin Günaltay, büyük kısan Atatürk tarafından Türk kadınına verilen hakları bir bir sayarken ve mazideki Türk kadını ile Atatürk devri kadınının arasında gayet realist bir kıyaslama yaparken, salonu dolduran büyük bir kadın topluluğu âdeta hayretle birbirlerine bakıyorlardı. Ekserisi Atatürk neslinin çocukları idiler ve bütün medeni haklarına sahip bir Türk kadınından başka türlü bir kadın olmanın uzak hayali bile onlara dehşet veriyordu. Vakıa Atatürkün kendilerine neler bahşettiğini çok evvelden biliyorlardı. Ama belliydi ki ta mesele üzerinde çok fazla düşünmemiş ve bir an için bile maziye dönerek böyle bir telâşa ve paniğe kapılmamışlardı. Atatürk inkılâpları, büyük bir cesaretle ve ani bir hamle ile yapılmamış olsaydı, ihtimal onları biz birkaç yüz yıla dahi sığdıramazdık. Hamlenin belki bir tek man zura olmuştu: Türk kadını bütün haklarını mücadelesiz kazanmıştı.. Tıpkı birdenbire ziyafet sofrasına konmuş bir insan gibi.. Bunun için de, bu haklardan istifade etmiş, Atatürkün özlediği mükemmel cemiyet insanı simaya muvaffak olmuşta. Ama inkılâpları yaymak, onu şehirden kasabaya, kasabadan köye götürmek için hiç gayret sarfetmemişti.. Doktor olmuş, has ta tedavi etmiş; mühendis olmuş, yol yapmış; hakim olmuş adalet tevzi etmişti. Bugün askerdi. Fakat tarlasında bir erkek gibi çalıştığı halde evinde hiçbir içtimaî hakkından istifade edemeden yaşayan hemşiresine sesini duyuramamış, onunla arasında bir irtibat temin etmek kaygusunu duymamıştı.

Bu konuşmadan bir müddet sonra Ankara'da, Kadının Sosyal Hayatını Tetkik Kurumu tarafından tertip edilen Ur başka konuşmada bulunmuştum. Bu konuşmayı yapan İsveç sefiresi idi. O İsveç kadınının bütün medeni haklarını bir bir nasıl elde ettiğini, bunun için geçirdiği yılmak bilmez mücadeleleri anlatıyor ve bu ideale, yüz yıllar boyunca kendisini vakfeden ve bugün İsveç tarihine malolan kadınların ismini bir bir sayıyordu.

Bu iki konuşma üzerinde biraz düşünecek olursak, Türk kadınının bugün mühim bir vazife, belki de bir hayat memat meselesi ile karşı karşıya bulunduğunu derhal idrak etmiş oluruz. Bugün hepimizin içinde gizli bir dert, bir karaçarşaf derdi var. Karaçarşaf yal nız günden güne çoğalan sayısıyla değil temsil ettiği zihniyet bakımından bizim için gayet üzücüdür, ve bize bir alarm işareti gibi sunu ifade etmektedir: Bugün Türk kadını mevcut haklarını karamak için, onları yaymak zorundadır. Mücadele saati gelmiştir ve geçmek üzeredir. Acaba mevcut kadın cemiyetlerimiz bu hususta ne gibi çalışmalar yapıyorlar*f* Bugüne kadar bir cemiyete dahil olmıyanlar, memleket hizmetinde, bu güzel gaye ile bir birlik kurmakta neden gecikiyorlar?

Elbette ki, meselâ böyle bir dâvada, bir cemiyet mensuplarının teker teker köyleri dolaşıp konuşmalar ve konferanslar tertip ederek gayeye ulaşabileceklerini düşünmek fazla hayal kurmak olacaktır. Tapılacak şey çok daha basittir.. Heyetler halinde çalışarak parlâmento adamları ve nüfuzlu şahsiyetlerle temas temin etmek, onları iknaya çalışmak, muhite tesir etmek gibi.. Bu çalışmalar sayesinde gayeye hizmet eden kanunlar çıkartmak, yardımlar temin etmek elbette ki belki bir yüz yıla muhtaç olan kültür kalkınmasına yardım etmekten çok daha müessir olacaktır. Mücadelenin her safhada yapılması şartsa da, yapılacak ilk şey karaçarşaf modası gibi geri hamleleri darbe ile durdurmaktır. Öyle zannediyorum ki mesele bir defa ele alınsa, zannedildiğinden çok daha kolaylıkla halledilebilecektir. Hüner keke kadar inebilmektedir. Karaçarşafın kökü köylere, kasabalara ve küçük şehirlere hâkim olan bir yanlış din anlayışı değil midir? Yanlışı düzeltmek, din hocalarına kafi tamimler gönderilmesini sağlamak gayeye çok hizmet edecektir.

Karaçarşaf hakkında çok konuştuk, çok şey söyledik Artık harekete geçmek, sistemli bir şekilde mücadele etmek zamanı gelmiştir. Atatürk heykellerine tecavüz hadiselerinden sonra, bu karaçarşaf meselesi inkılâplarımıza indirilmek istenen ikinci büyük darbedir. Birincisi gibi ikincisini de derhal kökünden kesip atmak lâzımdır. Tarım beklersek, belki yarın artık çok geç olacaktır.

Her elbise ile kolye
Kadın silâhı

neler Paris dikiş sanatına hakim olmuştu. Sonra birden çekildi. Modellerini yalnız kendisi için çizmeğe başladı. Fakat üç senedir Chanel tekrar Parisli büyük terzilerin arasına karışmıştır ve bugün yavaş yavaş kadınlığa has munis bir eda ve o nispette inatçı bir azimle ihtilâlini hazırlamaktadır. Tarzı hep o ebedi Chanel tarzıdır. Değişmiyen prensibi kadın vücuduna intibak edemiyen fazla sanatkârane elbiselere karşı giriştiği mücadeledir. Bugün birçok mo dellerini- kendi üstünde teşhir etmekte ve çok yaslı- olmasına rağmen onun üzerinde görülen her elbise diğer kadınlara bir eşini yaptırmak arzusunu vermektedir. Chanel tarzı öyle bir tarzdır ki onu hemen hemen her büyük terzinin koleksiyonunda,, bir iki modelde bulmak ve derhal tanımak mümkündür. Birkaç senedir bol inci ve kat kat kolyelerle beraber giyilen şömizye elbiseler, jerse tayyörler hep bu ebedi Chanel tarzının ilhamlarıdır.

Bir stil

Chanel bu sena,, moda mevsimi başımla hem diğer büyük terzileri, hem de bütün dünyayı hayrete düşüren bir harekette bulunmuş ve yeni modellerini diğer terzileri beklemeden ve zamanından evvel basına vermiştir. Bunu yaparken de kendisine sebebini soran gazetecilere samimi görülen bir hayretle:

"— Bilmem, demiştir. Terziler modellerinin kopya edilmesinden neden bu derece korkarlar? Bu benim için hakiki bir iftihar vesilesidir!"

Hakikat sudur ki, Chanel'in yeni modelleri ancak teferruat değişikliği gösteren modellerdir. Stil hep o aynı stildir ve bunların çok fazla görülmesinde mahzur değil fayda vardır. Çünkü Chanel stili görüldükçe sevilir, giyildikçe daha çok giyilmek istenir. Chanel modelleri bıktırmıyan modellerdir. Onlarda hâkim olan şey yakışan bir ciddiyet, çekici bir kibarlık, hafif bir ağırlık, kadınlık havası taşıyan bir sadeliktir. Orijinalite yerine kaim olan şey pratik teferruatlardır. Cezbedici bir sadelik! İşte Chanel stilini en çok bu kelimelerle izah etmek kabildir. Fakat bu çok basit gibi görünen tarzın bazı Sırları vardır ki bu sene modaya uyarak Chanel stili bir kıyafete sahip olmak istiyen her kadın, bu sırları bilmek mecburiyetindedir.

Tayyörlerin sırrı

Chanel deyince akla tayyör gelir. Yumuşak, sade ve o nispette cazip tayyörler.. Bu tayyörler hiçbir surette vatkalanmamıştır ve bu sayede yumuşaklıklarını muhafaza ederler. Küçük yakaları vardır ve içindeki bluzun kumaşı ile astarlanan bu küçük yakalar açıldıkları zaman tayyöre derhal bir gençlik, neşe ve kadınlık havası ilâve ederler? Gündüz tayyörleri için bu astarlar yalnız yakalara inhisar ettirilmiştir. Gece tayyörlerinde bütün ceketi kaplamaktadırlar. Tayyör ceketlerinin kolları sıkı bir şekilde ve kısaca kesilmiş, bluzun kumaşından yapılmış kolluklarla uzatılmışlardır. Bu kolluklar tayyör ceketinin kollarına içerden düğmelenmiştir. Onları kolayca çıkarıp yıkamak mümkündür ve daima çok temiz, iyi ütülü olmaları şarttır.

Spor tayyörlerin içinden giyilen bütün bluzlar jerseden yapılmıştır. Bu bluzların hususiyetleri kadın vücuduna tamamiyle intibak etmeleridir. Yaka hattı yuvarlak, açıkça bir yakadır ve normal boyun yuvarlaklığını takib etmektedir. Kravat şeklinde bağlanan yakalar dahi bu yuvarlak hatta sadıktır ve kadının boynunu hiçbir surette kapamamaktadır. Jerse bluzlar ekseriya 3/4 kolludur, gece bluzları kolsuzdur.

Tayyör eteklikleri daima dört parçadan yapılmıştır. Eteklere doğru hafifçe bollaşan bir düzlükleri vardır. Beldeki kemer gene bluzun jersesinden yapılmıştır ve içi Chanel stilinde, ilk defa olmak üzere, sert bir kumaşla dikleştirilmiştir.

Elbiseler

Siyah kadife, Chanel'in sevgilisidir. Böylece jöpohlarla zenginleştirilmiş bol etekleri, Chanel düz hatlı kumaşlardan kesilmiş gayet uslu büyük beyaz yakalar ve kolluklarla neş'elendirmiştir. Gece elbiseleri için ekseriya kadınlara "cinsi cazibe" veren muslinleri tercih etmiştir. Vucüt hattına sadık kalan modeller bu ince kumaştan yapılmış pano ve eşarplarla teki bir noktada zenginleştirilmiş ve gene böylece sadeliği, tek bir teferruatla giderilmeğe gayret edilmiştir.

Chanel'in 1956 - 57'de ortaya attığı yeni birşey de madalyon şeklinde renk renk taşlardan yapılmış, zincir ucunda sarkan kolyelerdir. Bir çiçek veya bir kolye düz bir elbisenin, vazgeçilmez teferruatıdır.

Parçalı elbiseler

İki ve üç parçalı elbiseler de, Chanel'in hususiyetlerindendir. Chanel'-in jerseden yapılmış döpiyesleri sokak ta mükemmelen tayyör vazfesini göre bilmektedir. Beyaz jerse döpiyeslere gelince bunlar mükemmel birer kokteyl kıyafetidir. Ucuz, pratik, gık ve yenidir.

Gece. yemek için Chanel, gayet sade biçimli lame ile karışık kumaşlardan yanılmış. üç parçalı elbiseler düşünmüştür. Bu elbiselerin düz bir etekleri, vücudu saran kolsuz yelekvari bir bluzları, bir de üzerine giyilecek yakasız, tek düğmeli, cepli tayyör ceketleri vardır. Bu kıyafetle de kolye şarttır ve çıplak kollu yeleklerle Chanel, bilezikleri de hiç unutmamakta, böylece en sade modellerine bir kadınlık ilâve etmesini bilmektedir.

Güzellik

Yıldızlar ve saçları

Berberler ne kadar gayret gösterirlerse göstersinler kadınların saç modasına en son istikameti gene yıldızlar verirler. Beğendikleri sanatkârlara benzemek isteyen kadınlar onların saçlarım taklit etmekte hiçbir mahzur görmezler ve bu arzularında az çok ta muvaffak olurlar. Geçen seneye - kadar bütün kadınlar berber dükkânlarından birer Loblobrigida olarak çıkıyorlardı. Meşhur sa-

1956 saç modası
Ne uzun, ne kısa

natkâr bile bunların arasında kendisini kaybedebilirdi. Fransada at kuyruğu modasının bu derece salgın halini almasına sebep te saf bir fettan rolüne çıkan Brigitte Bardot olmamış mıydı? Ya erkekvari dümdüz kısacık saçlar? Eğer Romada tatil filminin unutulmaz kahramanı Audrey Hepburn bu saçları beğenmemiş olsaydı, kadınlar hiç o ahretlik başı ile dolaşmağa razı olurlar mıydı?.

İşte bütün bunlara dayanarak 1956 - 57 kış mevsiminde, kadınların hafif öndüleli yarım uzun, uslu bir saç modelini seçeceklerini söylemek, hiç te mübalâğa sayılmamalı dır. Çünkü "Harp ve Sulh" filmini çeviren Audrey Hepburn bu mevsim karşımıza bu yepyeni saç modeli ile çıkacaktır.

Bir muharebenin sonu

Birkaç mevsimdir, uzun ve kısa saç arasında devamlı bir muharebe cereyan etmekte idi.. Berberler nihayet, bu sabada inisiyatifi kadınlara terketmeye tercih ettiler. Bugün saç modasında kısa saç ta vardır, uzun saç ta.. Hele ikisinin ortası yarı uzun, yarı kısa saçlar büsbütün revaçtadır. Elbise modasında dar etek, nasıl bol eteği yok edemiyor ve bol etek nasıl dar eteği büsbütün ortadan kaldıramıyorsa, saç modasında da bundan böyle kısa ucuna ve uzun kısaya eskisi kadar zarar veremiyecektir. Çünkü birçok kombinezonlar bulunmuştur ve bilhassa yarı uzun saçları yerine göre kısa, yerine göre uzun göstermek mümkündür.

Saçlarda sanat

Buna rağmen gene de bir 1956 - 57 saç modası vardır ve bu yeni saç modası geçen senekilere nazaran bir hayli değişikliğe uğramıştır. Kat'i olarak söylenebilecek şey küçük buklelerin tamamiyle ortadan kalktığıdır. Eski zaman gibi daha ziyade öndüleli saçlar gözdedir, enseden yukarıya fırçalanan saçlara gelince bunlar hakiki birer topuz olmaktan çıkmış, topuz hissi veren kabartmalar şeklini almıştır.. İşte bu noktada berberler kadınlara tamamiyle hâkim olmuşlardır. İyi taranmış olmak istiyen bir kadın evde yaptığı. mizanpli ile artık iktifa edemiyecektir. Çünkü son tarağı ona usta ve sanatkâr bir elin vurması şarttır. Saçlar yumuşak pırıl pırıldır ve hiç bir zaman bu derece sanata ihtiyaç göstermemiştir. Kadınlara ağırlık veren kalın ve içi besli topuzlar, betonarme gibi bukleler kafiyen makbul değildir.. Böylece ustalıkla yapılmış birçok zarif yalancı topuzlar, eskizamandan kalma incili ve taşlı tokalarla tutturulmuştur. Zaten gece başları muhakkak pırıltılı bir iğne, çiçek veya toka ile aydınlatılmıştır.

Şunu kısaca ifade etmek mümkündür ki meşhur berber Marcel'in saçları gene sahneye çıkmıştır. Bu saçlar oldukça uzun saçlardır. Fakat kısa hissi Vermektedir. Çünkü yandan ayrılmıştır: ve alnın üstüne düşen tek bir ondülasyondan sonra düzleşmekte

Saça takılan mücevher

Bir buluş

ve kulaklar hizasında iki hafif öndülasyon daha meydana getirmektedir.

Bu arada, içinden şişirilmiş gibi duran, içeriye dönük bukleli kabarık saçlar da çok görülmektedir. Kısa saçlara gelince bunlarda ne Loblobrigidanın buklelerine, ne de eski Audrey Hepburn'un dümdüz inen taranış şekline tesadüf etmek mümkündür.. Bunlar hafif ve yumuşak birkaç dalga halinde gayet sade, gayet cazibeli ve kadınlık ifadesi taşıyan bir manzara arzetmektedirler.

Ev

Yenilik

Hizmetçi derdi bugün bütün dünyayı sarmıştır. Yavaş yavaş memleketimize de sirayet etmektedir. Hakikaten artık boğazı tokluğuna veya ufak bir aylık mukabili evin bütün işini üzerine alan, kendi hayatını başkalarına hizmet etmeye hasreden "fedakâr" adamlar tarihe karışmıştır. İleri cemiyetlerde, ev hizmetleri de diğer işler ve memuriyetler gibi, birer cemiyet hizmeti olarak kabul edilmektedir. "Yardımcı", vazifesini yapacak parasını alın gidecektir. Ondan aşırı bir bağlılık, titiz bir yaranma kaygusu beklemek fuzulidir. İşte bunun için Amerika ve Avrupadaki hizmet ve yardım şekilleri bugün bir hayli değişikliğe uğramıştır. Her işi yapan yardımcı kadın yerine muayyen işleri yapıp -giden kadınlar kaim olmuştur.

Zamanını, olduğu gibi yaşamak istiyen, onun iyi ve kötü taraflarını bilerek kabul eden Türk kadınının da, adam kullanırken ve ev işlerini tanzim ederken bu yeni zihniyet dahilin» de hareket etmeyi, anneannesinin evindeki emektar kalfa hayalinden kurtularak, olanla iktifa etmeyi bilmesi lâzımdır. Devamlı bir adam tutmak bugün için cidden pek müşkül ve ev bütçesini sarsan birşeydir.

Dilsiz bir hizmetkâr

Bütün teferruatlı eşyaları ayrı ayrı gözlerine alan yerli dolaplar, çocukların döküntülerini ortadan kaldıran hafif şifonyer, yazıhane, ve kitaplıklar, oyuncak sandıkları, mutfakta bol raf, temizlik için her türlü modern âlet ve edevat ev kadınının işini yarı yarıya azaltır. Fakat onun dört ayaklı, daima harekete hazır hakikî bir dostu, vefakâr bir yardımcısı vardır ki ekseri ev kadınları nedense onu ihmal ederler. Bu dilsiz hizmetkâr dört tekerlekli bir çay masasıdır. Ekseri ev kadınları onu yalnızca misafirlerine çay ikram etmek için ortaya çıkarırlar. Halbuki o mükemmel bir garson olduğu kadar mükemmel bir dadı, mükemmel bir getir - götür vasıtası ve mükemmel bir can yoldaşıdır. Bu tekerlekli masalar modern hayatın en canlı ve bariz küçük bir sembolüdür. Bu küçük şeyi mümkün mertebe güzel, mümkün mertebe şık ve bilhassa pratik şekle sokmak için birçok dekoratörler, birçok mütahassıslar çalışmışlardır. Kimi onu güzel maun tahtasından yapmayı tercih etmiştir. Misafirlerin önüne geldikten sonra, iki yanından acılan kanatlarla yuvarlak pırıl pırıl bir masa olu vermekte ve servis takımları alt rafta kalmaktadır. Kimi onu çok hafif olarak, ince demirden, saçtan ve üstü camlı olarak tercih etmiştir. Bazıları çok taksimatlıdır ve bütün bir sofra ve yemek malzemesini küçücük bir mesahada taşıyabilmektedir. Ekserisinin şişeleri kolayca taşıyabilmek için hususi tertibatı vardır.

Bu masalar akşam yemeklerinde, evde misafir olsun olmasın, mükemmel bir garson gibi hizmet eder ve ev kadınının, lâhzede bir sofradan kalkıp oturmasına lüzum bırakman, Böylece yemek saati kadının da, ailenin diğer azaları gibi hak ettiği bir istirahat saati olur. Tekerlekli masa mutfaktan gelirken bütün yemekleri, meyvayı, suyu, ihtiyat tabaklan beraberinde getirmiştir. -Giderken bütün kirli tabakları, artıkları taşır ve masayı tertemiz bırakır. Yemekleri sıcak muhafaza edebilmek için hususi bir ispirto ocağı da kullanılırsa, misafir olduğu zaman bile, ev hanımı servis yapacak birisinin bulunmasına hiçte aldırış etmez. Fakat tekerlekli masanın yardımı yalnız mutfak ile yemek odası arasındaki yere inhisar etmemektedir. O mükemmelen banyoya da girebilir. Tabii o zaman şık örtülerini kaldırıp yerine plâstik muşambalar koymak icab edecektir. Fakat bu şekilde, banyosunu yapacak olan bebeğin bütün tuvalet malzemesini, elbiselerim, havlularını taşıyabilecek ve onun sıcak yerde giyinerek çıkmasını temin edecektir.

C E M İ Y E T

Yirminci asır Romeo'su Peter Townsend'in İstanbula gelişi gazete fotoğrafçılarımız için yeni bir şeref vesilesi oldu. Prenses Margaret'in aşığının hiç alışılmamış bir resmi -donla- Hiltondaki odasının kapısını garsonlardan öğrendiği şifreli vuruşla tıkırdatan Havadis gazetesi muhabiri tarafından çekildi. Yakışıklı albay otelde, bu filmin geri alınması için kıyameti kopardı; müdüriyet de fotoğrafçıyı sıkıştırdı ve filmi aldı. Ama ertesi sabah Havadis okuyucuları İngiliz Kraliçesinin kardeşinin sevgilisini gazetelerinin birinci sayfasında donla seyrediyorlardı. Zira kurnaz fotoğrafçı Hilton'un müdürüne bir film vermesine vermişti ama, bu içinde o resim olan film değil-

Peter Towmsend ise gece yemeğini Kasım Gülek ile beraber yedi

İstanbulun yabancı ziyaretçilere göstermekle meşhur olduğu tantanalı misafirperverlik İspanyol Dış İşleri Bakanı Alberto Artajo'nun karşılanışında nedense zayıf kaldı. Bugünlerde şehrin muhtelif semtlerini yıkmak ve yeni eğlence lokallerini açmakla pek meşgul bulunan Vali Fahrettin Kerim Gökay Bakanı karşılamağa gitmeyerek muavinlerinden birini gön dermekle iktifa etti. İspanya Konsolosu Türk dostlarına bunu anlatırken hayretini gizleyemiyordu.

Hükümet merkezimizden kültür merkezimize ters istikamette bir kültür hediyesi olarak gelen Devlet Operasının ilk temsili İstanbullu hanımlara da en cici kıyafetlerini giymek, fırsatını Verdi. Gelen davetiyelerde "siyah kravat"ın mecburi olduğunun yazılması İstanbulluları bir hayli şaşırttı ve kızdırdı. Hatta bazı fıkra- muharrirleri de bununla alay ettiler. Halbuki bunu yazmağa lüzum yoktu çünkü böyle bir giyinme fırsatını İstanbullular kaçırmağı akıllarından dahi geçirmemişlerdi. Nitekim Operanın en başarılı kısmı perde aralarıydı. Gelenler operadan ziyade bol bol kendilerini dinlediler ve seyrettiler.

*

Pobeda Rus gemisi üçüncü defa limanımıza geldiği halde bu turistleri diğer turistler gibi tabii karşılayamıyoruz. Turistlere fahri gezdiren otobüslerden biri bozulduğu sırada otobüsten inen yolcular etraflarını saran meraklılarla hasbıhal etmeğe başladıkları sırada emniyet memurları müdahale edip "Galiba kimlerle konuştuğunuzun farkında değilsiniz" deyince bizimkiler öyle bir dağıldılar ki Rus turistleri bu ise şaşıp kaldılar.

Güzelliği dillere destan olan Prenses Neslişah bazan annesi Prenses Sabihanın misafiri olarak İstanbul'a gelir ve uzun müddet kendisinden bahsettirir. Geçenlerde bir gün Boğazın soğuk suyunda saatlerce yüzen Prensesin hastalanacağından kor kan dostları onu Hilton'da neşeyle öğle yemeğini yerken gördükleri zaman sevindiler. Sıhhatli Prenses kâh tatlı türkçesi, kâh nefis fransızcasıyla şakalaştı. Son modanın bütün yeniliklerini üzerinde toplayan -koyu gri elbisesi, kalpak biçiminde bej şapkası vardı- Prensesi yakından görebilmek için birçok şık hanımlarımız sık sık yerlerini değiştirerek kendisini muhtelif cephelerden tetkik ettiler.

Peter Townsend
Pin - up

Amerikan Filosu İstanbula ne zaman gelse Hilton bahriyelilerle dolar, taşar. Fakat geçen gün bu denizciler akını hepsini bastırdı. Plüton'a kravatsız sokulmayan bir çok erkeklerimizin kulakları çınlasın, göğsü bağrı açık SP'ler (Amerikan demiz inzibatları) ellerinde sopalarla otele öyle bir dalış daldılar ki, ellerindeki sopalan ha salladılar, ha sallıyacaklar diye halk âdeta sindi. Tabii bir hayli çakır keyiftiler de.. Maamafih, Hilton'da "Bosphorus Terrace"da akşamüstü çayını içmeğe gelen öyle tipler de vardı ki, (ekzistansialist'lerden başlayıp aklınızın alabileceği kadar tip sayın) SP'lerin hal kı mı çakır keyif Amerikalılardan, yoksa kendi bahriyelilerini mi oradaki acaip tiplerden koruyacaklarını bilmez bir halleri vardı.

SALLANSAK TA...

Rock and Roll diye bir belâ çıktı. Yani "Sallan ve Yuvarlan".

Bu dansın sebeb olduğu kargaşalıklara dair batıdan gelen haberleri biz de hayret ve ibretle okuyorduk: Harab olan salonlar, dışarı çıkınca ortalıkta sağlam vitrin bırakmıyan azgın insan sürüleri, ölüler, yaralılar, tevkif edilenler ve edilemiyenler... Aman yarabbi, sanki röportajları Dante yapmış!

Derken, geçenlerde bir gün radyomuzun başında sakin sakin oturmuş birşeyler okurken spiker "Şimdi size ortalığı kasıp kavuran Rock and Roll kasırgasından bir parça çalacağız" demez mi? Şaşkınlık ve dehşetimiz geçer geçmez yerimizden fırlayıp kapıyı kilitledik, anahtarı pencereden dışarı attık, ortalıkta kırılacak ufak tefek ne varsa kucaklayıp bir çek meceye tıktık ve şahsiyetinin kötüye dönmesini bekleyen iki ruhlu adam gibi heyecanla soluyarak radyonun karşısına geçtik, Cihazın içinden gayet yeknesak, bizim "Bir ayağında mesti var" şarkısını hatırlatacak cinsten bir hava gelmeğe başladı. Önce plâk takıldı sandık, sonra müziğin hususiyetinin bu olduğunu hatırlayarak saflığımızdan utandık. Neyleyelim ki biraz sonra bizi esneme aldı...

İlle ve lâkin içimize düşen kurt çıkmadı. "Acaba, diyorduk, bizde mi bir eksiklik var? Ya bu dans, kütle halinde genç liğimizi sararsa? Bu sualin de cevabını İstanbulu ziyaret eden Amerikan bahriyelilerinin verdi ği Rock and Roll âleminde aldık. Spor ve Sergi Sarayım dolduran gençlik bütün gayretine rağmen azmadı, azamadı. Hattâ birçok kimseler daha başlangıçta çıktılar, kalanların da bütün azgınlığı bir türlü dansa girişemiyen bir iki kızcağıza bağırmaktan ibaret kaldı. Neyse, sonunda iki üç çift kalkıp birşeyler yapabildi de ele güne karşı adımızın pısırığa çıkmasından kurtulduk. Ama ne. iskemle kırıldı, ne vitrin. Kırıldıysâ, belki böyle bir meraktan istifade edebilecek eğlence yeri sahiplerinin ümitleri kırılmıştır.

Anlaşıldı ki batılı memleketlerde en mühim dâvalardan biri haline gelen "yirmi yaş altında haydutluk" meselesi gibi bu maskaralık da gençliğimizin içine işliyememiş. Anlaşıldı ki, sallansak ta yuvarlanmağa niyetimiz yok.

L. U.

MUSİKİ

1895 — 1956

Dünyanın en iyi beş altı piyanistinden biri, Almanyanın Walter Gieseking'i geçen hafta Londra'da, 61 yaşında hayata gözlerini kapadı. Fransada, Lyons şehrinde, bir Alman ana-babadan doğmuştu. 16 yaşında Almanyaya dönmüş, Hanover Konservatuarında piyano ve kompozisyon tahsiline başlamıştı. Piyano, şan ve oda musikisi, için birkaç eser bestelemişse de asıl büyük şöhretini piyanist olarak yapmış, 1923 yılından itibaren dünya turnelerine başlamış, az veya çok gelişmiş bir musiki hayatı olan memleketler arasında uğramadığı yer kalmamıştı. Beş yıl kadar önce Gieseking, Türkiyeye de gelmiş,. İstanbul'da konserler vermişti.

İkinci Dünya Harbi sırasında Nazi Almanyalında yaşamayı seçmesi, sanat hayatına orada devam etmesi, harpten sonra birkaç yıl onu güçlüklerle karşılaştırmıştı. Fakat Gieseking, politikacı değil, piyanistti. Nitekim 1947 yılında Almanyadaki Amerikan İşgal İdaresi onu-temize çıkarmış ti. Gieseking daha sonra, Amerikan işgal ordusuna konserler bile vermişti. Bununla beraber 1949 yılında Amerikada vereceği ilk harp sonrası konserini, bilhassa Yahudi teşekküllerinin tertiplediği aleyhte nümayişler yüzünden, geri bırakmak-lüzumu hasıl olmuştu. Amerikan Muhaceret makamları ve Adalet Bakanlığı, Gieseking dosyasını yemden incelemişler ve sanatkârın Amerikada konser vermesinde hiçbir mahzur olmadığını yeniden karar altına almışlardı. 1953 te Gieseking, Carnegie Hall'da tekrar şansını denemişti, Binanın kapısında ve civarındaki sokaklarda "Nazi!" diye haykıranlar, "Yahudiler Yakılırken Gieseking Piyano Çalıyordu" yazılı yaftalarla dolaşanlar gene vardı. Polis emniyet tedbirleri almıştı. Fakat bu defa gürültü sokakta kalmıştı. Carnegie salonunu dolduran 2.700 kişi, piyanist sahneye adını attığında, onu bir dakika müddetle ayakta alkışlayarak hürmet gösterisinde bulunmuşlardı.

Debussy tarzında

Savaş psikolojisi gevşeye dururken, Giesekingin piyanist ve tefsirci vasıfları sanat muhitlerinde gene idrak edilmeye başlanıyordu. Alman musikişinaslarında ancak istisna kabilinden rastlanan birşey, Gieseking empresyonist Fransız musikisinin, Debussy ve Ravel'in, eşi bulunmayan tefsircisi olarak kabul ediliyordu. Uzmanlar, onun piyano çalma tekniğini Debussy'ninkine çok yakın görüyorlardı. Debussy çalarken Gieseking, piyanoyu hırpalamadan, okşar gibi çalıyor, tellerini sanki büyülüyordı. Elleri tuşlara ancak dokunuyor, piyanodan bir arpın yumuşak tınlaması

Piyanist Walter Gieseking
Kader yakasını bırakmadı

gibi hafif, akıcı, renkli ve bulutlu sesler çıkarıyordu. Gerek kudretli,' gerek asude pasajlarda hep o kadifemsi sesi elde ediyordu.

Emekdar Fransız tenkitçisi Emile Vuillermoz, Gieseking hakkında şunları yazmıştı:

"Yıllar önce Debussy'yi kendi eserlerini çalarken dinlemiştim. "Walter Gieseking'e çok benzeyen bir tarzda çalıyordu. Debussy gibi Fransızlığı çok kuvvetli bir musikişinasın en iyi tefsircilerinin kendi vatandaşları arasında çıkmaması tuhaftır. Önce İspanyol Ricardo Vines, sonra da Alman Walter Gieseking, Debussy'nin öteki dünyadan gelen bildirisini sadakatla aksettiren bir medyum oldular".

Mozart çalarken, Gieseking'in davranışı farklıydı. İcrasında sıkı bir kontrol, sertlik, hatta kuruluk vardı. Bir Amerikalı münekkit, "Mozart'ı ekstra sek isteyenler Gieseking'den dinlesinler" demişti. Bununla beraber son yıllarda Gieseking, Mozart'ın bütün eserlerini plâk için çalmış ve böylece "abide" sayılan bir plâk serisi meydana gelmişti.

Giesekig'in bir başka vasfı da repertuarının genişliği, hafızasının kuv vetiydi. Ziyaret edeceği şehirlerin birlikte çalacağı orkestralarına, arzu ettikleri bir repertuar konsertosunu programa koyabileceklerini bildirdi. Piyano konsertoları repertuarında ki ortalama 25 eser, her zaman hafızasında ve parmaklarının altındaydı. Yeni gördüğü bir eserin notasını bir defa baştan sona kadar okur, sonra notanın kapağım kapar ve piyanoya oturup eseri hatasız ezbere çalardı.

Geçen yıl Gieseking vahim bir otobüs kazası geçirmiş, karısını kaybetmiş, kendisi önemli olmayan yaralarla kazayı atlatmıştı. Fakat kader, ona ancak birkaç ay mühlet vermişti.

Bestekârlar

Ses salkımları

Kırk yıl kadar önce California'da genç bir musikişinas, bir İrlanda piyesine sahne musikisi hazırlıyordu. Henüz 15 yaşındaydı. Konservatuar tahsili görmemişti. Fakat yıllardır musikiye karşı büyük bir alâka duymuştu. Önce "mandolin arp" denen tuhaf çalgıyla uğraşmış, sonra da küçük bir kemanla konser bile vermişti. Evde, mütevazı bir hayat yaşarlardı. Elden düşme bir piyano satın alabilmek için yıllarca para biriktirme zorunda kalmıştı. Nihayet piyano eve gelmişti. Bir iş de çıkmıştı. Tiyatro musikisi yazılacaktı.

Piyesin provaları başladı. Temsil açık havada verilecekti. İlk sahne bir deniz kenarım temsil ediyordu. Fakat piyanonun sesi, hele açık havada, denizin ihtişamını temsil etmek için ne kadar cılız kalıyordu! On parmak, hiç de tatmin edici bir ses veremiyordu. Müteşebbis genç bestekâr bunun üze-

KÜF

Bir sanatı dar görüşlülere karşı korumak, düşünüşlerini batı ölçüterine ve çağımızın akımlarına uydurmak isteyenlerin bir mesuliyeti olmalıdır. Sanatların iç meseleleri üzerinde tartışacak yerde, doğrudan doğruya bir sanatı, hiçbir güvenilir esasa dayanmayan saldırganlıklara karşı korumak belki tatsız, fakat kaçınılmaz bir vazifedir. Bugünün sanat cereyanlarına ayak uyduramıyanlar, kendi eksikliklerim örtbas etmek için, küflü düşüncelerini yeni olan herşeye karşı çıkarmak isterler. Gün olur ki hedef sinemadır; başka birgün bakarsınız modern resim, derken modern musiki, yahut caz musikisi bu Don Kişotların hasmı olmuştur. Aralarında, gazetenin birinde bir sütun ele geçirmiş olanlar da vardır. Mevzu bulamadılar mı, içlerinde halk dalkavukluğu yapma, yahut komplekslerini tatmin etme isteği uyandı mı, kırık dökük silâhlarıyla kuru sıkı ateşe başlarlar. Etrafta epeyce de gürültü koparırlar. Zaman zaman kendileri gibi düşünenleri avuçlarının içine aldıkları da olur. Ama, kuru gürültüye pabuç bırakmayan okuyucu karşısında her seferinde perişan olmaları mukadderdir.

Bu gibi, kafası kırk yıl öncesinin harcıâlem ölçüleri içinde işleyen yazarlar arasında bazı sahalarda selâhiyetli olarak tanınanlar da vardır. Fakat bunların da çok defa sabit fikirlerinin büyüsüne kapılarak bilgi sahibi olmadıkları mevzularda kalem oynattıkları görül-

rine önce yumruğunu, sonra dirseğini kullanmağa başladı. Böylece, on parmağın çıkartabileceğinden çok daha fâzla notası olan akortlar elde ediyordu. Netice, doyurucuydu. Birkaç ay sonra aynı tekniği, Kızılderili efsanelerine dayanan bir operada Kullandı. Dirsekle çalınan akorlar büyük tesir yarattı. Genç bestekâr bu akorlara "ses salkımları - tone clusters" adını verdi. Artık ondan sonra "ses salkımları" terimiyle, mucidi Henry Cowell'in adı beraber gidiyordu.

Aynı tesir, geçen hafta Henry Cowell Ankarada Devlet Konservatuarı salonunda, tekniğini nasıl geliştirdiğini kalabalık bir dinleyici topluluğuna izah ettiği zaman da meydana geldi. Sol dirsekle çalınan kesif akorlar, sağ elin çaldığı melodi hattıyla birleştiğinde, dinleyicisini asla kayıtsız bırakmıyan bir ses terkibi ortaya çıkıyordu. Henry Cowell, piyanonun imkânlarını araştırırken, sadece dirsek ve yumruk kullanmakla yetinmemişti. Piyanonun tellerini de kullanıyor ya kemanın "pizzicato" sesini taklit ediyor, ya da bir "Aeolian harp"ın, rüzgâr kuvvetiyle çalınan o eski çalgının uçucu seslerini elde ediyordu. .

Bugün 59 yaşında olan Henry Cowell, Amerika'nın en tanınmış bestekârlarındandır. Orkestra musikisinde de zaman zaman kullandığı "ses salkımları" tekniği dışında, bir yenileyici sayılamaz. Konservatuardaki kon feransında plâktan çalınan dördüncü senfonisinin ve "Toccanta" adlı oda musikisi eserinin de gösterdiği gibi, musikisi daima melodik, şeffaf ve halkın zevk alabileceği çeşittendir. Fakat Henry -Cowell, mizaç itibariyle, geleneklere kürü körüne uyamıyan Ur insan olduğu için, mutad usûlleri kullandığında bile musikisinde her zaman bir tazelik ve dirilik vardır.

"Ses salkımları" tekniğini yarattığından beri; ses ilmi üzerinde ciddî çalışmalar yapmış, theremin adlı çalgının mucidi Profesör Theremin'le beraber çalışarak "rhythmicon" adlı bir çalgı icat etmiştir. Orgunkine benzeyen -bir klavyede bazı tuşları basıp tutmak suretiyle, istenilen ritmleri çalmağa imkân veren bu âlet, kırılmış ışınların foto-elektrik hücresi 0-zerine tesirinden faydalanmaktadır.

Cowell konferansında önce, Amerikan musikisindeki cereyanlardan bahsetti; sonra kendi musikisinden söz açtı. Cowell gibi bir şahsiyetin Ankara'ya gelmesinden bilhassa faydalanması beklenenler, çeşitli suallerle ondan çok şey öğrenmesi gerekenler, konservatuar öğrencileriydi. Böyle fırsat kaç yılda bir çıkardı ki..

Konferans bitip de Mr. Cowell sual isteyince, ilk olarak "ses salkımları" nın nasıl notalandığı soruldu. Bunun hiç de güç olmadığı, nitekim başka piyanistlerin de Cowell'in eserlerini çaldığı cevabı alındı. Bu güzel bir başlangıçtı. Fakat sonra... Biri kalkıp Amerikada klasik musikinin rağbet görüp görmediğini sordu. Henry Cowell sinirli bir "evet"le cevap verdi. Bir başkası, konferansçının Leylâ Gencer hakkında ne düşündüğünü öğrenmek istedi. Tercüman İlsan Usmanbaş önce Mr. Cowell'e, Leylâ Gencer'i tanıyıp tanımadığını sormayı tercih etti. Alınan cevap şaşkın bir "hayır"dı. Henry Cowell gibi bir şahıstan öğrenilmek istenenler, bundan ibaretti.

KOKAN SATIRLAR

İlhan K. MİMAROĞLU

inektedir. Meselâ Devlet Operasının İstanbul'daki temsilleri münasebetiyle yazdan bir yazıda, operanın bize neyi öğretebileceği şöyle izah ediliyor: "Operanın, dolayısiyle Batı müziğinin yayılmasıyla Batı medeniyetini benimseyebilir... cazı ciddiye almamayı öğreniriz".

Anlaşılıyor ki bu yazarların batının başlıca sanat merkezlerinin verdiği örneklerden haberi yok. Londra'nın Kraliyet Operası, bunca yıllık bir geçmişi olduğu halde, o şehrin halkına araba neden Royal Festival Hall'daki caz konserlerini, BBC'nin izahlı caz musikisi programlarını ciddiye almamayı öğretememiş? Paris Operasına rağmen nasıl oluyor da Salle Playel'de caz çalınabiliyor? Carnegie Hall'da caz konseri tertipleyenlere koskoca Metropolitan Operası hiçbir şey öğretememiş mi? Bırakınız Carnegie Hall'u, Metropolitan idarecileri, operanın cazı ciddiye almaya engel olacağını bilmiyorlar mı ki hem, de kendi sahnelerinde caz konseri verilmesine göz yumuyorlar? Bütün bunların cevabı pek basittir. O diyarlarda hiç kimsenin aklına, batı medeniyetini doğu kafasıyla tefsir etmek gelmez.

Basmakalıp sözlerle, operanın kültür hayatında ne kadar büyük yeri olduğuna hepimizin bildiğinden, batı medeniyetinin operasız düşünülemiyeceğinden, hele İstanbul gibi bir şehrin operasız kalmasının insanı yirminci yüzyılda yaşadığından şüpheye düşürebileceğinden dem vurmaktansa, İstanbul'un henüz doğru dürüst tek bir senfoni orkestrası, tek bir oda musikisi topluluğa, tek bir konser salona yokken, operasının- da olamıyacağını düşünmek kimsenin aklına gelmiyor. Ama Devlet Operası'nın İstanbul'a götürdüğü iki eserden, "Cavalleria Rusticana" ile "Palyaço"dan şu sözlerle bahsedilebiliyor: .

"Her ikisi de opera dünyasının en bayağı eserlerindendir... bu operalarda başlıca gaye seyircinin zaaflarından faydalanmak, onu kof düşünce ve duygularla oyalamak, ona dalkavukluk etmektir. Mascagni de, Leoncavallo da halka yaranmak için en kaba vasıtalara başvurmaktan çekinmezler. Eserlerinin her satırında hayal güçlerinin cılızlığı ve zevksizlikleri belli olur. Devlet Operasının şehrimizde ilk gösterisini yaparken, karşımıza bu can sıkıcı yavelerle çıkması bizim için hiç de övünülecek birşey değildir".

Bugünün "standard" opera repertuarının, birkaç istisnayla, "Ca vallerla" ve "Palyaço" gibi "bayağı" eserlerden, "halka yaranmak içim en kaba vasıtalara başvurmaktan" çekinmeyen bestekârların "can sıkıcı yavelerinden" müteşekkil olduğu musiki ile en ufak alâkası olan herkesin malûmudur. Acaba cazla beraber, operayı da mı ciddiye almamamız sağlık veriliyor.

Ama bu gibi yazarlar fikirlerinde yalnız olmadıklarını gösteren mi saller bulmakta elbette güçlük çekmiyeceklerdir ve musikimizin talihsizliği de işte budur. Meselâ "Yeditepe" mecmuasının açtığı plâk anketine cevap diye, paha biçilmez incilerle süslü, şöyle bir antika yollanmıştır:

"Öğrenci mahiyette olmak şartıyla klâsik ve modern ekole dahil plâkların lüzumlu ve faydalı olduğuna kaniim. Hususiyle dramatik müziği de buna dahil etmek gerekir. Caz ve buna benzer plâklara bu yoldan girmesine taraftar değilim".

Haydi "öğrenci mahiyette plâklar"a dizgi hatasıdır diyelim. Ya "klâsik ve modern ekole dahil plâklar"? Plâkçılıkta klâsik ve modern ekolden bahsedildiğini kim duymuştur? Herhalde "klâsik ve modern ekollere dahil eserlerin plâkları" gibi birşey denmek isteniyor. Öyleyse, meselâ ön klâsik (Bach, Vivaldi, Handel, v.s.), romantik (Chopin, Schumann, Beril - oz v.s.), empresyonist (Debussy, Ravel, Delius, v.s.) "ekole dahil plâkların" yurda girmesine taraftar değiller.. Eh! Bütün bunlara taraf dar olmayan, cazın da "bu yoldan" -hangi" yoldan ? Burası meçhul- girmesini "lüzumlu ve faydalı" saymayabilir. Fakat dramatik musiki "hususiyle" buna dahil edilmeliymiş. Acaba, böyle bir ikazda bulunulmadığı takdirde, dramatik musikinin belki de yasak ediverileceğini düşünerek, bu hatırlatmaya teşekkür mü etmeliyiz?! '

Cinayetler

Aşk kurbanları

29 Ekim pazartesi gecesi, Ankaralılar Cumhuriyet bayramı dolayısıyla tertiplenen şenlikleri görmek için sokaklara dökülmüşlerdi. Fener alayları ve Mehtar takımı çocuklar kadar büyüklerin de alâkasını -çekiyordu. Zaman zaman patlamalar duyuluyor, sonra gökten yere doğru rengârenk yıldızlar dökülüyordu. Kulaklar havai fişeklerin gürültüsüne alışıyordu. Fakat bu sırada Yenişehirde, Ataç sokağındaki 49 numaralı evden duyulan patlamalar hiçte normal karşılanmadı. 49 numaralı evden duyulan patlamaların şenliklerle bir alâkası olamazdı. Nitekim yoktu da.. Bu "evin sakinleri Amerikan yardım heyetine mensup gediklilerdi. Patlama seslerinin isitildiği odada çavuş William Lathi oturuyordu.

William Lathi'nin bir Türk kadınıyla münasebet kurduğunu komşuları biliyordu. Amerikalı çavuş birkaç aydanberi bu Türk kadınıyla beraber evi geliyor, sonra geç vakit gen* beraberce çıkıyorlardı. William Lathi'nin genç Türk kadınına çok bağlı olduğu görülüyordu. Genç kadının adı Şenel Soykan'dı ve bir turizm acentasında çalışıyordu.

William Lathi Ankara'ya geleli 6 ay kadar olmuştu. Bekârdı. Ameri ka'da bulunan annesine bir mektup yazmış, Şenel'le evlenmesine muvafakatini istemişti. 10 gün önce Amerika'dan gelen cevapta "muvafakat" bildiriliyordu.

William, Jammat'ın seyahat biletlerini almak için sıksık Tantürk'e uygardı. Şenel'i. burada görmüş, sevmiş ve seyahat firmasına hergün uğramayı adet haline getirmişti. Şenel de William'a olan zaafını yakın arkadaşlarına açmıştı. Ancak ailesinin muvafakatını alıp almıyacağından endişe ediyordu. Nihayet ailesinin de muvafakatim aldırını birkaç gün evvel arkadaşlarına söylemiş, hatta nikâh elbisesini getirtmek için Beyrut'ta bir arkadaşına mektup yazmıştı. Şenel'in söylediğine göre, 3 Kasım günü William ile nikahlan kıyılacaktı.

Hadise gecesi

Şenel'le William 29 Ekim gecesi de Ataç sokaktaki 49 numaralı eve gitmişlerdi. O gün ikisi de çok heyecanlıydılar. Bir şeyler münakaşa ediyorlardı. William'ın odasına girdikten pek az sonra kararlarını verdiler. Kararları "ölüm"dü. William, titreyen elleriyle bir mektup karaladı: "Şenel, kendisini öldürmemde İsrar etti. Muhalefetime rağmen onu, sonra da kendimi öldürüyorum. Eşyamı anneme gönderiniz".

İkisi de mektubu imzaladı.. Aynı pansiyonda oturan Amerikalıları ilikierine kadar titreten hadise biraz sonra vuku buldu. Mahalleli birbirine girdi ve iş polise duyuruldu. Hadiseye el koyması gereken savcıyı bulmak mümkün olmuyordu. Filhakika savcı, kendi babasının ölüm haberinin tesirinden kurtulamadan bu hadiseye el koymak zorunda kalmıştı. Bir polis jeepi kendisini arayadursun, diğeri de Emniyet Müdürü Faruk Oktay'ı bulmuş hadise yerine getirmişti. "Müdür bey" içeri girer girmez ilk emniyet tedbirlerini aldı.

Sonra tahkikata geçildi ve ayni evde oturan Amerikalıların ifadelerine müracaat edildi: İkinci Şube Müdürü Haydar Özkın, mütercim Halûk Hakman'a dönerek:

"— Sorunuz lütfen, silâh sesini duyunca Mr. Grady, hadisenin cereyan ettiği odaya girmiş mi ? dedi. Tercüman, Mr. Grady'nın cevabım şöyle nakletti:

"— Söyliyemem diyor, efendim."

"— Niçin?"

"— Binbaşısından öyle emir almış, efendim."

Bu konuşma, hadisenin cereyan ettiği odanın kapısının hemen önünde cereyan ediyordu. Evin içinde son derece sıkıcı bir hava esiyordu. Yere atılmış izmaritler sayılamıyacak kadar çoğalmıştı. İçeride, sağ elmacık kemiği, sağ sözü, alnının sağ tarafı tamamen parçalanmış bir Amerikalı ile, karyolaya sırt üstü uzanmış genç. siyah saçlı beyaz tenli 20-21 yaşlarında güzel bir Türk kızının cesedleri vardı. Odanın kapısından bakınca göze ilk çarpan şev. ölen Ameri* kalı'nın yerdeki sahipsiz şapkasıydı. Sağ taraftaki gardrobun kapağı açılmış, sahipsiz kravatlar görünüyordu. William'ın bacakları arasında bir av tüfeği duruyordu. Odanın köşesine sırtüstü düşmüş, beyninden sıçrayan kanlar, duvarı lekeye boğmuştu.

Hadisenin diğer kurbanı Şenel ise. yatakta, derin bir uykuya yatmış gibiydi. Ölümü güzelliğinden bir şey eksiltememişti.

Az sonra Amerikalı binbaşı, cesedlerin bulunduğu odaya girmek istedi. Bu defa da. o "hayır" kelimesiyle karşılaştı. Tercüman Binbaşıya şöyle dedi:

"— Türk kanunları, Cumhuriyet savcısı gelmeden odaya kimsenin girmesine müsaade etmiyor. Müdür bey bu sebeple mazur görülmesini rica ediyor".

Tahkikat
Cinayet mi?

Hadisenin geçtiği oda
Hâlâ kan ve barut kokuyor

K İ T A P L A R

ANZELHA

(Halim Yağcıoğlu'nun şiirleri. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Kitapları sayı 22. Son Havadis Matbaası 1935 Ankara. 75 sayfa, 100 kuruş)

Jefferson'un "Allahın mihrabı önünde, insan düşüncesini baskı altına alan her türlü istibdada karşı ebedi düşmanlık beslemeğe ahd ve kasem ettim" sözleriyle başlıyan Anzelha, Halim Yağcıoğlu'nun ilk şiir kitabıdır.

İç kapak baskısında kitabın basılış tarihi olarak 1955 yılı yazılıysa da' Anzelha, ancak bir kaç gün önce piyasaya çıkarılabilmiştir. Şairin bu ilk kitabında "Halk Türküleri", "Bu Sonsuz Akışta", "Anzelha" ve "İzmir Üstüne Variyasyonlar" başlıkları altına toplanmış dört bölümde elli şiir yer almıştır. Ömer Hatipoğlu'nun trahomlu bir kadım canlandıran kapak kompozisyonu nefis bir baskı-içinde kitaba ayrı bir güzellik vermektedir.

Arka kapakta, şairin kendi kalemiyle yazdığı biografide şöyle denilmektedir:

"1919 da İzmir'de doğdum. İlkokul, İzmir Necatibey'de, ortaokul, Kızılçullu Amerikan Kollejinde; lise ve yüksek okul Ankara'da tamamlandı. Altı sene Anadolu ortaokul ve liselerinde Türkçe - Edebiyat öğretmenliği yaptım ve Müdür yardımcılıklarında bulundum. İlk kitabımı Salim Şengil çıkarıyor. İki arkadaşımla beraber Teni adında bir dergiyi beş sayı çıkarabildik. Para suyu çekince dergi de çıkmadı. Çeşitli sanat dergilerinde yazmaktayım".

Halim Yağcıoğlu, şiirlerinde hemen tek konu üzerinde duruyor: Memleketin gerçekleri, dertleri, sevinçleri, işte kitabın ilk şiiri "Bir Vatan Parçası" şöyle başlıyor:

"Ben üşümem artık anacığım
Ben üşümem
Değil mi ki bu çorap
Bir vatan parçası ayaklarımda
Değil mi ki ellerimi saran eldivende
Memleket havası
Ben üşümem artık anacığım
Ben üşümem".

Sonra şiir şöyle devam ediyor:
"Vatan
Sadece toprak değildir anacığım
Sadece bayrak
Bir yun çorapta da bulabilir vatanını
Gönülden seviyorsa yurdunu İnsan"

Yalnızca bir şiiri dahi Halim Yağcıoğlu'nun şairliği hakkında okuyana pir fikir verebilir. Yağcıoğlu, şair olarak şiirin sırrına ermiş bir insan. Muhtelif mecmualarda polemiklerini, kritiklerini, denemelerini okuyanlar Hürlerini okuduklarında karşılarında p satırların yazarından apayrı bir Şahsiyet bulduklarını sanacaklardır.

Anzelha'nın ilk bölümü olan' "Halk, türküleri" istisnasız memleket mevzuunu işlemektedir.

İşte size Halk Türkülerinden birkaç mısra:

"Göz yaşıyla yıkanmış her mısra
Öyle sıcak
Öyle hazin
Öyle temiz
Diyelim çarpıyor gönül gibi
Her mızrapta Türkiyemiz"

Kitabın ikinci bölümü "Bu Sonsuz Akışta" adını taşıyor. Şair bu bölümde kendinden bahsediyor. Ama bazı şairlerimizin çekildikleri fil dişi kulelerde yaptıkları gibi içine dönük bir şekilde değil.. Yağcıoğlu bu bölümdeki şiirlerinde içimizden bir insan olarak, bizi bilen, bizi seven, bizimle ilgilenen bir şair olarak kendisini ortaya koyuyor. Bu bölümdeki ilk şiirinin adı "Açıklama":

"Bütün çirkinliğim yüzünden yanadır
Ezildim bu biçimsiz bedeni taşımaktan
Bıktım kaçarak yaşamaktan
Kaatilim aynalardır..

Yalnız bu bölümde bariz bir husiyet var. Öyle sanıyoruz ki bu bölümdeki şiirler, şairin daha eski şiirleri. Zira bazı şiirlerde yor yer ikisi de rahmetlik olan Cahit Sıtkı ve Orhan Veli'nin tesirleri göze çarpıyor. Gerçi bu bölümde de güzel şiirler yar alıyor. İşte meselâ bunlardan biri de "Sardunya":

"Bir sardunya olmak isterdim şu dünyada
Kırıldıkça kırıldıkça yeşeren
Öylesine al al veren bir sardunya
Bir sardunya olmak isterdim şu dünyada
Bir avuç toprağım olsun ama benim olsun
İster bir saksıda olsun ister dağda olsun
Yeter ki gönlüm rahat olsun"

Kitabın üçüncü bölümü ki kitaba da adım veren "Anzelha", gene aynı adı taşıyan dört şiirle on kuvvetli bö lüm manzarasını gösteriyor. Gerek birden dörde kadar numaralı, "Anan! ha"lar, gerek "Trahom", "Cenup Treni", "Düşünen Ağaç" gibi şiirler, memleketin halini . yalnızca anlatan değil, mısralar arasında kafa tutan, hesap soran şiirler.

Bakın meselâ Anzelha'ların iki numaralısında Yağcıoğlu'nun sesi nasıl erkekçe yükseliyor:

"Seni canlı bir hüzün halinde bağrıma bastım
Sen benim memleketimsin Anzelha
Derdini söylemezsem
Haram olur anamdan emdiğim süt
Zehir olur yediğim her lokma"

Dördüncü bölüm olan "İzmir Üstüne Variyasyonlar"da şair daha çok kendisinden bahsediyor, hatıralarını, aşklarını, çocukluk masallarını anlatıyor. Ama hak yememek lâzım: Ustaca anlatıyor.

Kısacası son yılların durgun şiir dünyasında "Anzelha" hadise, olabilecek, elden düşürülmeyecek değerde bir kitaptır.

Okuyucu mektupları

Partiler hakkında

128 inci sayınızda "Üçüncü Hücum"a uğramış bir kimse olarak Sayın İnönüden bahsediyorsunuz. Ancak, maalesef, bazı tenakuzlara düştüğünüzü farketmiyorsunuz.

İnönünün Cumhurbaşkanlığını düşünmediği malûmmuş. Bunu böylece kabul edersek, kendisi niçin bir parti mensubunun Cumhurbaşkanı olmaması yolunda yapılmış bir teklifi haysiyet kırıcı buluyor? Anlayamadım.

Ne Hür. P., ne de hiç kimse, İnönünün faal siyasetten . çekilmesini arzu etmiyor. İstenen şey Cumhurbaşkanlığı makamının tarafsızlığının fiili müeyyideye bağlanmasıdır. Bunun için Hür. P. nin teklifinden daha radikal ve daha sarih başka bir taklit de ortaya konmuş değildir. Tabiidir ki bununla birçok vatandaşlar ve bu arada İnönü istihdaf edilmişlerdir.

M. Ali Taşkent - Ankara

*

Osman Bolükbaşı, "1958 de iktidara geleceğiz" demiş. Biz o yıla kadar C.M.P. nin Mersin'le Ağrı'daki parti binalarının, -pencerelerine perde, odalarına da iskemle almalarını istiyoruz. Gelen geçen mevkileri iyi olduğu için Mersin'dekini "kiralık ev" Ağrı'dakini de "kiralık dükkân" zannederek sahiplerini soruyorlar. Şakacı esnaf da: "Bölükbaşının" diyor, gülüşüyorlar..

Bolükbaşı Antalya da. "1958 de iktidara geleceğiz" cümlesini söylemeden önce, parti binasındaki koltukların kiralık olduklarını bilseydi: "1968 de binalarımızı kiralık olmaktan kurtaracağız" derdi ve hisleri de sevindirirdi. Hepimiz 1958 i bekliyoruz.

Kutla adalı - Eleşkirt

*

İşbirliği hakkında

Mecmuanızın son günlerde takip ettiği siyaset, devamlı bir okuyucunuz olarak beni üzmektedir. Çünkü. Hür. P. nin işbirliği mevzuunda neşrettiği beyanname ortada iken, sizin bütün gücünüzle bu partiye yüklenmeniz bitaraflık maskesi altında hangi gayeye hizmet ettiğinizi ortaya koymuş bulunmaktadır. C.H.P. nin taktiği işbirliği ile Hür. P. ni avutup elemanlarını merkezde tutmak ve bu suretle de teşkilat kurmasına mani olmak gibi basit bir -politika oyunundan başka birşey değildir. Bu davada kimin samimi olduğu sizin tek taraflı neşriyatınızla değil, ileride bu devrin siyasi tarihi yazıldığı zaman anlaşılacaktır.

İlhami Oral - Elazığ

S P O R

Federasyon

Millî maç

Polonyada siyasi hadiselerin hiç beklenmeyen bir şekilde istikamet değiştirmesi, 15 Kasımda İstanbulda oynanacak olan Polonya — Türkiye millî maçının akibeti hakkında endişe uyandırdı. Gerek federasyon başkanı gerekse tek seçici Eşfak Aykaç her fırsatta: "Biz maça oynanacak nazarı ile bakıyor ve çalışmalarımızı aksatmadan devam ettiriyoruz." diyorlardı. Diğer taraftan da Polonya sefareti vasıtası ile Polonya futbol federasyonuna müracaatta bulunulmuş 15 Kasımda maçın yapılıp yapılmayacağı hakkında kat'i bir malûmat verilmesi istenmişti. Futbol Federasyonunun hafta içersinde çektiği bu telgrafa şu satırlar yazıldığı ana kadar müspet veya menfi bir cevap verilmemişti. Yalnız Polonya sefareti mensuplarının Türkiye - Polonya maçı için federasyondan bilet istemesi ve ayrıca, hadiselerin en fazla inkişaf gösterdiği şu günlerde Varşovada Norveçle milli maçın anule edilmeyeceğine bir işaret sayılabilirdi.

Çalışmalar

Tek seçici Eşfak Aykaç ilân ettiği millî takım namzetlerini geride bıraktığımız hafta içersinde sıkı bir çalışmaya tabi tuttu. Şimdilik - nazar deymesin - bütün futbolcular işe lâyık olduğu ehemmiyet verir gibi gözükinektedirler. Doğrusu bu hal spor çevrelerinde memnuniyet uyandırmıştır. Artık tenkitler istikamet değiştirmiş, futbolcuların kayıtsızlığından çalışmalara zamanında iştirak etmediklerinden bahsedilmez olmuştu.. Şimdi üzerinden en fazla düşünülen nokta, Tek seçicinin takım için seçeceği taktikti Aykaç -Tek seçici olması hasabile hiç kimseye hesap vermek durumunda değildi- "Ben antrenör Cihat Armanla konuştum. Onunla mutabık kaldık. Takıma vereceğim taktiği o biliyor. Ahtretamnlan bu esas içersinde yapıyoruz." demekte, fakat ne hikmetse bu taktiği açıklamaktan imtina etmektedir. Vakıa bu muamma, bundan evvel yapılan iki hazırlık macında takıma şöyle bir göz atmakla anlaşılmıştır. Tek seçici, Fenerbahçe antrenörünün ila defa Fenerbahçe — Moskova Dinamosu maçında tatbik ettiği ve 0-0 berabere kalarak müspet bir netice, aldığı duvar sistemi ile Polonyalılar karşısına çıkmak arzusundadır. Kuvvetli rakipler karsısında hasma gol yapmak fırsatı vermeyen, bu sistem icabında - rakip zayıf görüldüğü hallerde - hücumda da kullanılmaktadır.

Futbol

Haftanın maçları

Geçen hafta cumartesi günü Mithatpaşa stadını terk eden binlerce seyirci şöyle diyordu: Galatasaray iki defadır Vefadan paçasını zor kurtarıyor". Bu sözü söyleyenler haksız değillerdi. Sarı-Kırmızılı takım halen puvan cetvelinde sondan ikinci durumda olan Vefa karşısında terlemiş ve bir hayli bocalamıştı. Federasyon Kupasından onu elemine edişi tesadüfi bir golle olmuş lig maçında ise iki puvan kurtarmasında gene tesadüfün rolü olmuştu. Her iki maçta da Vefanın hakkı en azından bir beraberlikti. Fakat Yeşil-Beyazlı takım henüz büyük maç kazanacak bir kıvama ulaşmış değildi. Kafi neticeye doğru giden ve hatta o neticeyi istihsal eden bir takım ondan sonra sahada ne yapacağını bilmeli ve oha göre çalışmalıydı. İşte Vefa, bu hasletten mahrum görünüyordu. Dördüncü hafta lig maçları oldukça hararetli geçmişti. Herkes Pazar günü Fenerbahçenin İstanbulsporu açık farklı bir mağlûbiyete uğratmasını bekliyordu. Kasımpaşa maçının hızını görenler "bu takımı durdurmak kolay olmaz" diyorlardı. Nitekim İstanbulspor maçının ilk devresinin sonlarına doğru bu şekilde düşünenler haklı çıkmışlardı. Akın üzerine akın tazeleyen Sarı-Lacivertliler, bir anda İstanbulspor kalesini abluka altına almışlardı. Attıkları sütler direklerden dönüyordu. Fener forveti 40 dakikalık zaman içersinde biraz şanslı ye biraz da, becerikli olabilseydi, maç en azından 4 farklı bir galibiyet olacaktı. İlk devrede futbol ziyafeti diyebileceğimiz bir oyun seyreden meraklılar ikinci devrede ise bunun tamamile aksine olarak el ayak şakalarına şahit oldular. Bu eğlencede genç hakem Orhan Gönül'ün hissesi büyüktü. Bir hafta evvel düzgün idaresi ile gönülleri fetheden Orhan Gönül bir hafta sonra halkın sert protestolarına mâruz kalmış ve ipin ucunu büsbütün elinden kaçırmıştı. Ankaralı hakemlerden sonra İzmirli hakemler de fiyasko veriyordu. Ayni gün Fener stadında Beykoz, Beyoğlusporu güzel bir oyunla 3-0 mağlup etmiş: cumartesi günü ise Adalet Emniyetle 2-2 berabere kalmıştı. Adalet takımının geçirdiği iç buhranın alınan bu neticede büyük rolü vardı. Genç antrenör Halil'in bu zaafı kapaması ve eski disiplini kurması için bir zamana ihtiyaç vardı.

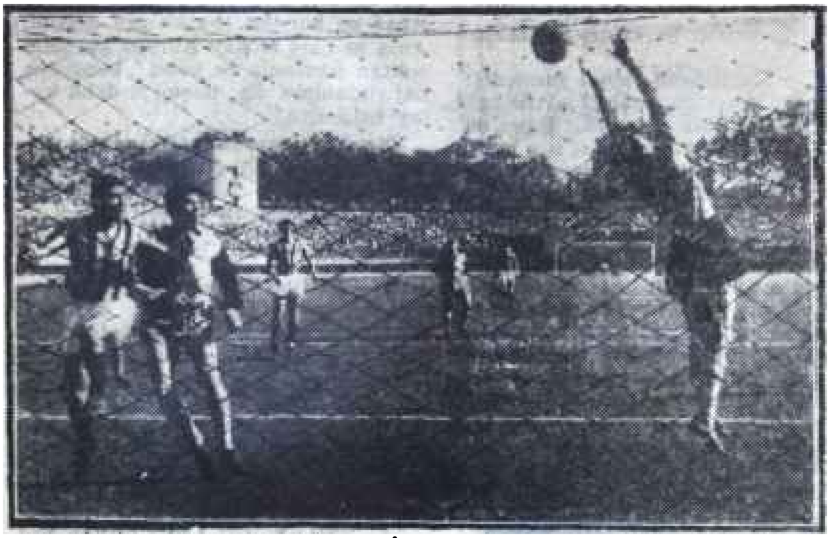

Galatasaraylılar Vefa kalesi önünde

Tesadüfün kazandırdığı puanlar

Puşkaş öldü mü?

Geride bıraktığımız haftanın Perşembe günü en agır başlı gazeteler dahi birinci sahifelerinde şöyle bir haber veriyorlardı: "Macar futbol millî takım kaptanı Frenc Puşkaş milliyetçiler safında çarpışırken öldü". Spor çevrelerinde olduğu kadar, onun haricinde de büyük bir teessür uyandıran bu haber, bir anda etrafa yayılmıştı. Puskaş'ı son defa Macar millî takımı ile memleketimize yaktığı seyahatte yakından tanıyanlar o-

Fenerbahçe — İstanbulspor maçı
Önce ziyafet, sonra eğlence

nu fazla mağrur bulmuşlardı. Fakat ölüm haberi, herşeye rağmen büyük bir teessür uyandırmış. Binbaşı Puskas'ı vatan hizmetinde, milliyetçiler safında görenler onu devleştirmişlerdi. Gayri ihtiyari hafızalarda 1954 senesinde. İsviçrede oynanan Dünya Kupası maçları canlandı. Macarlar Zürihte Herberger'in Friz Valterli, Morloklu, Rahn'lı takımına 3-2 mağlûp olmuşlardı. Zürih stadını dolduran 20 binden fayla Alman son dakikaya kadar ceplerinde sakladıkları Alman bayraklarını galibiyet golünden sonra çıkarmışlar bir ağızdan gözleri yaşlı millî marşlarını söylüyorlardı. Alman millî takımı sevinç içersindeydi. Macarların ise bu hazin tablo karşısında başları öne eğilmişti. Sonra sonra ne oldu? Alman millî takımını Berlindeki Olimpiyat stadında büyük bir merasimle karşıladılar. Cumhurbaşkanı hepsinin ellerini sıktı ve şöyle dedi: "Hakkınızda söylenen, ve yazılardan duyduğum memnuniyet büyüktür. Bütün bunlara ben de iştirak, ediyorum. Yalnız bir tanesi hariç!.. O da, sizlerin milli kahraman olduklarınız. Hatırınızdan çıkartmayınız ki topa iyi tekme atan her adam millî kahraman olmaz. Siz iyi bir sporcusunur. Fakat millî kahraman değilsiniz!" Aradan iki seneden fazla bir zaman geçti; Topa çok iyi tekme atmasını bilen Puskaş ayni zamanda da Alman Reisicumhurunun, «dediği gibi millî kahraman olmasını da bilmişti. İşte bu. onu devleştirmeye kâfi bir sebepti. Daha sonra verilen haberler Puskaş'ın ölmediğini bildiriyordu. Su satırların yazıldığı ana kadar şöhretli futbolcunun akibeti henüz telli değildi. Gene haberlerde 1952 Olimpiyatlarının çekiç atma şampiyonu Çzermak ile Dekatlon şampiyonu Benedeik'in ihtilâlin kurbanları olduğu bildiriliyordu. Spor çevrelerinde bu iki atletin de kaybı büyük bir teessür uyandırmıştı.

Son haberlerde şöhretli atletlere ve futbolculara sahip Macarların 24 Kasımda Melbum'da yapılacak olimpiyatlara iştirak edecekleri bildirilmektedir. Eğer Macarlar Olimpiyatlara katılmayacak olurlarsa 1956- olimpiyatları ehemmiyetinden pek çok şey kayıp edecektir.

Olimpiyatlar

Melburn yolcuları

Geçen hafta İstanbulda, Beden Terbiyesi Umum Müdürü Nizamettin Kırşan'ın başkanlığında toplanan Olimpiyat Komitesi nihayet beklenen kararını verdi: Güreş'ten başka hiç bir branşta Olimpiyatlara katılmayacaktık. Karar spor çevrelerinde umumiyetle müspet bir hava ya» ratmıştı. Vakıa bundan üzülenler daha doğrusu hayıflananlar yok değildi. Bu üzüntüyü, Atletizm Federasyonu Başkanı Naili Moran yaptığı bir basın toplantısında, açıkça ortaya attı. Federasyon Başkanına göre hiç olmazsa sembolik olarak Melburn'a 3 atlet gönderilmeliydi. Olimpiyat Komitesinin böyle bir karar vermeye, zaten selâhiyeti yoktu. İstişare hey'eti 3 atletin gönderilmesini onaylamıştı. Naili Moran talimatnamenin hükümlerine uyarak müdafaasını yapıyor! ve şöyle diyordu: "Olimpiyat Komitesi ancak kendisine verilen listedeki sporcuların amatör olup olmadığını tahkik etmek yetkisine sahiptir. Bunun haricinde de vazifeleri vardır. Vardır ama, o bu mevzuun dışında kalır. Nasıl; atletizm talimatnamesi yüksek atlayan bir adamı çıtanın altından getirmiyorsa, gene teşkilâtta vazifeli olan şahısları da, mevcut talimatname istedikleri şekilde karar vermekten alakoymaktadır''. Nizamettin Kırşan bu sözlere cevaben: "Hafiflik, hem de korkunç bir hafiflik" tabirini kullandı. Bu sefer Nailî Moranın sesi Ankaradan yükseldi: "Biz de prensip adamıyız. Şahsî menfaatlerimiz bir memleket dâvasında hiç bir zaman ön plânda yer almaz. Ben başında bulunduğum teşkilâtın halikım müdafaa ediyorum. Bizi bu şekilde itham etmek ve şahsi emeller peşinde koştuğumuz zehabını efkârı umumiyede uyandırmak, herhalde doğru bir yol değildir. Ben bu işin müdafaasını yapmaktayım ve yapacağım da!.".

Milli takım namzetleri hazırlanıyor
Ama maçın yapılıp yapılmıyacağı belli değil

ATÇILIK

Yarışlar

Büyük ikramiyeler!

Geçen pazar, Ankara Şehir Hipodromunda şimdiye kadar görülmemiş bir kalabalık toplanmıştı. Ankara Sonbaharın tam ortasında âdeta bir yaz günü yaşıyordu ve o gün senenin en büyük ikramiyeli yarışı koşulacaktı. Hipodromda padokun etrafını çeviren kalabalığın içinde yarış meraklıları kadar iyi bir hafta tatili geçirmek isteyen mütecessisler de vardı. Jokey Kulübünün idarecileri, bu büyük kalabalığı gördükçe memnuniyetle ellerini oğuşturuyorlar ve içlerinden bahsi müştereklerde o gün varılması ihtimali bulunan yekûnu hesaplıyarak "İşte, tam rekor kırılacak bir gün" diyorlardı. Hakikaten o

F. Simsaroğlu ve sevgili Bikini'si
40 bin liraya bir öpücük

gün rekorlar kırıldı. Halk gişelerin önünde kuyruk yapıyor ve bahsi müşterek biletlerini adeta kapışıyordu. Birinci çiftede talihi yaver gitmeyenler, şanslarını bir de ikinci çiftede, olmazsa üçüncü çiftede deniyorlardı. Bu talih işinde ikili bahis konulmuştu. Gişelerin ise haddi hesabı yoktu. Bir liralık gişelerin yanı başında beşlik, onluk, ellilik ve hatta yüzlük gişeler vardı. Jokey Kulübünün memnun olmaması için en ufak bir sebep mevcut değildi. "Halkın hizmetine" açtığı gişelere giren her liranın 25 kuruşu, "yarış geliri" namıyla kasasına giriyordu. Bu "yarış geliri" memleket yarışçılığının kalkınmasına sarfediliyor, binaenaleyh, bir âmme hizmeti görülüyordu; Ama yarışçılık kalkınırken, belki ondan daha. mühim bazı şeyler de yıkılıyordu. Bunu düşünmek Jokey Kulübünün işi değildi. Bunu da varsın başkaları düşünsünlerdi.

Jokey Kulübünün gayesi yarışçılığı yaymak, gördüğü rağbeti arttırmak ve atçılığı teşvik etmekti. Bunu da lâyıkıyla başarıyordu. Bu iş için muhtar olduğu parayı, halk seve seve her yarış günü getirip gişelerine yatırıyordu. Jokey Kulübüne de bu pahayı sarfetmek kalıyordu. Tribünler yapılıyor, eskileri yıkılıyor, hipodromlar ihale ediliyordu. At sahiplerinin de memnun olmaları lâzımdı. Zira ikramiyeler her yıl arttırılıyordu. Gerçi yarış kanununda, ikramiyelerin yarış gelirinin % 40ından az olamıyacağı sarahatla ifade edilmiş bulunuyordu ve Jokey Kulübü yarışların idaresini devraldığından bu yana hiçbir zaman ikramiyeleri bu nisbete eriştirmeğe muvaffak olamamış, bu yüzden de at sahiplerinin şikâyetlerine yol açmıştı. Jokey Kulübünün faaliyet humması içinde yanan idarecilerini en çok kızdıran mevzulardan biri de buydu. At sahipleri de çok oluyorlardı. İkramiyelerin birkaç yıl önceye nazaran beş, hattâ on misli artmış olduğuna şükredecekleri yerde, "% 40 da % 40" diye tutturmanın ne âlemi vardı?

Halbuki kazın ayağı hiç de öyle değildi. Yarışçılığın ilerlemesi ve atçılığın teşviki ancak bir şarta bağlıydı: Yetiştiriciliğe rağbetin artması.. Yetiştiricilik ise iktisadi bir işti. Arz ve talep kaidesinin tesirlerine bağlıydı. İkramiyeler artınca yarışlara rağbet artacak ve tay fiatları yükselecekti. Tayların para etmesi, birçok kimseyi yetiştiriciliğe sevkedecek ve halen yetiştiricilik yapanların da işi genişletmesine yol açacaktı. Neticede de İstihsal artacaktı. İstihsalin artması.. İşte yarış kanununun gayesi buydu. Yarışlardan, hipodromlardan ve Jokey Kulübü gibi teşekküllerden beklenen de bundan başka şey değildi. Ama ne çare, Jokey Kulübü gayesini çoktan unutmuş ve bunu kendisine hatırlatanlara diş bilemeyi daha kolay bulmuştu.

Yarışların murakabesini elinde tutan Ziraat Bakanlığının da bu "% 40 lar" meselesini bilmemezlikten gelmesi kolay anlaşılır bir şey değildi.

40 bin lira

Jokey Kulübü idarecileri, ikramiyelerin yarış gelirinin % 40'ından aşağı olamıyacağını hatırlatanlara, şimdiye kadar görülmemiş yükseklikteki ikramiyelerle cevap verdiklerini zannediyorlardı. Daha bir hafta evvel 30 bin lira ikramiyeli T a r ı m Bakanlığı Kupası yarışı koşulmuştu. Biraz sonra da 40 bin lira ikramiyeli Cumhurbaşkanlığı Kupası yarışı koşulacaktı. Bir defada 40 bin Ura!. Doğrusu, bu bizim ölçülere göre çok büyük bir paraydı. Buna duhuliyeler mecmuu olan 4.800 lirayla kıymetli Ur gümüş kupa da ilâve edilince işin cazibesi büsbütün artıyordu. İşte bu sebeple, geçen pazar günü Ankara Hipodromunda sıra Yedinci koşuya gelince, padokun etrafı iğne atılsa yere düşmiyecek kadar kalabalıklaşmıştı. Hoş, kimsenin de yere iğne atmayı düşündüğü yoktu ya.. Bütün gözler biraz sonra 40 bin lira için mücadele edecek 11 safkanın üzerine dikilmişti. Herkes atların tüylerinin parlaklığına, adım atışlarındaki cevaliyete dikkat ediyor ve kendine göre bir neticeye varmaya uğraşıyordu. Bütün seyircilerin dikkati ittifakla Bikini'nin üzerinde toplanıyordu. Fehmi Simsaroğlu'nun bu cidden çok güzel safkanı da padokta hakikaten kendinden emin ve mağrur bir edâ ile dolaşıyordu. Bu kısrağı sevenler ve bilhassa üzerine oyun oynayanlar akıllarına bu kısrağın geçilivermesi ihtimali geldikçe ürperiyorlar ve kalpleri rikkatle doluyordu. Fakat korktukları olmadı. Bikini, şanına ve mazisine lâyık bir yarış çıkardı. Yarışın sonlarına doğru kolayca başa geçti ve uzak arayla kazanarak taraftarlarım ve bu arada en çok da sahibini sevince garketti. Bu arada, mûtad olduğu gibi en güzel yarışı da bir mağlûp yaptı. Karamehmed'in Toprak'ı belki de hayatının en parlak yarışını yaparak "Bikininin arkasında ve ahır arkadaşı Kösemsultanın önünde üçüncü oldu. Diğer atlar için Cumhurbaşkanlığı Kupası yarışı tam bir yaprak dökümü teşkil etti. Kalplerindeki aslanı hayalleriyle besliyerek, ikinci, hatta üçüncü sınıf atlarıyla bu çetin mücadelede yer alan bazı at sahipleri iskambilden şatolarının yıkıldığım görerek müteessir oldular. Fakat ders aldılar mı? Ne gezer!. Zira yarışçılık fiyle bir meslektir ki ümitten doğar ve hayalle beslenir. Hayaller tamamiyle yıkıldı» ğı gün, hipodromlarda tek bir at gör» meye imkân kalmaz.

1956 İKRAMİYELERİ
12
BAHÇELİ EV
6
VİLLA
300.000
LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ
12 Bahçeli Ev
6 Villa
DOĞUBANK
Her 100 liraya bir kur'a numarası

1956 YILINDA
750.000 LİRA
Tutarında çeşitli ikramiyeler
AKBANK'IN MÜŞTERİLERİNE
YENİ HİZMETİ
YÜZ EVLER
MAHALLESİ
Hesabınızdaki paranın her 150
lirası için ayrı bir kura numarası
AKBANK